

Riječ predsjednika HOK-a Roberta Travaša / A note from CBA President Robert Travaš	2
Iz Hrvatske odvjetničke komore / From the Croatian Bar Association	
Dvadeset godina Zaklade "Zlatko Crnić"	
<i>Zlatko Crnić Foundation celebrates its 20th anniversary</i>	4
Deset godina Zakona o mirenju, kako dalje?	
<i>10 years of the Mediation Act, what next?</i>	6
CCBE / CCBE	
Aldo Bulgarelli: Bit ću na vašoj strani i uz vas	
<i>Aldo Bulgarelli: I will be at and by your side</i>	10
Evangelos Tsouroulis: Moramo očuvati neovisnost odvjetničkih komora	
<i>Evangelos Tsouroulis: We must preserve the independence of bar associations</i>	14
Članci i rasprave / Articles and Discussions	
Mogu li strani odvjetnici raditi u Republici Hrvatskoj?	
<i>Are foreign lawyers entitled to practice in the Republic of Croatia?</i>	18
Pravne posljedice zaključenja prethodnog postupka	
<i>Legal consequences of closing preliminary proceedings</i>	24
Engleski za odvjetnike / English for lawyers	
Kolokacije u jeziku prava: zakonski termini i metafore vezane uz brak	
<i>Collocations in the language of law: Marriage – related legal terms and metaphors</i>	36
Prisege / Oaths	
Prisege dane 20. studenoga 2013.	
<i>Oaths taken on 20 November 2013</i>	38
In Memoriam / Obituaries	
Željko Pracny	40
Dušan Duško Dobrila	40
Zdenko Petrank	41
Iz EU-a / From the EU	
Povelja o osnovnim načelima europske odvjetničke profesije i Kodeks profesionalne etike europskih odvjetnika	
<i>Charter of core principles of the European legal profession and Code of conduct for European lawyers</i>	44

Poštovane kolegice i kolege, poštovane čitateljice i čitatelji,

još se jedna burna i zanimljiva godina približava svome kraju, a prosinac je razdoblje u kojem obično podvlačimo crtu za godinom koja prolazi i razmišljamo o svemu što je učinjeno. Godina koja će uskoro biti iza nas, bila je po mnogo čemu uzbudljiva i za nas odvjetnike, a donijela nam je puno rada na promociji odvjetništva i posebno na očuvanju neovisnosti i samoregulacije naše profesije. Hrvatska odvjetnička komora je tijekom 2013. godine radila punom parom brinući se za više od šest tisuća hrvatskih odvjetnika i odvjetničkih vježbenika. Ove godine HOK je postao punopravnim članom krovne organizacije europskih odvjetnika CCBE-a, a ulaskom Hrvatske u Europsku uniju otvorena je i mogućnost stranim odvjetnicima da rade u našoj zemlji.

Devet članova Izvršnog odbora HOK-a održali su tijekom ove godine 11 sjednica, i na njima obradili 924 točke dnevnog reda. A Upravni odbor HOK-a, u kojem sudjeluju predstavnici svih odvjetničkih zborova u Hrvatskoj, održao je šest sjednica na kojima su obrađene 203 točke dnevnog reda. Na sjednicama IO-a i UO-a raspravljalo se dakle o 1127 točaka dnevnog reda, a radilo se o brojnim temama: od upisa u Imenik odvjetnika i odvjetničkih vježbenika, davanja mišljenja o odredbama Tarife, prijedlozima izmjena i dopuna raznih zakona, sudskoj praksi koja se tiče obavljanja naše djelatnosti, poreznom nadzoru odvjetnika, edukaciji odvjetnika i odvjetničkih vježbenika, upisu stranih odvjetnika u Imenik odvjetnika HOK-a, međunarodnoj suradnji, molbama za pomoć, unutarnjem uređenju Komore, modernizaciji internetske stranice, stalnoj komunikaciji sa zborovima pa sve do usvajanja novog Statuta HOK-a.

Kad bismo se malo pozabavili matematikom, i kad bismo uzeli u obzir da se o svakoj točki dnevnoga reda na sjednicama Izvršnog i Upravnog odbora raspravljalo prosječno barem 15 minuta (a vjerujte da se o nekim težim točkama raspravljalo i mnogo duže), došli bismo do zaključka da su članovi Izvršnog i

Robert Travaš

predsjednik Hrvatske
odvjetničke komore

Upravnog odbora tijekom 2013. godine samo na sastancima odbora proveli 16.905 minuta, što iznosi 282 sata ili gotovo punih dvanaest dana. Taj izračun ne uključuje vrijeme potrebno za pripremu svih točaka dnevnog reda, a vrijeme provedeno na raznim sastancima koji se redovito održavaju s predstavnicima sudova, kao i Ministarstva pravosuđa te ostalih državnih institucija, teško se može izračunati. Ali svakako valja ponovno i još jedanput istaknuti da svi članovi Izvršnog i Upravnog odbora HOK-a, predsjednik i dopredsjednici, kao i disciplinski tužitelji i suci HOK-a, svoj posao obavljaju na volonterskoj osnovi. Zato i ovim putem zahvaljujem svim kolegicama i kolegama koji su na bilo koji način sudjelovali u radu Komore i u tu svrhu odvojili svoje slobodno vrijeme. Zahvaljujem i zaposlenicima Komore koji stalnim povećanjem broja odvjetnika odgovaraju na sve veći izazov urednog obavljanja poslova da bi Komora mogla funkcionirati na zadovoljavajući način.

Pri Komori djeluje i niz radnih grupa i komisija u kojima odvjetnici raspravljaju o brojnim važnim pitanjima za našu profesiju, a sastaju se, ovisno o radnoj grupi, povremeno ili prema potrebi.

Disciplinsko tužiteljstvo HOK-a zaprimilo je 2013. godine 567 prijava, riješeno ih je 313, a 254 je još u radu, dok je Disciplinski sud HOK-a zaprimio 98 predmeta.

Hrvatska odvjetnička komora posebno je ponosna i na besplatnu pravnu pomoć koju njezini članovi već godinama pružaju djeci i socijalno ugroženim osobama. Tijekom 2013. godine HOK je primio 931 zahtjev za besplatnom pravnom pomoći, a imenovano je 539 odvjetnika koji su pružili besplatnu pravnu pomoć hrvatskim građanima.

Odvjetnička akademija HOK-a ove je godine organizirala tri seminara za pripremu pravosudnih ispita na kojima je bilo 414 sudionika, a organizirala je i niz predavanja i seminara vezanih uz edukaciju odvjetnika, na kojima je sudjelovalo oko šest tisuća odvjetnika.

Komora je u ožujku održala tradicionalne 31. Dane hrvatskih odvjetnika na kojima je izla-

gao i prof. dr. sc. Ivo Josipović, predsjednik Republike Hrvatske, profesor Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, kao i drugi ugledni gosti iz zemlje i inozemstva, a nastavljena je tradicionalna i dugogodišnja suradnja sa zakladama "Zlatko Crnić" i "dr. Jadranko Crnić", kao i sa studentima zagrebačkog i riječkog Pravnog fakulteta.

Predstavnici Hrvatske odvjetničke komore nažočili su godišnjim skupštinama odvjetničkih zborova, a održana je i Konferencija u Svetom Martinu na Muri kao i tradicionalne Sportske igre odvjetnika i odvjetničkih vježbenika u Malom Lošinju.

Od brojnih međunarodnih aktivnosti ističe se rad predstavnika Komore u Vijeću odvjetničkih komora EU-a (CCBE), Konferenciji Međunarodne unije odvjetnika (MUA) i Kongresu Međunarodne odvjetničke komore (IBA).

Iako statistika i same brojke ne kazuju o kvaliteti obavljenog posla, nadam se da ove brojke i činjenice mogu stvoriti dojam o uloženom trudu i količini vremena potrebnog za uredno

funkcioniranje Komore. Ovim putem ponovo vas pozivam da sudjelujete u radu Komore, jer moramo biti svjesni činjenice da naše zajedničke interese možemo ostvarivati jedino organizirani u Komoru, a ne kao pojedinci. Jedino na taj način možemo očuvati neovisnost i samoregulaciju odvjetništva, a što je nužno za postojanje i funkciranje pravne države.

Uvjeren sam i nadam se da će naš zajednički trud pridonijeti još boljem statusu odvjetništva u Hrvatskoj tijekom slijedeće godine i godina koje će uslijediti. Kao predsjednik Hrvatske odvjetničke komore želio bih u ovom, posljednjem uvodniku u 2013. godini, svim hrvatskim odvjetnicama i odvjetnicima, kao i odvjetničkim vježbenicama i vježbenicima, poželjeti sretne blagdane i uspješnu novu 2014. godinu u obavljanju naše profesije, kao i u osobnom životu.

ODVJETNIK 11-12/2013.

Glasilo-Časopis Hrvatske odvjetničke komore, Zagreb, 11 - 12 2013., god. 86.
Journal of the Croatian Bar Association, Zagreb, 11 - 12 2013, annual file 86

Glavni i odgovorni urednik: Robert Travaš, odvjetnik, Zagreb, Jurkovićeva 24, tel: 466665; fax: 4665666; robert.travas@tip.hr.
Urednik: mr. sc. Tin Matić, odvjetnik, Zagreb, Vlaška 95, tel: 6170791, fax: 6170792, tin.matic@zg.t-com.hr.
Zamjenik urednika: mr. Mladen Vukmir, odvjetnik, Zagreb, Gramča 21, tel: 3760511, fax: 3760-555, mladen.vukmir@vukmir.net.
Izvršni i grafički urednik: Nataša Barac, Zagreb, Koturaška cesta 53, tel: 6165207, fax: 6170 838, e-mail: hok-cba@hok-cba.hr.
Uredništvo: Leo Andreis, Boris Jukić, Ivica Crnić, Marijan Hanžeković, Igor Hrabar, Maroje Matana, mr. Šime Pavlović, Ranko Pelicarić, Mladen Sučević, Branimir Tuškan, Josip Vukadin, dr.sc. Atila Čokolić, Ingrid Mohorovičić-Gjanković - odvjetnici, Arno Vičić, odvjetnik u m., Mario Kos, sudac Ustavnog suda u m., mr. sc. Hrvoje Momčinović, sudac Ustavnog suda u m., Mladen Žuvela, sudac Ustavnog suda u m., Antun Palarić, sudac Ustavnog suda RH
Lektor: Zvonko Šeb, **Tisk:** Kerschoffset d.o.o., Zagreb,
Grafička priprema: P.L. Studio, Zagreb. **Fotografije:** Grgor Žučko.

Uredništvo
Zagreb, Koturaška cesta 53/II
tel: 6165 207; fax: 6170 838
e-mail: hok-cba@hok-cba.hr

Prodaja oglasnog prostora-marketing
1/1-6.800,00 kn,
1/1 (omot)-7.800,00 kn,
1/2-3.800,00 kn

Izdavač
Hrvatska odvjetnička komora, Zagreb
Koturaška cesta 53/II
tel: 6165-200; fax: 6170-686
www.hok-cba.hr

Žiro-račun 2360000-1101268409 **Godišnja pretplata za tuzemstvo** 200,00 kn, **za inozemstvo** 40 eura,
pojedinačni broj za tuzemstvo 40,00 kn, za inozemstvo 8 eura.

Copyright © Hrvatska odvjetnička komora 2008.

Niti jedan dio ove publikacije ne smije se objaviti bez posebnog odobrenja izdavača.

Svi potpisani tekstovi odražavaju stavove i mišljenja isključivo njihovih autora, a ne Hrvatske odvjetničke komore, urednika i Uredništva Časopisa-glasila "Odvjetnik". Uredništvo zadržava pravo objave primljenih materijala u časopisu i/ili na web stranici HOK-a. Materijali objavljeni na web stranici ne honoriraju se.

U povodu 20. godišnjice osnutka, Zaklada "Zlatko Crnić" održala je 5. prosinca 2013. godine u prostorijama Hrvatske odvjetničke komore svečanost na kojoj su dodijeljene stipendije za akademsku godinu 2013./2014. te uručene zahvalnice najzaslužnijim članovima i podupirateljima Zaklade.

Dvadeset godina Zaklade "Zlatko Crnić"

Predsjednik Zaklade "Zlatko Crnić" Danko Špoljarić pozdravio je sve ovogodišnje dobitnike stipendija te istaknuo da je Zaklada u dvadeset godina svog postojanja djelovala s ciljem promoviranja pravne struke i očuvanja uspomene na Zlatka Crnića.

Toplim riječima Zlatka Crnića prisjetio se Hrvoje Momčinović koji je naznačne podsjetio da njegov životni put kao i na njegovu posvećenost pravu.

Ove godine Zaklada je dodijelila 11 stipendija, kazala je tajnica Zaklade Dubravka Burcar, ističući da se radi o najboljim studentima pravnih fakulteta u Republici Hrvatskoj, budući da je prosjek ocjena stipendista veći od 4,93.

Zakladi i stipendistima u ime Hrvatske odvjetničke komore čestitao je dopredsjednik HOK-a Mladen Klasić, sa željom da što veći broj stipendista, kako je istaknuo, "završi u odvjetničkim redovima".

Naznačne je pozdravio i Branko Hrvatin, predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske, kazavši da je Zaklada ispunila svoju zadaću i održala riječ, jer je sačuvano sjećanje na ime i tradiciju Zlatka Crnića.

Važno je istaknuti da Zaklada "Zlatko Crnić" podupire i stipendira zainstalirana najbolje studente pravnih fakulteta u Republici Hrvatskoj, a članovi Zaklade i Zakladno vijeće smatraju da na taj način potiču izvrsnost. Mnogi nekadašnji stipendisti Zaklade danas su uvaženi suci na sudovima diljem Republike Hrvatske, odvjetnici ili javni bilježnici. Neki bivši stipendisti Zaklade opredijelili su se za znanstveni rad i sveučilišnu karijeru i danas zauzimaju značajno mjesto u akademskom obrazovanju studenata pravnih fakulteta – svojih nasljednika.

Djelovanje Zaklade prepoznato je od mnogih, a naročito od studenata pravnih fakulteta u Republici Hrvatskoj. Zaklada je od početka svog djelovanja do danas dodijelila više od pet stotina godišnjih stipendija čija ukupna vrijednost iznosi oko šest milijuna kuna.

Nakon svečane dodjele stipendija priređen je i kratki muzički program. Članovi ansambla Trio *Orlando*: Tonko Ninić na violinu, Vladimir Krpan na glasoviru i Andrej Petrač na violončelu, muzičkom su čarolijom uljepšali proslavu dvadesete godišnjice Zaklade.

O Zakladi

Osnovni cilj Zaklade "Zlatko Crnić" jest pružanje potpore, novčane i druge pomoći, studentima, postdiplomantima i doktorantima prava na pravnim fakultetima u Republici Hrvatskoj. Zaklada je osnovana prije dvadeset godina kako bi se njome sačuvalo sjećanje na Zlatka Crnića, koji je stradao 29. rujna 1992. u prometnoj nesreći, a u trenutku smrti bio je predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske i to prvi nakon osamostaljenja i međunarodnog priznanja Republike Hrvatske. Inicijatori osnivanja Zaklade bili su Mladen Žuvela, mr. sc. Hrvoje Momčinović, tada suci Ustavnog suda Republike Hrvatske, te dr. sc. Ivo Grbin, tada sudac Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Sredstva Zaklade prikupljaju se donacijama osnivača i suoasnivača, djelatnostima Zaklade te prilozima domaćih i stranih fizičkih i pravnih osoba.

Suoasnivači i podupiratelji Zaklade su: Hrvatsko društvo za građansko-pravne znanosti i praksu, Narodne novine d. d., Kraš prehrambena industrija d. d., Inženjerski biro d. d., Adris grupa d. d., Hrvatske šume d. d., Pliva d. d., Podravka prehrambena industrija d. d., Udruga hrvatskih

*Svečano uručenje stipendija
Zaklade "Zlatko Crnić" u
Hrvatskom odvjetničkom domu*

sudaca, Hrvatska odvjetnička komora, Pravni fakulteti u Zagrebu, Rijeci i Osijeku, Ustavni sud Republike Hrvatske, Ministarstvo financija Republike Hrvatske, INA industrija nafte d. d., Plemenita općina Turopoljska, Družba Braće hrvatskog zmaja, Franck d. d., Zagrebačka banka d. d., Croatia osiguranje d. d., Hrvatska gospodarska komora, Školska knjiga, Gradsko poglavarstvo Grada Zagreba, Agrokor d. d., Županija splitsko-dalmatinska, Županija istarska, Privredna banka d. d., Vrhovni sud RH, Istraturist Umag d.d., mnogo-brojni odvjetnici i odvjetnička društva te javni bilježnici i mnogi drugi. Nakon tragičnog događaja, u kojem su na Općinskomu суду u Zagrebu ubijene Ljiljana Hvalec, sutkinja Općinskog suda u Zagrebu, odvjetnica Hajra Prohić te Gordana Orešković, stranka u sudskom postupku, a teško ranjena je sudska zapisničarka Stanika Cvetković, Zaklada je, zahvaljujući Hrvatskoj udruzi sudaca, proširila svoju djelatnost i na pomaganje djeci Ljiljane Hvalec.

Danas Zakladom upravlja Zakladno vijeće u sastavu: dr. sc. Danko Špoljarić, predsjednik, direktor u Croatia osiguranju d. d., Dubravka Burcar, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu, tajnica Zaklade, Branko Hrvatin, predsjednik Vrhovnog suda Republike Hrvatske, Snježana Bagić, sutkinja Ustavnog suda Republike Hrvatske, mr. sc. Iris Gović, sutkinja Županijskog suda u Zagrebu, mr. sc. Hrvoje Momčinović, umirovljeni sudac Ustavnog suda Republike Hrvatske, predsjednik Hrvatskog društva za građansko-pravne znanosti i praksu, Ivica Crnić, odvjetnik u Zagrebu, i Darko Horvat, poslovni tajnik Hrvatske odvjetničke komore. Članovi Nadzornog odbora Zaklade su: prof. dr. sc. Tatjana Josipović, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, predsjednica Nadzornog odbora, prof. dr. sc. Marko Petrak, Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, i Darko Horvat, poslovni tajnik Hrvatske odvjetničke komore.

**Po jednu godišnju
stipendiju u iznosu
od 12.000,00 kn
i ove su godine
već tradicionalno
financirala
odvjetnička društva:
Žurić i partneri,
Hanžeković
i partneri,
Bogdanović, Dolički
i partneri, Sučević
i partneri, Andreis
i partneri, Porobija
i Porobija, Grgić
i partneri, Vukić i
partneri te Hrvatska
odvjetnička komora i
Croatia osiguranje.**

Stručni skup u povodu 10. godišnjice Zakona o mirenju, s naglaskom na usklađivanju i nadogradnji postojećeg zakonskog okvira, održan je 22. studenoga 2013. godine u prostorijama HOK-a. Skupu su se odazvali autori Zakona o mirenju, profesori Pravnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, suci i odvjetnici izmiritelji, te predstavnici Ministarstva pravosuđa Republike Hrvatske i centara za mirenje.

Deset godina Zakona o mirenju, kako dalje?

Piše:

Branimir Tuškan

odvjetnik i predsjednik
Centra za
mirenje HOK-a

Otvaramo stručni skup, Branimir Tuškan, predsjednik Centra za mirenje HOK-a, istaknuo je da su aktivnosti HOK-a i hrvatskih odvjetnika na promoviranju alternativnog načina rješavanja sporova medijacijom počeli još 2002. godine, dakle i prije donošenja prvog Zakona o mirenju 16. listopada 2003. Podsjećajući okupljene na činjenicu da je alternativni način rješavanja sporova predstavljao glavnu temu XX. Dana hrvatskih odvjetnika (14.-15. ožujka 2002.) i prije postojanja Zakona o mirenju, ukazano je na važnost te teme, a i na činjenicu da je već tada svim odvjetnicima u Hrvatskoj upućeno cirkularno pismo u kojem se nalazila Izjava odvjetnika o spremnosti na alternativno rješavanje sporova i to na način da odvjetnik, u predmetu u kojem procijeni da postoji mogućnost rješavanja spora mirnim putem, prije utuženja, o tome obavijesti HOK s molbom da o takvoj spremnosti obavijesti opunomoćenika protustranke te na taj način omogući da stranke o sporu počnu pregovarati.

Nakon donošenja prvog Zakona o mirenju 2003. godine, slijede i njegove izmjene 8. srpnja 2009. te 17. veljače 2011., i to uz aktivno

sudjelovanje predstavnika HOK-a, kako u povjerenstvu za ADR Ministarstva pravosuđa, tako i u radnoj grupi Ministarstva pravosuđa, koja je izradivala svaki nacrt Zakona o mirenju.

Skup je kao moderator vodio Boris Jukić, koji je predložio da se skup održi u dvije sesije. Prva bi bila posvećena rekapitulaciji provođenja Zakona o mirenju, a druga prijedložima zakonodavnih rješenja u vidu zaključaka skupa.

O načinu i vremenu donošenja prvog Zakona o mirenju podsjetio je sve sudionike prof. dr. Alan Uzelac. On je istaknuo da je Hrvatska bila jedna od prvih država u Europi koja je donijela Zakon o mirenju, ali i jedina država koja ga je u tom razdoblju uspjela promijeniti već tri puta, čime je potvrdila pravilo romanskog pravnog kruga „*što više se mijenja, to više ostaje isto*“.

Osvrćući se na proteklo desetogodišnje razdoblje, dr. Srđan Šimac naveo je kako u tom razdoblju definitivno nismo uspjeli postići prepoznatljivost mirenja u društvu, jer nije prepoznat proces a niti prednosti mirenja. Pretjeranim entuzijazmom širila se samo po-

ruka ostalim pravnicima da ne rade dobro, pa se je radi toga zaboravilo da medijacija ne može zamijeniti ni pravnu profesiju ni sudeve, a ni dosadašnji način rješavanja sporova.

Prvi Zakon o mirenju iz 2003. godine, kada je bio predstavljen Vladi, doživio je osudu od strane Ureda za zakonodavstvo, a kasnije izmjene Zakon samo su vraćale natrag. Tada se polemiziralo i oko samog naziva Zakona, te se zakonodavac opredijelio za izraz *mirenje* umjesto *medijacija*, jer se željelo donijeti efikasan zakon koji potencira rješenje spora, a postupak stavlja u drugi plan.

Zanimljive rasprave na skupu

Upravo to dovelo je do činjenice da je postojećom zakonodavnom terminologijom zanemaren tržišni aspekt medijacije, o čemu je govorio Mladen Vukmir, te istaknuo da *mirenje* podrazumijeva rezultat koji kod *medijacije*

nije primaran. Kako Zakon upućuje na rezultat, a ne na postupak, to se u tržišnoj percepциji potencijalnom konzumentu nudi nešto što on u stvari ne želi.

Prilog raspravi o postojećim zakonodavnim rješenjima dao je i Vitomir Begović. On je istaknuo da u cijekupnom sustavu nedostaje prevencija, jer je naglasak na zakonima koji se donose kao na tekućoj vrpcu, a sve se više zanemaruje mišljenje struke. Tako u Zakonu o radu imamo odredbu po kojoj radnik nezadovoljan nekom odlukom poslodavca mora u roku od 15 dana uložiti zahtjev za zaštitu prava kao procesnu prepostavku za utuženje. Ta zakonska odredba egzistira i dalje, iako praktično samo usporava zaštitu prava radnika, te bi bilo daleko logičnije da se umjesto zahtjeva za zaštitu prava, kao procesna prepostavka za utuženje uvede prijedlog za provođenjem postupka mirenja.

Miritelji na stručnom skupu u Hrvatskoj odvjetničkoj komori

Problematici nedostatka tržišta pridružio se i Ivica Veselić, navodeći da u Hrvatskoj već sada ima previše registriranih medijatora u odnosu na nepostojeće tržište. S time se nije suglasila Nives Grgurić, ističući kako u Centru za mirenje Hrvatskog ureda za osiguranje postoji tržište koje se svakog dana sve više širi.

Kako dalje?

Nakon prve sesije posvećene primjeni Zakona o mirenju u proteklih deset godina, Stručni skup je drugu sesiju posvetio temi *kako dalje*. Tijek rasprave većim se dijelom fokusirao na promjenu postupka mirenja u postupak medijacije. Medijacija je latinska riječ, koja je prepoznatljiva i pretpostavlja postupak posredovanja, o čemu je više govorio Mladen Vukmir.

Prof. dr. Alan Uzelac pridružio se toj raspravi navodeći da se medijacija kao termin nalazi u postupku afirmiranja u našem normativnom okruženju, te se već u prijedlogu Obiteljskog zakona koristi termin *obiteljske medijacije*. S druge strane, ističe da bi medijaciju trebalo osigurati i korisnicima besplatne pravne pomoći, koja se na taj način ne bi samo svodila na upućivanje u sudski postupak. Istog je mišljenja i Vitomir Begović, koji je istaknuo da ako država nekome nešto plaća, onda ima pravo i na određeni način usmjeravati taj postupak, pa bi prva stvar koju bi korisnik besplatne pravne pomoći trebao učiniti bila postavljanje zahtjeva za mirno rješenje spora. On također navodi da bi udruge civilnog društva, koje se financiraju iz državnog proračuna, svoje aktivnosti trebale usmjeriti na područje medijacije, a gospodarski subjekti bi svakako trebali medijaciju implementirati u svoje interne propise.

Begović također smatra da bi se s prezentacijama medijacije na završnoj godini srednje škole i završnim godinama fakulteta, značajno pridonijelo promoviranju ideje, a to zahtijeva da Ministarstvo obrazovanja, znanosti i sporta, zajedno s Ministarstvom pravosuđa, prestane pružati samo verbalnu podršku medijaciji.

Dr. Vanja Bilić predložio je da se razmisli o engleskom modelu, po kojem troškovi postupka pripadaju samo onoj stranci koja je prije sudskog postupka spor pokušala riješiti mirnim putem. Tu ideju podržao je prof. dr. Alan Uzelac, koji je naveo kako se zakonodavca treba potaknuti da se stranke motivira na medijaciju kroz troškovnu penalizaciju, i to putem tri razrađena pravila po kojima sud može umanjiti ili uvećati parnične troškove pojedine strane, zavisno o učinjenim prikladnim naporima u cilju mirnog rješenja spora. Po drugom pravilu, sud će uvećati iznos parničnih troškova onoj strani koja je neopravданo odbila ponudu za provođenje postupka mirenja, ili je u postupku mirenja djelovala protivno načelu savjesnosti i poštenja. Treće pravilo bila bi tzv. metoda zatvorenih kuverti, po kojoj je jedna strana ovlaštena u svakom trenutku parnice drugoj strani uputiti prijedlog nagodbe. Na zahtjev bilo koje strane sud će, nakon što je odlučio o meritumu spora, otvoriti kuvertu, te će kod određivanja troškova ocijeniti je li koja strana uspjela u većoj ili manjoj mjeri u odnosu na iznos koji je spremljena platiti.

Prof. dr. Alan Uzelac dotaknuo se i problema ovrhe nagodbe sklopljene u postupku medijacije, te napomenuo da se tu nalazi previše prostora za nesigurnost, te da bi trebalo ovršnost nagodbe iz medijacije urediti po ugledu na Zakon o javnom bilježništvu u dijelu ovršnosti javnobilježničkih akata, pri čemu se opredijelio da ovršni režim ne bude u Ovršnom zakonu, već da predstavlja samostalan i zatvoren sustav normi koji bi bio sadržan u Zakonu o mirenju ili medijaciji, u kojem također treba razmislići o pravilnosti korištenja izraza *klauzula ovršnosti*, koji ne smatra adekvatnim.

Intenciju da se kroz troškove postupka sankcionira pokušaj preventivnog rješavanja sudskog spora pozdravila je i Tanja Hučera, koordinatorica za mirenje na Općinskom građanskom sudu u Zagrebu, s time da je napomenula da se ne smije dozvoliti da se fokus s merituma svede na trošak, jer je trošak i ovakvo jedan od ograničavajućih faktora postupka mirenja.

Prof. em. dr. sc. Krešimir Sajko dio svog izlaganja posvetio je problematici klauzule ovršnosti. Problematizirao je pitanje ovršnosti nagodbe u postupku medijacije i u drugim zemljama EU-a, a pridružio se je troškovnom penaliziranju one strane koja ne pristaje na mirenje. U pogledu pitanja o početku postupka mirenja u odnosu na zastoj zastare istaknuo je svoje stajalište da mirenje počinje trenutkom kad su se stranke suglasile o mirenju i osobi izmiritelja, koji stav je podržala i Vesna Kovačević Fras, obrazlažući u tom smislu i potrebu izmjene čl. 6. st. 1. Zakona o mirenju.

Zaključci stručnog skupa

Stručni skup ocijenjen je od sudionika uspješnim te su doneseni zaključci da se:

- razmotri mogućnost izmjena propisa (ZPP) kojima bi se stimuliralo mirno/izvansudsko rješavanje sporova, npr. na način da se prije pokretanja spora, kao procesna prepostavka uvede obvezno informiranje o mirenju (medijaciji) pred centrima za mirenje i izmiriteljima registriranim pri Ministarstvu pravosuđa, kao i da se umanjenjem ili povećanjem troškova spora omogući "penaliziranje" one strane koja (neosnovano) izbjegava mirno rješavanje spora, odnosno strani koja je za to odgovorna
- u sustav besplatne pravne pomoći uključi obvezno provođenje medijacije prije pokretanja sudske ili drugog postupka
- u Zakonu o radu umjesto postojećeg zahtjeva za zaštitu prava radnika, poslodavcu uvede podnošenje prijedloga za mirenje, ulaganje kojega prijedloga bi predstavljalo procesnu prepostavku za utuženje
- režim ovršnosti nagodbe sklopljene u mirenju (medijaciji) učini efikasnijim preciziranjem normi Zakona o mirenju i harmonizacijom s ostalim zakonima, uz ostalo i izmjenom Ovršnog zakona u dijelu u kojem se nabrajaju ovršne isprave, na način da se takšativno navede i da je ovršna isprava i nagodba sklopljena u mirenju (medijaciji)
- ukazuje se na to da je termin *medijacija* primjereno od termina *mirenje*, pa se predlaže okrenuti se uporabi tog naziva umjesto naziva *mirenje*.

U cjelokupnom sustavu nedostaje prevencija, jer je naglasak na zakonima koji se donose kao na tekućoj vrpcu, a sve se više zanemaruje mišljenje struke. Tako u Zakonu o radu imamo odredbu po kojoj radnik nezadovoljan nekom odlukom poslodavca mora u roku od 15 dana uložiti zahtjev za zaštitu prava kao procesnu prepostavku za utuženje. Ta zakonska odredba egzistira i dalje, iako praktično samo usporava zaštitu prava radnika, te bi bilo daleko logičnije da se umjesto zahtjeva za zaštitu prava, kao procesna prepostavka za utuženje uvede prijedlog za provođenjem postupka mirenja.

Zatvarajući Stručni skup, za podsjetiti je na riječi prof. dr. Alana Uzelca, koji je naveo da HOK poduzima pionirske pokušaje na području medijacije, a interes za organiziranjem sličnih stručnih skupova iskazali su i predstavnici ostalih Centara za mirenje

Na godišnjoj skupštini CCBE-a, održanoj 30. studenoga u Bruxellesu, Aldo Bulgarelli, koji će dužnost predsjednika krovne organizacije europskih odvjetnika preuzeti 1. siječnja 2014. godine, održao je govor u kojem je naznačio glavne smjernice koje će slijediti tijekom svog mandata na čelu CCBE-a.

Aldo Bulgarelli: Bit ću na vašoj strani i uz vas

Zahvaljujem vam na povjerenju i na iznimnoj časti koju ste mi ukazali izabravši me za predsjednika CCBE-a. Nastavit ću putem koji su zacrtali moji prethodnici, a koji su dali toliko velik doprinos CCBE-u te ću pokušati slijediti njihov primjer. Posebno bih želio zahvaliti Georges-Albertu Dalu, s kojim sam započeo

Aldo Bulgarelli, odvjetnik iz Verone, rođen 1954. godine, partner je u odvjetničkoj tvrtki NCTM čije je sjedište u Milansu, a podružnice u brojnim europskim gradovima, i član je brojnih odvjetničkih organizacija.

Bulgarelli govori talijanski, engleski, njemački i francuski, a služi se portugalskim i arapskim.

Novi predsjednik CCBE-a održava dobre odnose s hrvatskim odvjetnicima: 2013. godine bio je gost na 31. Danim hrvatskih odvjetnika u Zagrebu, a u glavnem gradu Hrvatske boravio je i u rujnu ove godine na sastanku Vijeća CCBE-a.

svoj rad u Predsjedništvu, Marcelli Prunbauer, njegovoj nasljednici, te Evangelisu Tsouroulišu, aktualnom predsjedniku. Ravnopravnost spolova (hvala ti, Marcella), mladi odvjetnici – i njihova razumljiva tjeskoba u odnosu na budućnost – (hvala ti, Evangelos), deontologija (hvala ti, Georges-Albert), ljudska prava, vladavina prava (hvala svima vama), osnovna su pitanja s kojima ću se nastaviti baviti sljedeće godine.

...

Dopustite mi da spomenem i ostale članove aktualnog Predsjedništva, to su Maria Slazak i Michel Benichou, sa svojim strastvenim angažmanom (budite spremni na to da ćete sljedeće godine biti još angažiraniji!). Ne mogu zaboraviti ni našeg predanog glavnog tajnika Jonathana Goldsmitha i njegov izvrsni tim iznimnih pravnika, čije kvalitete cijenimo iz dana u dan. Moje iskustvo s Predsjedništvom kao cjelinom bilo je i jest iskustvo s veličanstvenom momčadi koja naporno i dobro radi.

...

Evo nekoliko ključnih riječi koje ćete čuti vrlo često u mom govoru: ukratko, akcijski plan koji bih vam predložio za sljedeću godinu:
- kvaliteta

- deontologija
- neovisnost
- prava i temeljna ljudska prava
- dostojanstvo osobe
- ugled
- dužnosti
- kultura.

Okvir će biti naši statuti, Povelja o temeljnim pravima Europske unije i Lisabonski ugovor.

•••

Kvaliteta i deontologija

Odvjetnička je profesija suočena s izrazito teškim trenutkom. Pod napadom je. Naše se temeljne vrijednosti, kao što su neovisnost, profesionalna tajna (ili pravna privilegija), izbjegavanje sukoba interesa, potkopavaju na raznim razinama i iz različitih razloga, ali sa sve većom odlučnošću. Odvjetnike se često smatra jednim od uzročnika gospodarske i finansijske krize ili barem preprekom za ekonomski rast. Mi jako dobro znamo da to uopće nije istina, ali moramo u to uvjeriti sve ostale. Odvjetnici su čimbenik rasta, ne samo ekonomskog, i to čimbenik rasta cijelog društva.

Pitanje je, dakle, kako to dokazati.

Siguran sam da ćete se prisjetiti da smo od profesora Yarrowa zatražili da pripremi neovisno istraživanja, a rezultat je bio vrlo kvalitetan i djelotvoran. Ali to nije dovoljno. Potrebno je da se mi, odvjetnici, uključimo direktno, osobno, ozbiljno. Treba nam nešto što će nas okarakterizirati, što će nas učiniti jedinstvenim i poželjnijim od naših konkurenata, velikih multinacionalnih društava za koje bi tržište pravnih službi moglo postati dobra prilika, jako dobra prilika za posao. Dva instrumenta treba koristiti. S jedne strane, deontologiju, a s druge strane kvalitetu. Europa – i konačno se jednom slažu Europska komisija i Europski sud pravde – nam govori da su naši uredi, što se tiče konkurenčije, ustvari tvrtke (poduzetničke tvrtke). Neki od nas s time se uopće ne slažu. Ali to ne mijenja situaciju. Deontologija, obveza da se slijede pravila dostojanstva, poštenja i integriteta, to je nešto što je jedinstveno, što nas karakterizira, što naši konkurenti na tržištu ne posjeduju: to je to što čini razliku.

Deontologija ne može postojati bez odvjetničkih komora: koje postavljaju pravila i koje disciplinski gone odvjetnike koji ih ne poštuju. CCBE je već dao veliki i važan doprinos u tom području sa svojim kodeksom deontologije za prekogranične aktivnosti odvjetnika. Upravo radimo i na jedinstvenom deontološkom kodeksu. Znam da je teško, vrlo teško; postoje prepreke zbog različitih pravosudnih tradicija, zakonodavstva, čak i problemi na ustanovnoj razini; ali to nas ne smije obeshrabriti da poklekнемo pred teškoćama.

Drugi "adut" po kojem se razlikujemo, kao odvjetnici, je kvaliteta. Kvaliteta pravosudnih usluga koju možemo dati bitno je veća od one koju mogu dati komercijalne tvrtke. To ovisi o našoj kulturi, ne samo pravnoj: ukratko, o našem osnovnom obrazovanju i našem cijeloživotnom učenju. Jer izvanredno školsko i sveučilišno obrazovanje je naravno potrebna osnova; rekao bih neophodna osnova, *conditio sine qua non*.

Moramo biti kultivirani odvjetnici. Ali vrhunsku pravnu uslugu možemo pružiti samo ako smo uvijek u toku i u skladu s neprekidnim promjenama zakonodavstva, sudske prakse i doktrine.

I ponovimo još jedanput: odvjetničke komore moraju, s jedne strane, svojim članovima dati alate koje omogućuju stalno obrazovanje, a s druge strane, moraju osigurati i paziti da njihovi članovi poštuju obvezu stalnog obrazovanja. Odvjetničke komore bit će pozvane da odigraju ključnu ulogu kako bi omogućile odvjetnicima da pobijede u izazovu koji se pojavljuje na jedinstvenom europskom tržištu. Na nama, kao CCBE-u, leži zadaća da im pomognemo.

•••

Ugled, dostojanstvo i dužnost

Mi smo kao odvjetnici dužni vratiti odvjetništvu dobar ugled i njegov središnji položaj u civilnom društvu. Naš imidž nije svugdje u Europi na vrhu popularnosti. Možda smo mi za takvo što dijelom sami odgovorni. Potrebno je poduzeti mjere kako bismo popravili naš ugled u društvu. Društvo nas treba, društvo treba odvjetnike.

Civilno društvo se sastoji od ljudi koji su nositelji prava. U svojoj nedavno objavljenoj knjizi talijanski pravnik Stefano Rodotà govori o *Il diritto di avere diritti: o pravu na (imanje) prava*. Mi smo kao odvjetnici u demokratskom društvu glavno sredstvo kojim građani mogu reagirati nakon što dođe do povrede njihovih prava. Mi jamčimo da su prava na snazi, a ne da postoje samo u teoriji. Mi jamčimo učinkovit, a ne samo teorijski, pristup pravdi.

CCBE može značajno pridonijeti tome da se odvjetništvu vrati njegova istaknuta profesionalna i društvena uloga. Prvi je korak svakako stalna besprijeckorna profesionalna djelatnost, poštjujući obveze prema našim klijentima: na taj način možemo pridonijeti pravilnom pravosudnom sustavu i poštivanju vladavine prava. No, i naša društvena odgovornost – koju, moram priznati, odvjetnici još uvijek nisu tako dobro shvatili – može biti od velike pomoći. U tom smjeru treba razviti specifičnu svijest. Zahvaljujući našem obrazovanju i kulturi, mi se ubrajamo u intelektualce, te smo kao takvi glavni stupovi u promicanju boljeg i modernijeg društva. I mi stoga imamo odgovarajuće obveze prema civilnom društvu. Povelja o temeljnim pravima Europske unije navodi da uživanje prava sadržanih u Povelji *podrazumijeva odgovornost i dužnost prema drugim osobama, prema zajednici i budućim generacijama*. U slučaju kršenja ljudskih prava dužni smo energetično reagirati neovisno o tome na kojoj su razini povrede počinjene. Sjetimo se samo onoga što se dogodilo i što se događa uz elektronički nadzor na planetarnoj razini: nešto što je u četrdesetim godinama prošlog stoljeća predvidio George Orwell u svom romanu "1984". Reakcija CCBE-a u tom je smislu već bila vrlo jaka, te će i dalje biti, u obrani prava građana na njihovu privatnost i naše profesionalne tajne (ili pravnu povlasticu).

•••

U svakom slučaju, u današnjem svijetu imamo vjerojatno previše financija i nedovoljno stroga pravila. Upravo je taj nedostatak strogih pravila uzrokovao finansijsku krizu. To zasigurno nisu bili odvjetnici. Trebamo stroža pravila, ponajprije na gospodarskoj razini. To neće biti lako. Morat ćemo se za to boriti. No, slijedeći ono što

je Rudolf von Jehrung napisao u XIX. stoljeću u svojoj knjizi "Der Kampf ums Recht", moramo se boriti za prava.

•••

Mi nismo gospodari pravila *stricto sensu*, ali odvjetnici (i suci) su potrebni kako bi se pravila primjenjivala i stupala na snagu. U toj borbi za prava, kao u svakom ratu, treba pronaći saveznike. Naši su prvi saveznici, vrlo moćni, Povelja o temeljnim pravima Europske unije s jedne strane, a s druge Lisabonski ugovor. Ta dva pravna akta Europljana na gotovo ustavotvornoj razini po prvi puta su u Europskoj uniji istaknula koncept ljudskog bića, ne samo kao apstraktnog posjednika (imatelja) prava, već kao konkretnu osobu, kao osobu koja ima svoje osobno dostojanstvo. Dostojanstvo čovjeka očituje se u poštivanju prava. Sjećamo se da je na početku Europska ekonomski zajednici govorila samo o proizvođačima i potrošačima. Sada, zahvaljujući Povelji o temeljnim pravima EU-a i Lisabonskom ugovoru, možemo govoriti, osim o "Europi tržišta" i o "Europi prava". Moglo bi se reći da se radi o prijelazu s *homo economicusa* na *homo juridicusa* (s *gospodarskog čovjeka* na *pravnog čovjeka*).

Razinu svijesti o važnosti tih novih pravnih priloga, koji su uvedeni na razini europskog ugovora, moramo razvijati mi, odvjetnici, i to bi moglo dovesti do novog humanizma, temeljenog na dostojanstvu ljudskog bića, na drugim velikim konceptima Povelje (kao što su sloboda, jednakost, solidarnost) i na poštivanju ljudskih prava.

Mi, odvjetnici, moramo iskoristiti ovu povjesnu priliku Europe koja je sada, na temelju Povelje o temeljnim pravima i Lisabonskog ugovora, vjerojatno svjetska s najvišim stupnjem zaštite sloboda i prava.

•••

Suci, koji su poput nas glavni akteri pravosudne administracije, mogu i moraju biti naši saveznici. Nezavisni suci zajedno s nezavisnim odvjetnicima najbolji su način za postizanje dobrih rezultata u borbi za supremacijom prava.

Dakle, suradnja sa sucima.

Naša suradnja već je na vrlo dobroj razini sa Sudom pravde Europske unije i Europskim sudom za ljudska prava. Naš godišnji sastanak s

tim institucijama već je postao tradicija, tradicija koja donosi konkretnе i pozitivne rezultate. Ali ja također govorim o suradnji s nacionalnim sucima. Zahvaljujući lobiranju koje je pokrenula Pariška odvjetnička komora u prosincu 2012. godine, a koje je s velikom učinkovitošću okončao Consiglio Nazionale Forese u lipnju ove godine, mi smo, kao CCBE, počeli razvijati tu suradnju s nacionalnim sucima tako što smo prvi puta bili pozvani da, u svojstvu promatrača, sudjelujemo na godišnjoj Plenarnoj sjednici Savjetodavnog vijeća europskih sudaca (CCJE) koja je održana u Strasbourg u studenome. Mišljenje broj 16 CCJE-a, objavljeno nakon Plenarne sjednice u Strasbourg, prvi put na razini europskih sudaca iskazuje potrebu suradnje između sudaca i odvjetnika i temeljnu ulogu priznanja neovisnosti sudaca i odvjetnika na najvišoj mogućoj pravnoj razini. Ta suradnja suci - odvjetnici nastaviti će se i razvijati i sljedeće godine. Ako postignemo rezultate, to će biti u interesu prava i društva. Ali i u našem interesu. Pri tome ne mislim na financijski interes. Dobit ćemo nešto što je važnije od novca: dobit ćemo na razini dobre administracije pravosudnog sustava ali također, još jedanput, na razini reputacije naše profesije.

•••

CCBE se redovito svake godine sastaje s glavnim udrugama odvjetnika u svijetu na takozvanom sastanku "L4", a s kineskom i japanskom odvjetničkom komorom na tzv. "sastanku triju komora".

Mi nećemo nastaviti samo s tom tradicijom, već ćemo i razvijati CCBE-ovu aktivnu i globalnu ulogu u promicanju interesa europskih odvjetnika. Ta će uloga započeti pažljivom, čvrstom i snažnom pozicijom u složenim pregovorima s našim prekooceanskim prijateljima.

•••

Za Kineze će godina 2014. biti godina konja (a usput budi rečeno godina konja je bila i ona kad sam se ja rodio), a glavne karakteristike su sljedeće: biti nevjerojatno marljiv i s visokim stupnjem samostalnosti. Nama su obje osobine potrebne i to u velikim količinama. Moramo biti spremni idućih godinu dana, u godini konja, jako puno raditi za našu neovisnost kao temeljnu vrijednost naše struke.

•••

Kad bih za sljedeću godinu svojeg predsjedanja CCBE-om trebao pronaći odgovarajući moto koji bi bio svojevrstan sažetak radnog programa, taj bi moto glasio: "zajedno".

Što to znači? To prvenstveno znači, kao i uvi-jek, sudjelovanje i apsolutnu transparentnost u procesu donošenja odluka. "Zajedno" također znači interakciju. Mogli bismo pri tome računati na našu internetsku stranicu, koja je sve bolja, i koja će u bliskoj budućnosti europskim odvjetnicima davati više informacija i interakcije.

Naša kultura, kao što sam već rekao, bit će važan adut koji stoji na raspolaganju odvjetnici-ma, a u tom pogledu ćemo vam predstaviti i inicijative. Kulture inicijative bit će usmjerene kako prema unutra tako i prema van. Pokušat ćemo unaprijediti ono što odvjetnici znaju o CCBE-u. Ali također unaprijediti i priznanje i saznanje kvalitete odvjetnika kod građana, još jednom, kako bismo promovirali i poboljšali naš imidž u javnosti.

Jedna od mogućnosti bila bi pokretanje ideje o danu koji bi svake godine bio posvećen odvjetniku u Europi: Dan europskog odvjetnika, koji bi se slavio u Bruxellesu, ali i u svakoj pojedinoj zemlji, svakome gradu, na svakom sudu u Europi, istoga dana.

Zahvaljujući jako dobrom odnosima s Europskim sudom za ljudska prava, mogli bismo vam predložiti inicijative za zaštitu osnovnih prava u Europi i čitavome svijetu, posebice, ali ne isključivo, u onome što se tiče teškog problema imigracije koji sve više postaje planetarnim problemom. Sve to, dakako, uz vaš pristanak, bez kojeg se ništa neće činiti.

Ali ja ću vas trebati, vaše prijedloge, vaš rad, svakoga dana. Ja i čitavo predsjedništvo bit ćemo vam uvijek na raspolaganju, kako bismo intervenirali kad vam to bude trebalo i na vaš zahtjev, kao i uvi-jek. Možete mi pisati ili me direktno nazvati telefonom, bez ikakvog posrednika, bez problema, svaki puta kad me trebate. Ukratko, bit ću na vašoj strani i uz vas, svakoga dana. U vašoj službi. S entuzijazmom. S ponosom što pripadam veličanstvenoj odvjetničkoj profesiji koja je naša profesija.

Još jedanput, velika vam hvala.

Nakon jednogodišnjeg predsjedanja Vijećem odvjetničkih komora Europe (The Council of Bars and Law Societies of Europe – CCBE), Evangelos Tsouroulis u svom se govoru na godišnjoj skupštini CCBE-a, održanoj 30. studenoga u Bruxellesu, oprostio od predsjedanja tom organizacijom.

Evangelos Tsouroulis: Moramo očuvati neovisnost odvjetničkih komora

Poštovane kolegice i kolege, dragi prijatelji, pred koji tjeđan dobar me prijatelj i delegat upitao završava li ikada putovanje u Itaku. Moj je odgovor bio spontan i nedvosmislen: Ne, nikada! To je vječno putovanje na kojem ćemo mi odvjetnici ustrajati sve dok bude valova koje treba svladati u službi zaštite građanskih i ljudskih prava svakog čovjeka, temeljnih načela demokracije i vladavine prava. To će se putovanje nastaviti sve dok budu postojali vjetrovi promjene, koje ćemo morati obuzdati, kako bi se ispunile potrebe društva koje se mijenja (sa svim razmatranjima koje sa sobom nose napredne tehnologije i ekonomski čimbenici), ali uz stalno poštivanje temeljnih vrijednosti odvjetničke profesije. I naravno, moramo ustrajati na ruti prema Itaki, jer nas taj uzbudljiv pothvat čini mudrijima i jačima. On jača naše prijateljske veze i zajedničke interesе, a – usudio bih se reći – i nadahnjuje razmjenu zanimljivih ili pak izmišljenih priča uz ispijanje zasluženog pića na kraju teškog radnog dana (ili ugodnog putovanja!).

Dakle, došlo je vrijeme da pogledamo dnevnik našega broda, kako bismo provjerili jesmo li vjerno slijedili, ili bar pokušali slijediti, ciljeve koje smo postavili za 2013. godinu.

1. Prvo na što nailazimo su mjere koje su uvele izvršne vlasti mnogih država članica, pojedine uprave i tijela EU-a te trojka u odnosu na zemlje članice kojima treba financijska sanacija.

Takve mjere i njihova primjena često ugrožavaju slobodu pojedinaca i predstavljaju grubo kršenje ljudskih prava i temeljnih sloboda građana te miješanje u neovisnost pravosuđa. Uzimajući to u obzir, Predsjedništvo smatra da je CCBE dužan uspostaviti kontinuirani dijalog, ili ojačati postojeće kanale komunikacije i suradnje s nadležnim tijelima i vladama zemalja članica EU-a. Cilj takvog izravnog pristupa prema nadležnim tijelima bio je, s jedne strane, ostvarenje zaštite prava građana, a s druge strane pomoći u shvaćanju da odvjetnik nije samo još jedan tržišni igrač u gospodarskoj strategiji EU-a, obični trgovac ili davatelj usluga, već da je bitan sudionik u pravosuđu i održavanju vladavine prava.

Naš dnevnik navodi da smo u tom području ostvarili dobar napredak.

Jačanje kanala komunikacije

Predsjedništvo je s potpredsjednicom Europske komisije i povjerenicom za pravosuđe Viviane Reding održalo konstruktivan sastanak na kojem su pozitivno razmotrena sva važna pitanja koja utječu na odvjetništvo. Potpredsjednica je pohvalila CCBE-ovu inicijativu u izdavanju javnog priopćenja o povredi privatne komunikacije građana od tajnih službi iz mnogih stranih vlada, a to je nešto što predstavlja izravan napad na naće-

lo odvjetničke tajne, odnosno načelo povjernosti.

Nadalje, kao rezultat napora Predsjedništva i Tajništva u jačanju kanala komunikacije s nadležnim tijelima, značajna je promjena zabilježena u tome koliko uprave smatraju bitnim ulogu odvjetnika i samoregulaciju odvjetničkih komora. To je dovelo do toga da su članovi Predsjedništva i glavni tajnik pozivani kao ključni govornici na konferencije i seminare u organizaciji Vijeća i uprava EU-a te drugih institucija, kao što su seminar Vijeća održan u povodu lansiranja e-knjige građanskog prava, konferencija Uprave o unutarnjem tržištu o ocjeni Direktive o odvjetnicima dana 28. listopada 2013., te konferencija o neovisnosti pravosuđa Uprave za pravosuđe održana prošli tjedan.

CCBE je također uložio napore u jačanju svojih veza s drugim nacionalnim i međunarodnim organizacijama odvjetnika, i s njima redovito razmjenjivao mišljenja o raznim temama. To nije učinjeno samo radi poboljšanja međusobnog razumijevanja i razumijevanja naše struke, već uglavnom radi razvijanja i predstavljanja zajedničkog stava diljem svijeta u odnosu na pitanja koja utječu na rad i ulogu odvjetništva, na slobode građana i individualnih ljudskih prava. U tom smislu sudjelovali na godišnjem sastanku triju komora s komorom Kine i Japana, na godišnjem sastanku četiriju komora s IBA-om, ABA-om i UIA-om na kojem smo iznijeli konkretne prijedloge i planove pa tako i na godišnjim konferencijama ABA-e, IBA-e i UIA-e.

Predsjedništvo je također ove godine posjetilo više od 20 zemalja članica, nastavljajući CCBE-ove napore u informiranju europskih odvjetnika o tome tko smo i što radimo za dobrobit cijele europske odvjetničke profesije. Tijekom posjeta tim zemljama-članicama, sudjelovali smo u njihovim sastancima te njihovim nacionalnim komorama odali priznanje za njihov rad, a tamo gdje je bilo potrebno, njihovim smo voditeljima pružali pomoć u rješavanju problema. Ove su godine europski odvjetnici redovito vidali "lice" CCBE-a na svojem kućnom pragu. To je nadopunjeno izvrsnim naporima Tajništva koje je izradilo publikaciju u kojoj su jasno definirane prednosti članstva u CCBE-u. Kako bismo osigurali prodor u sve dijelove po-

litičkog i sudskog spektra, uspostavili smo gođišnje sastanke s vodstvom Suda EU-a i Europskog suda za ljudska prava. Time smo ojačali poziciju CCBE-a u očima tih uzvišenih tijela, što nam je omogućilo da poduzmemo konkretnе korake kojima bismo podržali vrijedan posao sudova, jer to može samo biti od koristi odvjetnicima koji se pojavljuju pred sudovima Europe.

U tom smislu, u travnju sljedeće godine organiziramo konferenciju o radu sudova, a za ključne govornike pozvani su potpredsjednica Europske komisije i povjerenica za pravosuđe te predsjednici tih dvaju sudova.

Pomoć odvjetničkim komorama

2. Spominjanje Suda za ljudska prava navodi nas da ispitamo CCBE-ov angažman u tom bitnom području.

U našem je dnevniku zabilježena uspješna organizacija seminara o ljudskim pravima u svib-

Evangelos Tsouroulis je grčki odvjetnik i partner u odvjetničkom uredu Deucalion Rediadis. Stručnjak je u područjima pomorskog, civilnog i trgovачkog prava, član brojnih odvjetničkih udruga te autor velikog broja pravnih tekstova. U rujnu ove godine Tsouroulis je u Zagrebu predsjedao sastankom CCBE-a.

nju u Ateni, na kojem su govornici bili ministar pravosuđa Grčke, zamjenik predsjednika Europskog suda za ljudska prava, predsjednik Državnog vijeća Grčke, predsjedavajući našeg Odbora za kazneno pravo i predsjedavajući Stalnog izaslanstva CCBE-a pri sudu u Strasbourg.

CCBE-ov vrijedan rad u području ljudskih prava obavljaju dva odbora: Odbor za ljudska prava i Stalno izaslanstvo CCBE-a pri sudu u Strasbourg, od kojih oba imaju različite predmete i dužnosti, a izvršavaju ih na izvrstan način.

Sa žaljenjem moram reći da smo više puta morali poslati službena protestna pisma predsjednicima vlada nekih država kako bismo stali u obranu onih kolega koji su branitelji ljudskih prava, a koji su bili izloženi zastrašivanju ili neprimjerenom ometanju u obavljanju svojih dužnosti. Posebnu smo pozornost posvetili svojim turskim kolegama, osobito kaznenoj prijavi podnesenoj protiv predsjednika i Upravnog odbora Odvjetničke komore Istanbula zbog "zločina" počinjenog, jer su se usudili zatražiti da se jedan bitan slučaj koji je na turskom sudu provede poštivajući zakon i načela poštenog suđenja. CCBE je na ročištu u svibnju (koje je odgođeno) zastupala Anne Ramberg, glavna tajnica Švedske odvjetničke komore i članica švedske delegacije pri CCBE-u, dok je naš treći potpredsjednik, Michel Benichou, prisustvovao izvanrednoj glavnoj skupštini u ožujku 2013.

Međutim, ako stavimo ove napore na stranu, CCBE koji uvijek djeluje u okviru ciljeva vezanih uz odvjetništvo u demokratskom društvu, može i mora učiniti više, pogotovo u odnosu na prava žrtava i u odnosu na to da osigura da se minimum prava optuženih i osumnjičenih poštuje i provodi, bez dalnjih odgađanja, i konačno u odnosu na delikatnu temu sudbine i prava izbjeglica, tražitelja azila i ilegalnih imigranata. Zabilježeno je da te prve probleme učinkovito rješava naš Odjel za kazneno pravo, dok potonje rješava naš Odbor za pristup pravosuđu.

3. Napredak smo ostvarili i u odnosu na druga dva cilja koja smo postavili na razmatranje za 2013. godinu, a to su oni koji se tiču naše mlađe braće te ravnopravnosti spolova. Tako smo predsjednika Europske komore mladih

odvjetnika, Davida Nicholla, pozvali da se u listopadu obrati našem Stalnom odboru. Time je uspostavljena važna veza s našim mlađim kolegama, koja nam je pružila priliku da se posvetimo njihovim problemima i očekivanjima, ali nam je također omogućila da mnogo naučimo od njihovih ideja i težnji.

Od samog smo se početka bavili pitanjem **ravnopravnosti spolova**, razmatrajući mjere za priznavanje i poštivanje prava odvjetnica i žena u cjelini. Jučer smo organizirali prvi seminar o temi "Ravnopravnost spolova u odvjetništvu", ali to je samo početak. Mi smo dužni učiniti više, nastojati popraviti nepravednu i neprihvatljivu neravnopravnost spolova u području prava, zapošljavanja, rada, a osobito u obiteljskim pitanjima i obrazovanju. Potpredsjednica Europske komisije i povjerenica za pravosuđe, Viviane Reding, već je podržala propise o uvođenju "kvalitativne kvote", a to je nešto što zaslужuje pomno razmatranje i našu svesrdnu pomoć s obzirom na postojeću neprihvatljivu situaciju.

Na kraju možemo reći da je u našem dnevniku sa zadovoljstvom zabilježen i izvanredan rad naših odbora u svim sferama koje obuhvaćaju aktivnosti CCBE-a, a to su Odbor za financije, za pristup pravdi, osiguranje, za međunarodnu pravnu službu, Odbor za deontologiju, za kazneno pravo, za sprječavanje pranja novca, za pravo informacijskih tehnologija, za obuku, PECO, pronađi odvjetnika te drugi projekti, Odbor za odvjetnička društva koja djeluju u više jurisdikcija, Odbor za ljudska prava, za slobodu kretanja, za obiteljsko i nasljedno pravo, društvenu odgovornost korporacija i Odbor za europsko privatno pravo. Predsjedavajući kao i svaki član navedenih odbora pojedinačno i kolektivno zaslужuju iskrene čestitke i najdublju zahvalnost za odlično obavljen posao. Hvala vam svima na tome!

Gledajući prema horizontu, što nam još predstoji?

Čini se da su naši napor u vezi s ocjenom Direktive o odvjetnicima urodili plodom, i ako u zadnji čas ne dođe do nekakvih promjena, ne predviđamo nikakve izmjene i dopune te Direktive. Komisija je, kako se čini, prihvatile stav CCBE-a da nema potrebe za izmjenama i dopunama, već samo za usvajanjem zajedničkog

tumačenja relevantnih propisa, kako smo to proaktivno sročili, a što Komisija naziva "ugovorom". No, ne smijemo biti samozadovoljni, moramo biti na oprezu i spremni založiti se za razvoj, promicanje i zaštitu stava CCBE-a u odnosu na važna pitanja odvjetničkih društava, uključivanja osoba koje nisu odvjetnici te alternativnog rješavanja sporova.

Također, moramo se usredotočiti na vrlo važno pitanje očuvanja neovisnosti pravosuđa te neovisnosti i samoregulacije odvjetničkih komora. Unatoč nedavnim izjavama povjerenika EU-a, u kojima oni, tobože, podržavaju samoregulaciju odvjetničkih komora i opisuju odvjetništvo kao neizostavni dio pravosuđa, izvršna vlast je u velikom broju država članica, bez navođenja razumnih ili uvjerljivih argumenata za svoje radnje, prenijela ili nastojala prenijeti regulatorne funkcije samoregulirajućih odvjetničkih komora na državna tijela ili odbore sastavljenе od profesionalnih menadžera (koji nisu odvjetnici), a koji odgovaraju samo izvršnoj vlasti. Takve mjere ne predstavljaju samo neprihvatljiv napad na odvjetničku profesiju, već i na neovisnost pravosuđa i temeljnih načela na kojima se temelji naše civilizirano društvo.

Također moramo biti stalno na oprezu zbog nerazumnih i neprihvatljivih odredbi zakona o sprječavanju pranja novca, koje zahtijevaju da odvjetnik preuzme ulogu "doušnika", doveći do povrede davno uspostavljenog načela povjerljivosti odnosa između odvjetnika i klijenta, odnosno odvjetničke tajne. U oštroj suprotnosti sa *statusom quo* u SAD-u, Japanu i naravno Kanadi, gdje je prizivni sud sličan zakon o pranju novca proglašio **neustavnim**, Europska unija i njezine države članice nastoj je donijeti još strože odredbe koje već utječu na prava građana i na dužnost odvjetnika da poštuje i štiti načelo povjerljivosti. Stoga, ne možemo odustati od svoje borbe za očuvanje i, gdjegod je to potrebno, obnovu svojih demokratskih načela, uključujući temeljnu ulogu odvjetnika i osnovnih vrijednosti, a uključujući i načelo povjerljivosti.

U ovo doba finansijske, političke i etičke krize, s kojom su suočeni građani EU-a, naša je dužnost uvjeriti EU i vlade država članica da

trebaju pružati besplatnu pravnu pomoć svima kojima je ona potrebna, boreći se protiv recenčnih planova za njezino smanjenje ili čak ukinjanje u znatnoj mjeri, čime bi se pravo građana na pristup pravdi pretvorilo u ruglo.

Za mene je došlo vrijeme da kažem Doviđenja!, ali nikada – Zbogom!

Dugujem veliku zahvalnost svim nacionalnim odvjetničkim komorama, delegacijama, i svakome od vas pojedinačno, na svesrdnoj podršci i suradnji. Velikodušno i istinsko prijateljstvo koje ste mi podarili tijekom mojeg predsjedničkog mandata, omogućilo mi je da učinkovito i pravodobno obavljam svoje dužnosti.

I na kraju... zahvale

Draga braćo i sestre, srdačno vam zahvaljujem na suradnji i vrijednoj podršci te osjećaju prijateljstva koji ste mi podarili.

Još bih želio zahvaliti grčkoj delegaciji i komorama Pireja, Soluna i Atene, a posebice bivšim i sadašnjim predsjednicima Atenske odvjetničke komore Dimitrisu Paxinou i Ioannisu Adamopoulosu, koji su bili odgovorni za moje imenovanje u Predsjedništvo CCBE-a, te za vrijednu potporu svih njih.

Jako sam zahvalan Jonathanu Goldsmithu i svim članovima Tajništva. Uz prednosti dugo-godišnjeg iskustva, mogu vas uvjeriti da su oni najbolja momčad koju smo mogli imati. Pravi su profesionalci i veliki radnici, a u srcima nose interes CCBE-a. Oni su istodobno i dobri prijatelji koji tako olakšavaju rad Predsjedništva. Zahvalujem, Jonathane, vama i svima u Tajništvu!

Na brodu sam imao vrlo dobru predsjedničku posadu, dobre prijatelje i pouzdane suradnike, koji su kao tim pridonijeli uspješnom obavljanju naših dužnosti. Moji dragi prijatelji: Aldo, Maria i Michel, hvala vam!

Aldo, krajem prosinca ću ti prepustiti kormilo CCBE-a – naravno, ako uvjeriš delegate da glasaju za tebe! Uvjeren sam da ćeš biti dobar kapetan i odličan lider. I molim te, drži se rute za Itaku. Nemirno more i teške situacije nešto su s čim možeš računati, ali mi smo odvjetnici i znamo se boriti, a pod tvojim čemo vodstvom zasigurno uspjeti pronaći sigurnu luku i dom.

Ulagak Republike Hrvatske u punopravno članstvo Europske unije donosi promjene na raznim poljima pa tako i u području obavljanja odvjetništva. Poslovni tajnik Hrvatske odvjetničke komore Darko Horvat u tekstu za "Odvjetnik" piše o tome mogu li strani odvjetnici obavljati odvjetničku djelatnost u Hrvatskoj te o primjeni Zakona o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija i Zakona o reguliranim profesijama.

Mogu li strani odvjetnici raditi u Republici Hrvatskoj?

Piše:
Darko Horvat,
poslovni tajnik
HOK-a

Republika Hrvatska postala je 1. srpnja 2013. godine punopravna članica Europske unije te su na taj način ispunjeni uvjeti za primjenu odredaba čl. 36a. do 36f. Zakona o odvjetništvu, koji se odnose na odvjetnike upisane u imenike odvjetnika odvjetničkih komora zemalja članica EU-a.

Propisi EU-a koji se primjenjuju su sljedeći:

- Direktiva Vijeća EEC-a br. 77/249 od 22. ožujka 1977. godine kojom se odvjetnicima olakšava sloboda učinkovitog pružanja usluga
- Direktiva 98/5 EC Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 1998. godine o olakšavanju stalnog obavljanja odvjetničke djelatnosti u zemlji članici drugoj od one u kojoj se stekla kvalifikacija
- Direktiva 2006/123/EC o uslugama na unutarnjem tržištu
- Direktiva o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija
- Direktiva o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija.

Sve navedene direktive implementirane su u hrvatsko zakonodavstvo i to u Zakon o odvjetništvu, Zakon o uslugama na unutarnjem

tržištu, Zakon o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija i Zakon o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija.

Naravno da se također primjenjuje i Direktiva o slobodi poslovnog nastana koja je zapravo bila osnova za donošenje svih prije spomenutih direktiva.

Države članice EU-a dužne su osigurati odgovarajući i potpuno nediskriminirajući pravni okvir za ostvarivanje prava poslovnog nastana, bez neopravdanih ograničenja, radi nesmetanog pružanja usluga na teritoriju svih država članica EU-a. Pravo poslovnog nastana i sloboda pružanja usluga spadaju u četiri temeljne slobode EU-a koje omogućavaju djelovanje unutarnjeg tržišta EU-a.

Što se tiče odvjetničke profesije, to pravo vezano je uz priznavanje stručnih kvalifikacija, jer regulirane profesije, a odvjetništvo je regulirana profesija, ne ulaze automatski u sustav priznavanja kvalifikacija, jer će kvalifikacija za obavljanje odvjetničke profesije biti priznata samo ako je razina stručne osposobljenosti barem jednaka razini potreboj u drugoj članici, konkretno u Republici Hrvatskoj.

Pravni okvir slobode pružanja usluga u Europskoj uniji određen je u trećem dijelu ugovora o osnivanju EZ-a koji govori o politici Europske zajednice, a odnosi se na slobodu kretanja osoba, usluga i kapitala, pravo osnivanja, zajednička pravila o tržišnom natjecanju, oporezivanju i ujednačavanju zakona.

Osnovna načela u svezi sa slobodom poslovnog nastana i pružanja usluga jesu: načelo nediskriminacije te načelo uzajamnog priznavanja. Načelo nediskriminacije zabranjuje bilo kakvu diskriminaciju na osnovi nacionalne pripadnosti, što znači da ne smije postojati različiti tretman u jednakim okolnostima na osnovi nacionalnosti, odnosno pripadnosti nekoj od država članica EU-a. To načelo je presudama Suda pravde EZ-a prošireno i na druge kriterije, kao npr. jednakost spolova i sl. Načelo uzajamnog priznavanja traži da zakonodavstvo druge države članice ima istovjetne učinke onima domaćeg zakonodavstva. To načelo postavljeno je presudom Suda pravde EZ-a iz 1979. godine u slučaju Cassis de Dion (predmet 120/78).

Direktiva 77/249 odvjetnicima olakšava slobodu pružanja usluga

Direktivom 77/249 od 22. ožujka 1977. godine odvjetnicima je olakšana sloboda učinkovitog pružanja usluga te svaka zemlja članica mora priznati odvjetnikom bilo koju osobu koja je ostvarila pravo obavljanja svojih profesionalnih aktivnosti, tj. odvjetničkih aktivnosti, u jednoj od država članica EU-a pod stručnim nazivom koji se koristi u zemlji članici iz koje taj odvjetnik dolazi. Aktivnosti koje se odnose na zastupanje stranaka u sudskim ili upravnim postupcima provodit će se u svakoj zemlji članici prema uvjetima određenima u toj zemlji, s izuzećem bilo kakvog uvjetovanja prebivališta ili registracije pri strukovnoj organizaciji zemlje domaćina. Odvjetnik koji provodi aktivnosti odvjetničkog poziva poštivat će pravila profesionalnog ponašanja zemlje domaćina, naročito onih pravila koja se odnose na nespojivost aktivnosti koje provodi kao odvjetnik s provedbom ostalih aktivnosti u toj zemlji, striktno poštujući čuvanje profesionalne tajne, pravila o odnosima s drugim odvjetnicima, sukobu interesa itd.

Radi lakšeg i učinkovitijeg provođenja spomenute Direktive, donesena je Direktiva 98/5/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 1998. godine. Direktiva se odnosi na olakšavanje stalnog obavljanja odvjetničkog poziva u zemlji članici drugoj od one u kojoj je stečena kvalifikacija, tj. pravo na obavljanje odvjetništva. Cilj te Direktive je osigurati odvjetniku profesionalnu integraciju u zemlji domaćini. Direktiva nema namjeru mijenjati pravila koja određuje struka u zemlji domaćinu, pa se tako gostujući odvjetnik ne isključuje iz primjene tih pravila. Dakle, *ratio* te Direktive je sposobiti odvjetnika iz zemlje članice EU-a za uključivanje u odvjetničku struku u zemlji domaćinu nakon potvrde da posjeduje stručno iskustvo u zemlji domaćinu i tako mu omogućiti stalno obavljanje prakse u zemlji domaćinu te mu dozvoliti da koristi stručni naziv profesije domicilne zemlje. Direktiva u neku ruku formalizira pristup stranog odvjetnika u odvjetničku profesiju zemlje domaćina na način da se strani odvjetnici moraju prijaviti kod nadležnih tijela zemlje domaćina, koja će ga registrirati u odgovarajuće registre. Odvjetnik se mora predstavljati u zemlji domaćinu pod stručnim nazivom svoje domicilne zemlje i može davati savjete o zakonima svoje zemlje, zakonima Zajednice, međunarodnim zakonima i zakonima zemlje domaćina. Što se tiče zaustapanja na sudu, takav se odvjetnik mora pridržavati pravila postupka koja se primjenjuju u nacionalnim sudovima. To praktično znači da takav odvjetnik nema pristup суду, odnosno da судu može pristupiti isključivo uz pratnju odvjetnika zemlje domaćina.

Najviši oblik uključivanja stranog odvjetnika zemlje članice EU-a u odvjetnički sustav zemlje domaćina predviđen je u slučaju da takav odvjetnik, dakle onaj koji obavlja svoju praksu u zemlji domaćinu na stalnoj osnovi, koristeći pri tome stručni naziv zemlje iz koje dolazi, a koji je barem tri godine u zemlji domaćinu učinkovito i redovito obavljao odvjetničku djelatnost i to vezanu uz zakone zemlje domaćine, uključujući zakone Zajednice, a nakon što to ocijeni tijelo regulirane profesije, u našem slučaju Hrvatska odvjetnička komora, i nakon što u zemlji domaćinu položi odgovarajući ispit struke, može u zemlji domaćinu obavljati

odvjetničku djelatnost pod stručnim nazivom zemlje primateljice, u našem slučaju pod stručnim nazivom "odvjetnik".

Potrebno je istaknuti da se obje prije spomenute direktive ne odnose na odvjetničke vježbenike, a što je i stav CCBE-a.

Vjerujem da su odredbe Zakona o odvjetništvu svima poznate, a obje direktive su ugrađene u Zakon o odvjetništvu, pa nije potrebno dalje posebno razrađivati pojedine odredbe Zakona o odvjetništvu. Mislim da se trebamo više posvetiti problemima koji mogu nastati u primjeni pravila o slobodi poslovnog nastana i pružanja usluga.

Prema mojoj mišljenju, barem što se tiče odvjetnika, to se prvenstveno odnosi na primjenu pravila profesionalnog ponašanja tj. na deontologiju odvjetničke profesije. Koliko mi je poznato, u svim zemljama članicama EU-a, barem u osnovnim principima, ta materija je regulirana na isti način. Direktive obvezuju odvjetnike da poštuju pravila struke i kodeks ponašanja u zemlji domaćinu. Naravno da se postavlja pitanje kako postupiti ako strani odvjetnik u zemlji domaćinu ne poštuje navedene principe. Direktive određuju da će se u tom slučaju primjenjivati pravila postupka, kazne i pravni lijek kako je to predviđeno u zemlji domaćinu. Tijelo koje provodi stegovni postupak u zemlji domaćinu o tome će obavijestiti nadležno tijelo domicilne zemlje odvjetnika o kojem se radi.

Priznavanje stranih diploma

Drugo pitanje koje treba postaviti je pitanje priznavanja stranih diploma. Naravno da to pitanje ne dolazi u obzir za osobu koja je već stekla pravo na obavljanje odvjetničkog poziva u nekoj od zemalja članica EU-a. To se pitanje postavlja kad se osoba koja je državljankin neke od zemalja članica EU-a želi upisati u imenik odvjetnika neke druge zemlje članice EU-a.

U Republici Hrvatskoj provođenjem Bolonjskog procesa ustanovljen je jedinstveni integralni petogodišnji studij prava, nakon kojeg se stječe akademski naziv "magistar prava". Neke zemlje imaju drugačiji sustav studiranja prava koji se može sastojati od dva dijela, najčešće od trogodišnjeg studija nakon kojeg se stječe akademski naziv prvostupnika ili *baka-*

laerusa (obično se stječe 240 ECTS bodova), a tek nakon dvije godine nastavka studija stječe se akademski naziv magistar prava (obično se stječe minimalno 300 ECTS bodova).

Prema iznesenome, odvjetnik koji je upisan u imenik odvjetnika zemlje članice EU-a, iako ima akademski naziv prvostupnika, dakle završio je trogodišnji studij prava, mogao bi u Republici Hrvatskoj nastupati kao odvjetnik pod svojim domaćim profesionalnim nazivom. S druge strane, osoba koja ima naziv prvostupnika, a koja nije odvjetnik u zemlji članici EU-a, ne bi mogla biti upisana u Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore, jer nema završen petogodišnji integralni studij pravnih znanosti.

Na prvi pogled mnogi bi rekli da se radi o neravnopravnosti, dakle povredi jednog od osnovnih prava tj. načela nediskriminacije. Očito je ipak da se radi o dvije različite osnove stjecanja prava na obavljanje odvjetničke djelatnosti. U prvom slučaju imamo odvjetnika koji je upisan u imenik odvjetnika jedne od zemalja članica EU-a, dakle priznato mu je pravo na obavljanje odvjetničke djelatnosti od strane nadležnog tijela zemlje članice EU-a. U drugom slučaju radi se o osobi koja je završila pravni studij, u konkretnom slučaju u trajanju od tri godine, i koja bi željela obavljati odvjetničku praksu u Republici Hrvatskoj. Takva osoba nije odvjetnik u nekoj od zemalja članica EU-a.

Prema Direktivi o priznavanju inozemnih obrazovnih kvalifikacija i Direktivi o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija i zakona koji su u Republici Hrvatskoj doneseni temeljem tih direktiva, takva osoba morala bi pred nacionalnim ENIC/NARIC uredom u Republici Hrvatskoj zatražiti priznavanje obrazovne kvalifikacije u skladu s Lisabonskom konvencijom iz 1977. godine. Prvenstveno se tu radi o osobama koje se ne žele baviti odvjetništvom.

Naprotiv, osoba koja bi se željela baviti odvjetništvom, bilo kao odvjetnik ili odvjetnički vježbenik, morala bi, sukladno Direktivi o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija, zatražiti od nadležnog tijela odgovarajuće regulirane profesije, u našem slučaju od Hrvatske odvjetničke ko-

more, priznavanje obrazovne i stručne kvalifikacije. Naime, Hrvatska odvjetnička komora kao regulator odvjetničke profesije, od 1. srpnja 2013. godine određena je za nadležno tijelo koje priznaje inozemne stručne kvalifikacije za odvjetničku profesiju. Potpuno je očito da osoba koja je prvostupnik, a dolazi iz zemlje članice EU-a, ne bi mogla biti upisana u Imenik odvjetnika ili Imenik odvjetničkih vježbenika, jer ne ispunjava uvjete koji su za državljane Republike Hrvatske propisani za upis u Imenik odvjetnika. Dakle, ne radi se o diskriminaciji, jer strani kandidat za upis u Imenik odvjetnika nije stavljen u nepovoljniji položaj od domaćeg kandidata za upis.

Drugi je slučaj i problem kada je osoba državljanin jedne od zemalja članica EU-a stekla akademski naziv magistra prava. U tom slučaju, a takav je i stav Hrvatske odvjetničke komore, treba procijeniti o čemu je konkretno riječ. Možda je to najbolje objasniti na primjeru. Hrvatskoj odvjetničkoj komori upućen je zahtjev za upis odvjetničkog vježbenika, hrvatskog državljanina, a isto bi bilo i da se radi o stranom državljaninu iz zemlje članice EU-a, koji je stekao u inozemstvu akademski naziv magistar prava. Provjerom dokumentacije utvrđeno je da je podnositelj zahtjeva završio trogodišnji studij političkih znanosti u Italiji i nakon toga jednogodišnji studij prava u jednoj zemlji članici EU-a. Izdana mu je nakon tog jednogodišnjeg studija diploma s akademskim nazivom magistar prava. Zahtjev za upis u Imenik odvjetničkih vježbenika je odbijen jer je očito da kandidat, a prema uvjetima Zakona o odvjetništvu, nije završio petogodišnji studij pravnih znanosti.

O sličnom slučaju postoji i praksa unutar zemalja članica EU-a. Tako npr. u Nizozemskoj, studij psihologije traje pet godina, a u Belgiji četiri godine. Belgijanac ne može kao psiholog raditi u Nizozemskoj, dok Nizozemac može kao psiholog raditi u Belgiji. Razlog tomu je da postoji očiti nerazmjer u načinu studiranja u spomenutim zemljama pa stoga nema diskriminacije.

Oblici obavljanja odvjetničke djelatnosti

Direktiva 2006/123/EC, odnosno Zakon o uslugama na unutarnjem tržištu, otvorili su

**Što se tiče Hrvatske,
potrebno je istaknuti da je
temeljem odredbe čl. 27.

Ustava Republike Hrvatske,
odvjetništvo definirano
kao samostalna i neovisna
služba koja svakome
osigurava pravnu pomoć
u skladu sa zakonom.

Takva ustavna odredba
još više nas učvršćuje u
zaključku da odvjetnička
profesija koja bi se tretirala
kao biznis ne može dugo
opstati, već štoviše dovodi
do zaključka da prijeti
propast odvjetničke
profesije.**

mnogobrojna pitanja oko obavljanja odvjetničke djelatnosti i to ne samo o pravu pristupa odvjetnika članova odvjetničkih komora zemalja EU-a. Ta pitanja se očituju naročito kada raspravljamo o oblicima obavljanja odvjetničke djelatnosti. Naime, navedena Direktiva omogućuje da i osobe koje nisu odvjetnici osnivaju odvjetnička društva, i to u svim oblicima koji su predviđeni nacionalnim zakonodavstvom (u našem slučaju kao j. t. d., d. o. o., d. d. pa čak i kao tajno društvo) u koje će, naravno, zaposlitи odvjetnike koji će obavljati odvjetničku

U Republici Hrvatskoj provođenjem Bolonjskog procesa ustanovljen je jedinstveni integralni petogodišnji studij prava, nakon kojeg se stječe akademski naziv "magistar prava". Neke zemlje imaju drugačiji sustav studiranja prava koji se može sastojati od dva dijela, najčešće od trogodišnjeg studija nakon kojeg se stječe akademski naziv prvostupnika ili bakalaerusa (obično se stječe 240 ECTS bodova), a tek nakon dvije godine nastavka studija stječe se akademski naziv magistar prava (obično se stječe minimalno 300 ECTS bodova).

djelatnost u tom društvu. Pri tome se postavlja neizbjježno pitanje – što se događa s osnovnim principima odvjetničke djelatnosti, a to su samostalnost i neovisnost svakog odvjetnika da po svom najboljem znanju i savjesti i deontologiji odvjetničke profesije zastupa svoje stranke. Naime, potpuno je jasno da netko tko je osnovao odvjetničko društvo, a nije odvjetnik, to čini isključivo iz razloga stjecanja dobiti, a što ujedno znači da zaposlenicima odvjetničkog društva, tj. odvjetnicima, može naložiti da u svrhu ostvarivanja dobiti moraju zastupati stranke onako kako to vlasnik kapitala traži,

tj. da ostvare što veću dobit. Kontinentalno odvjetništvo, naročito ono Srednje Europe, shvaća da je obavljanje odvjetničke profesije prvenstveno pružanje odvjetničkih usluga radi zaštite na zakonu opravdanih zahtjeva stranaka, a ne isključivo stjecanje dobiti.

Što se tiče Hrvatske, potrebno je istaknuti da je temeljem odredbe čl. 27. Ustava Republike Hrvatske, odvjetništvo definirano kao samostalna i neovisna služba koja svakome osigurava pravnu pomoć u skladu sa zakonom. Tačka ustavna odredba još više nas učvršćuje u zaključku da odvjetnička profesija koja bi se tretirala kao biznis ne može dugo opstati, već štoviše dovodi do zaključka da prijeti propast odvjetničke profesije.

Direktiva o uslugama na unutarnjem tržištu i Zakon o uslugama na unutarnjem tržištu predviđaju i mogućnost obavljanja multidisciplinarnih djelatnosti, tzv. ABS. Ne radi se, naravno, o kočionom sustavu na automobilima, već o engleskoj kratici Alternative Business Systems – dakle, spajanjem odvjetništva s javnim bilježništvom, revizijom, računovodstvom i sličnim djelatnostima. To, naravno, može dovesti do potpuno absurdnih situacija pa npr., barem sam tako informiran od engleskih kolega, u Engleskoj postoji odvjetničko društvo koje se, pored odvjetništva, bavi i pogrebnim uslugama. Naime, Direktiva o uslugama na unutarnjem tržištu propisuje da će države članice osigurati da pružatelji usluga nisu u obvezi pružati samo određene usluge ili ih ograničiti na pružanje određenih usluga.

Takva je odredba opasna za odvjetništvo, iako ipak treba priznati da je odredbom čl. 25. normativnog dijela Direktive, od primjene Direktive izuzeta profesija koja je regulirana Direktivom Vijeća EEC-a br. 77/249 od 22. ožujka 1977., a što je uneseno i u tekst Zakona o uslugama na unutarnjem tržištu. No, vjerujem, a poučeni dosadašnjim iskustvima, da ćete se svi složiti da treba puhati i na hladno.

Također, u odnosu na usluge na unutarnjem tržištu, postoji pitanje da i odvjetnik pojedinac iz zemlje članice EU-a može imati na teritoriju Republike Hrvatske više odvjetničkih ureda. Prema mišljenju Ministarstva gospodarstva i Ministarstva vanjskih i europskih poslova, iznesenom na jednom sastanku održanom pri-

je otprilike godinu dana, Direktiva o uslugama na unutarnjem tržištu, pa i Zakon o uslugama na unutarnjem tržištu, ne sprečava inozemnog odvjetnika iz EU-a da na teritoriju Republike Hrvatske ima više odvjetničkih ureda. Naravno da je to u suprotnosti sa Zakonom o odvjetništvu i jednim od temeljnih principa Povelje o osnivanju EZ-a, a to je princip zabrane diskriminacije. Jer ako hrvatski odvjetnik pojedinac ne može imati više odvjetničkih ureda, zbog čega bi to bilo dozvoljeno odvjetniku iz EU-a koji želi na stalnoj osnovi raditi u Republici Hrvatskoj. Također je nejasno kako bi odvjetnik pojedinac iz zemlje članice EU-a na stalnoj osnovi mogao istodobno djelovati u nekoliko odvjetničkih ureda, jer se odvjetnička djelatnost treba obavljati stvarno i stalno. Takvu zabranu više odvjetničkih ureda za odvjetnika pojedinca imaju i mnoge zemlje EU-a, kao npr. Finska, Poljska, Rumunjska, Bugarska i dr. Tu se postavlja i pitanje odredbe Zakona o odvjetništvu koja govori o tome da će odvjetnik biti brisan iz Imenika odvjetnika ako dulje od šest mjeseci, bez opravdanog razloga, ne obavlja odvjetničku djelatnost.

Obje odredbe, o jednom odvjetničkom uredu za odvjetnika pojedinca i o brisanju iz Imenika odvjetnika zbog neaktivnosti dulje od šest mjeseci, ugrađene su u Zakon o odvjetništvu u interesu zaštite stranaka. Očito je da stranka koja nije u mogućnosti kontaktirati sa svojim odvjetnikom nije zaštićena u svojim pravima, što bi bila povreda čl. 6. Europske konvencije o zaštiti ljudskih prava. Odvjetnička djelatnost ne može se obavljati na principima dobrovoljnosti, jer odvjetništvo nije izlet, već profesija koja se temelji na principima pune odgovornosti. Samo na taj način mogu se zaštititi prava stranaka, dakle temeljne ljudske slobode. Temeljne ljudske slobode su kamen temeljac sva-ke pravne države i vladavine prava. Efikasna zaštita temeljnih ljudskih sloboda uz stručnu i etičku zaštitu putem odvjetništva pridonose razvoju demokracije i vladavine prava te stoga nitko nema pravo radi nekih ekonomskih ili novčanih probitaka dovoditi u pitanje zaštitu ljudskih prava i vladavinu prava.

Međusobna suradnja odvjetnika i profesionalne organizacije odvjetništva, dakle odvjetničke komore, dobrodošla je, štoviše, ta je suradnja

Osoba koja bi se željela baviti odvjetništvom, bilo kao odvjetnik ili odvjetnički vježbenik, morala bi, sukladno Direktivi o reguliranim profesijama i priznavanju inozemnih stručnih kvalifikacija, zatražiti od nadležnog tijela odgovarajuće regulirane profesije, u našem slučaju od Hrvatske odvjetničke komore, priznavanje obrazovne i stručne kvalifikacije. Naime, Hrvatska odvjetnička komora kao regulator odvjetničke profesije, od 1. srpnja 2013. godine određena je za nadležno tijelo koje priznaje inozemne stručne kvalifikacije za odvjetničku profesiju

i nužna. Ona se očituje ne samo u razmjeni iskustava nego i u pravu europskog odvjetnika da odvjetničku uslugu pruži u bilo kojoj zemlji članici EU-a. To pravo mora biti podvrgnuto određenim principima, prvenstveno onima koji su oduvijek bili značajni za odvjetništvo, a to su samostalnost i nezavisnost obavljanja odvjetničkog poziva, povjerljivi odnos sa strankom, pravo na udruživanje u slobodnu i nezavisnu profesionalnu odvjetničku organizaciju, te pravo da odvjetnička profesionalna organizacija odlučuje o stjecanju i prestanku prava na obavljanje odvjetništva.

**Sudac Vrhovnog suda Dragan Katić za Odvjetnik piše članak
o pravnim posljedicama zaključenja prethodnog postupka
u kojem vrlo precizno i analitički razlaže novele Zakona o
parničnom postupku.**

Pravne posljedice zaključenja prethodnog postupka

(prema Zakonu o izmjenama i dopunama Zakona
o parničnom postupku iz travnja 2013.)

Piše:

Dragan Katić
sudac Vrhovnog
suda Republike
Hrvatske

I. UVOD

Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku koji je stupio na snagu 1. travnja 2013. godine (Narodne novine, br. 25/13, u nastavku teksta: ZIDZPP/13) u redoviti, ili prikladnije rečeno "opći" dio građanskog parničnog postupka, propisanog Zakonom o parničnom postupku (u nastavku teksta: Zakon ili ZPP)¹, uvedeni su insti-

tuti prethodnog postupka i obveznog pri-premnog ročišta za glavnu raspravu. Institut prethodnog postupka u građanskom parničnom pravu pojavio se još u noveli Zakona o parničnom postupku iz 2008. (Narodne novine, br. 84/08 i 123/08, u nastavku teksta: ZPP/08) u sporovima male vrijednosti. U praksi se pokazalo da je, koliko god je za pravnu javnost taj institut bio dvojben, do-veo do ubrzanja i pojednostavljenja tih (tzv. "maličnih") postupaka.

Međutim, uvođenje i, zapravo, svojevrsno "proširenje" navedenog instituta u opće ure-đenje parničnog postupka, zajedno s ostalim izmjenama koje su zbog toga nužno uslijedile, u praksi u nekim slučajevima izaziva nemale dvojbe i pravne nedoumice kojima se, isključivo s praktične strane, bavi ovaj članak.

¹ Pročišćeni tekst Zakona o parničnom postupku obuhvaća Zakon o parničnom postupku, objavljen u SL SFRJ, br. 4/77. i 36/77. (isp.) te njegove izmjene i dopune objavljene u SL SFRJ, br. 6/80., 36/80., 43/82., 69/82., 58/84., 74/87., 57/89., 20/90., 27/90. i 35/91., Zakon o preuzimanju Zakona o parničnom postupku, objavljen u Narodnim novinama (dalje u ovom dijelu: NN), br. 53/91. (stupio na snagu 8. listopada 1991.), Zakon o izmjenama Zakona o parničnom postupku, objavljen u NN, br. 91/92. (stupio na snagu 8. siječnja 1993.), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, objavljen u NN, br. 112/99. (stupio na snagu 6. studenoga 1999.), članak 50. Zakona o arbitraži, objavljen u NN, br. 88/01. (stupio na snagu 19. listopada 2001.), Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, objavljen NN, br. 117/03. (stupio na snagu 1. prosinca 2003.), članak 129. Zakona o izmjenama i dopunama Ovršnog zakona, objavljen u NN, br. 88/05. (stupio na snagu 28. srpnja 2005.), Odluku USRH, br. U-I-1569/04. i dr., objavljena u NN, br. 2/07. i 96/08., Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, objavljen u NN, br. 84/08. (stupio na snagu 1. listopada 2008., osim odredbe čl. 49. koja stupa na snagu na dan prijema Republike Hrvatske u Europsku uni-

ju), ispravak Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, objavljen u NN, br. 123/08.) te Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, objavljen u NN, br. 57/11. (stupio na snagu 2. lipnja 2011., osim odredbi čl. 14., čl. 29. u dijelu koji se odnosi na Europski sud i čl. 49. koje stupaju na snagu na dan prijema Republike Hrvatske u Europsku uniju).

II. ZAKLJUČENJE PRETHODNOG POSTUPKA

II.1. OPĆI DIO

Institut zaključenja prethodnog postupka kao novela u općem dijelu ZPP-a (Glava dvadeseta – Pripremanje glavne rasprave) nomotehnički se najbolje uočava u dvije pravne norme, tj. u sadržaju noveliranog članka 277. stavka 2. koji glasi:

“Te pripreme obuhvaćaju prethodno ispitivanje tužbe, dostavu tužbe tuženiku na odgovor, održavanje pripremnog ročišta, zaključenje prethodnog postupka i zakazivanje glavne rasprave.”²

S druge strane novelirani članak 292. stavak 7. ZPP-a glasi:

“Po okončanju pripremnog ročišta, sud će rješenjem zaključiti prethodni postupak”³.

Na takav je način u dio prvi Zakona (“Opće odredbe”) i dio drugi (“Tijek postupka”), uveden institut prethodnog postupka s obveznim pripremnim ročištem i zaključenjem prethodnog postupka (članak 54. ZIDZPP/13)⁴.

Prethodni postupak bi prema tome, kao sadašnji početni postupovnopravni stadij parnice, obuhvaćao prethodno ispitivanje tužbe, dostavu tužbe tuženiku na odgovor (a time i sve što je vezano za već dostavljeni odgovor na tužbu) i obvezno održavanje pripremnog ročišta, nakon čega se rješenjem suda zaključuje prethodni postupak te istovremeno zakazuje glavnu raspravu. S obzirom na novo uređenje glavne rasprave i tijeka postupka parnicu više nije moguće započeti bez pripremnog ročišta, odnosno održavanjem prvog ročišta glavne rasprave već se mora provesti prethodni postupak u kojem se obvezno održava pripremno ročište kao njegov sastavni dio.

Dakle, parnični postupak je sada strogo podijeljen na dva odvojena stadija, prvi koji se, uz radnje prethodnog ispitivanja tužbe i odgovora na tužbu, iscrpljuje u pripremnom ročištu i za-

ključenju prethodnog postupka, i drugi, koji se sastoji u održavanju glavne rasprave i njenom zaključenju.

Ovi su parnični stadiji prema noveli iz ZIDZPP/13 odvojeni značajnim i uočljivim procesnim “graničnikom”, tj. radnjom suda kojom se zaključuje prethodni postupak i zakazuje glavna rasprava (kada sud donosi raspravno rješenje kojim se zaključuje prethodni postupak). Radi se o postupovnoj radnji suda koja, s obzirom na svoje značenje za daljnji tijek postupka, mora biti “vidljiva” na zapisniku s ročišta na kojem je došlo do zaključenja prethodnog postupka, slično kao kada sud donosi rješenje o zaključenju glavne rasprave.

II.2. PRAVNE POSLJEDICE ZAKLJUČENJA PRETHODNOG POSTUPKA

Zaključenjem prethodnog postupka za stranke i sud nastupaju ozbiljne postupovnopravne posljedice o kojima će nerijetko ovisiti rezultat cjelokupne parnice. To znači da će od umještosti svakog pojedinca i, zapravo, njegove sposobnosti vođenja parničnog postupka, posebice na njegovom početku, zavisiti rezultati suđenja i ostvarenja pravozaštitnog zahtjeva u pojedinom predmetu. S obzirom na ozbiljnost rečenih posljedica u odnosu na načelo stranačke dispozicije i pravila o teretu dokazivanja (iz članka 221.a ZPP-a), očito je da je posljednjom novelom ZPP-a zakonodavac nesumnjivo dao još veći značaj parničnim radnjama stranaka, odnosno načelu stranačke dispozicije kao jednom od temeljnih načela parničnog postupka.

Pravne posljedice zaključenja prethodnog postupka svode se na nekoliko postupovnopravnih posljedica koje se uglavnom sastoje u nemogućnosti stranaka da nakon trenutka u kojem je došlo do zaključenja prethodnog postupka u nastavku parnice, uz neke iznimke, poduzimaju određene pravne radnje.

Ukratko, zaključenjem prethodnog postupka stranke gube pravo na iznošenje novih činjenica i predlaganje novih dokaza, osim iznimno u slučaju iz članka 299. stavak 2. ZPP-a. Nakon zaključenja prethodnog postupka više se ne mogu isticati niti neki postupovnopravni prigovori, dok u odnosu na materijalnopravne prigovore, koje je i nadalje moguće isticati sve

2 Članak 51. ZIDZPP/13

3 Članak 63. ZIDZPP/13

4 Novelirani članak 284. glasi: “U pozivu iz stavka 1. ovoga članka sud će uvijek odrediti i pripremno ročište, te upozoriti stranke da će se na tom ročištu, ako za to budu ispunjeni uvjeti, zaključiti prethodni postupak i provesti glavnu raspravu.”

do zaključenja glavne rasprave, stranke gube mogućnost da takve prigovore potkrijepe isticanjem novih činjenica i predlaganjem odgovarajućih dokaza. Nakon zaključenja prethodnog postupka stranke definitivno više ne mogu podnijeti ni protutužbu, a niti mogu preinačiti tužbu u objektivnom i subjektivnom smislu. Osim toga, nakon zaključenja prethodnog postupka nastupa još i posljedica koja se ne odnosi na radnje stranaka već na parnične radnje suda, a očituje se u (ne)mogućnosti intervencije suda u dispozitivne radnje stranaka na ročištima glavne rasprave (kao posljedice instituta otvorenog pravosuđenja), jer se takva intervencija sada može ostvariti isključivo tijekom pripremnog ročišta. Prema tome, zaključenjem prethodnog postupka nastupa postupovnopravna prekluzija nakon koje više nije moguće poduzimati navedene parnične radnje što će, kad su u pitanju parnične radnje stranaka, nesumnjivo dovoditi do štetnih posljedica za pojedinu stranku. To znači da stranka koja se nije na vrijeme i kvalitetno pripremila za parnicu, najvjerojatnije i upravo zbog toga, neće ostvariti očekivani uspjeh u postupku.

Međutim, ako je stranka kojim slučajem propustila ročište na kojem je zaključen prethodni postupak i zbog toga izgubila pravo na poduzimanje određene radnje u postupku, stranka će se kao i do sada, moći poslužiti pravnim sredstvom iz članka 117. ZPP-a⁵, dakle, zatražit će povrat u prijašnje stanje i ako je prijedlog opravdan pa sud dopusti u povrat u prijašnje stanje, parnica će se vratiti u ono stanje u kojem se nalazila prije propuštanja, te će se ukinuti sve odluke koje je sud zbog propuštanja donio.

II.3. PODNOŠENJE PROTUTUŽBE

“Protutužba je tužba tuženika protiv tužitelja iz parnice koju je ovaj protiv tuženika ranije pokrenuo; njome tuženik ostvaruje pred istim sudom protiv tužitelja jedan svoj samostalni tužbeni zahtjev”⁶

Prema noveliranoj odredbi iz članka 189. ZPP-a⁷, tužitelj može do zaključenja prethodnog

postupka podnijeti protutužbu. Prije je to bilo moguće sve do zaključenja glavne rasprave, međutim, sada je podnošenje protutužbe ograničeno isključivo na početni stadij parnice, što svakako odgovara namjeri zakonodavca da rečenom novelom ubrza i koncentrira glavnu raspravu na predmet tužbenog zahtjeva i na takav način isključi moguće zlouporabe tog instituta. Nerijetko se dešavalo da se parnica vodi dugi niz godina i da se izvode dokazi u svezi s tužbenim zahtjevom te odgovorom na tužbu pa da tuženik podnese protutužbu i to tek na završnim ročištima glavne rasprave. Kad je protutužba u svemu udovoljavala pretpostavkama iz članka 189. ZPP-a sudovi su najčešće raspravljadi o protutužbi zajedno s tužbom u tom predmetu, ali to je često dovodilo do potrebe za provođenjem novih dokaza i s posljedicom nepotrebogn odugovlačenja parnice koja je bila pred meritornim okončanjem. Podnošenje protutužbe koje bi bilo protivno noveliranoj odredbi iz članka 189. ZPP-a, zapravo, ne bi imalo nikakvog utjecaja na parnicu u kojoj je takva protutužba podnesena, dakle, sud u takvom slučaju, imajući na umu rečenu novelu, uzima kao da protutužba u tom predmetu nije ni podnesena.

Međutim, s obzirom na to da ZIDZPP/13 izrijekom ne propisuje neku posebnu postupovnu radnju suda za takav postupak tuženika (primjerice: “odbacivanje” takve protutužbe kao “nepravovremene ili nedopuštene”), sud u tom slučaju ipak neće postupati kao da ta parnična radnja nije ni poduzeta. On će takvu protutužbu, s obzirom na to da je ona po svojoj pravnoj prirodi uvijek samostalna tužba⁸, nakon što to konstatira na zapisniku s ročišta, dostaviti u prijamnu pisarnicu suda gdje će se s njom postupati kao sa samostalnom tužbom.

Ovdje se odmah postavlja i pitanje – je li, s obzirom na odredbe članka 313. ZPP-a, koji novelom ZIDZPP/13, nije izmijenjen, moguće naknadno predložiti spajanje takvih parnika? Odgovor je potvrđan, jer se takve parnice neupitno mogu spojiti, ali pod uvjetom da su ostvarene pretpostavke iz članka 313. stavak 1. ZPP-a, dakle, samo ako bi se time stvarno ubrzalo raspravljanje ili smanjili troškovi. Mišlje-

5 ZIDZPP/13 u članku 15. skraćuje rokove za podnošenje prijedloga za povrat u prijašnje stanje

6 Dr Siniša Triva, Narodne novine, Zagreb, 1980.

7 Članak 32. ZIDZPP/13

8 Rev-2634/82 od 17. svibnja 1983. i Rev-471/83 od 7. srpnja 1983.

nja smo da, kada je u pitanju navedena situacija, odredbu iz članka 313. ZPP-a, uvažavajući cilj i svrhu novog zakonodavnog rješenja koje skraćuje trenutak do kojeg se u parnici može podnijeti protutužba, valja primjenjivati restriktivnije nego do sada.

Međutim, u odnosu na protutužbe koje su od prejudicijelnog značaja, ali često i u odnosu na one koje su kompenzabilne s tražbinom iz tužbenog zahtjeva, naknadno spajanje parnika bez dalnjega će biti korisno, jer se u tom slučaju u pravilu ostvaruju sve pretpostavke iz članka 313. ZPP-a.

S obzirom na prijelaznu odredbu iz članka 102. stavak 2. ZIDZPP/13, odredbe ove novele neće se primjenjivati na postupke pokrenute prije stupanja na snagu ovoga Zakona, dakle, u svim parničnim postupcima u kojima je tužba podnesena prije 1. travnja 2013. godine bit će i nadalje moguće podnijeti protutužbu sve do zaključenja glavne rasprave.

II.4. PREINAKA TUŽBE

Prema noveliranom članku 190. stavak 1. ZPP-a (objektivno preinačenje tužbe) tužitelj može do zaključenja prethodnog postupka preinačiti tužbu, dok prema odredbi iz članka 192. stavak 1. ZPP-a (subjektivno preinačenje tužbe), tužitelj može do zaključenja prethodnog postupka svoju tužbu preinačiti i tako da umjesto prvo-bitnog tuženika tuži drugu osobu.

Prije novele iz članka 32. ZIDZPP/13 u svakom od ovih slučajeva bilo je moguće preinačiti tužbu sve do zaključenja glavne rasprave. Sada to više nije moguće i tužba se može preinačiti samo do zaključenja prethodnog postupka. Postupovnopravna posljedica protivnog ponašanja stranke je u tome da sud preinaku tužbe, koja bi stvarno uslijedila nakon zaključenja prethodnog postupka, jednostavno ne uzima u obzir, jer će i nadalje postupati po tužbi s pravtvo postavljenim tužbenim zahtjevom.

Niti u ovom slučaju zakonodavac nije propisao neki poseban postupak suda u slučaju kad je preinaka tužbe uslijedila na ročištu glavne rasprave⁹, međutim, slijedom postupovnog

9 Postoje mišljenja da u slučaju podnošenja protutužbe i preinake tužbe nakon zaključenja prethodnog postupka postoje pravne praznine ("podnormiranost") jer nisu propisane posebne sankcije za takav postupak stranke.

rješenja iz članka 299. stavak 3.¹⁰ ZPP-a, koje je propisano za sličnu situaciju, primjerice za nedopušteno iznošenje novih činjenica i predlaganje novih dokaza na glavnoj raspravi, valja zaključiti da takvu preinaku tužbe sud neće uzeti u obzir.

U tom slučaju sud nema obvezu postupanja kao u onoj situaciji kada je nakon zaključenja prethodnog postupka podnesena protutužba, jer se kod preinake tužbe ne radi o parničnoj radnji koja predstavlja samostalnu tužbu, međutim, potrebno je i korisno da se na zapisniku s ročišta glavne rasprave konstatira da je preinaka učinjena nakon zaključenja prethodnog postupka te da je kao takvu sud ne uzima u obzir.

Jasno je da u tom slučaju, ali ni u sličnim postupovnopravnim situacijama, sud ne može donijeti rješenje kojim se "odbacuje preinaka tužbe" kao nepravovremena ili nedopuštena, a ne radi se niti o slučaju odlučivanja kada sud, osim kada dopusti preinaku, donosi posebno rješenje kojim se preinaka tužbe ne dopušta i protiv kojeg je dopuštena samostalna (tzv. nevezana žalba). Sud o ovakvoj preinaci, kao uostalom i u svim onim slučajevima kada je stranka stavila određeni prigovor ili prijedlog ili poduzela kakvu drugu parničnu radnju nakon što je nastupio trenutak poslije kojeg se to više ne može¹¹, ako zakonom nije propisano drugačije, ne donosi posebno rješenje koje bi se dostavljalo strankama.

Preinaka tužbe prečesto je dovodila do odugovlačenja parničnih postupaka koji su već bili zreli za suđenje po postavljenom tužbenom zahtjevu, a prije svega i zato što je u slučaju preinake tužbe na ročištu na kojem nije

10 Noveliranim člankom 299. stavak 3. ZPP-a propisano je: "Nove činjenice i nove dokaze koje su stranke iznijele, odnosno predložile tijekom glavne rasprave protivno stavku 2. ovoga članka sud neće uzeti u obzir."

11 Noveliranim člankom 288.a ZPP-a propisano je: "Kad je u ovom Zakonu predviđeno da stranka može staviti određeni prigovor ili prijedlog ili poduzeti kakvu drugu parničnu radnju dok se tuženik ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari, takav prigovor, odnosno prijedlog stranka može staviti, odnosno poduzeti drugu parničnu radnju sve dok tuženik nije podnio odgovor na tužbu, a ako tužba nije dostavljena tuženiku radi podnošenja pisanih odgovora na tužbu, sve dok tuženik na pripremnom ročištu ne iznese svoj odgovor na tužbu, osim ako ovim Zakonom nije drukčije predviđeno."

bio prisutan tuženik, uvijek trebalo odgoditi takvo ročište i tuženiku dostaviti prijepis zapisnika s ročišta. U protivnom, smatralo se da je drugačijim postupanjem suda počinjena bitna povreda odredaba parničnog postupka iz članka 354. stavak 2. točka 6. ZPP-a, tj. da je tuženiku onemogućeno raspravljanje pred sudom.¹² Međutim, čini nam se da će ovaj za sudbinu parnice i konačno rješenje odnosa među strankama, inače koristan procesni institut, s ovom novelom izgubiti na značaju, jer ostaje u čvrstom zagrljaju prethodnog postupka, u kojem se, zapravo, ne izvode dokazi u odnosu na meritum spora i stoga nema novih momenata i saznanja za okolnosti koje ponekad opravданo dovode do trenutne potrebe za preinakom tužbe.

S obzirom na prijelaznu odredbu iz članka 102. stavak 2. ZIDZPP/13 odredbe ove novele neće se primjenjivati na postupke pokrenute prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

II.4.1. OBJEKТИVNO PREINAČENJE TUŽBE

Člankom 31. stavak 1. ZIDZPP/13 propisano je da tužitelj može preinačiti tužbu isključivo do trenutka prije nego nastupi zaključenje prethodnog postupka, a to je trenutak kada sud, nakon što je održao pripremno ročište, raspravnim rješenjem, koje se ugrađuje u sadržaj zapisnika s pripremnog ročišta, zaključi prethodni postupak.

Osim toga, člankom 32. stavak 7. ZIDZPP/13 u postupovno građansko pravo ugrađena je novela koja glasi: "Ako je tužba preinačena na ročištu na koje tuženik koji je uredno pozvan ne dođe, a izostanak ne opravda, sud neće odgoditi ročište, već će o preinaci odlučiti neovisno o tome što se tuženik nije izjasnio o preinaci." Radi se o potpunom obratu u shvaćanju instituta raspravljanja pred sudom, ali i poimanju prava na pristup суду, naime, dok je ranije sud u ovakovom slučaju imperativno odgađao ročište sa svrhom da se tuženik pripremi za raspravljanje po preinačenoj tužbi sada je moguća situacija da se na ročištu¹³ na koje tuženik nije pristupio, preinaci tužba i da tuženik naknadno dobije presudu glede koje nije dao ni

odgovor na tužbu, a niti je očekivao parnicu o tom predmetu. Istina, ova je situacija moguća samo onda kada tuženik, koji je uredno pozvan ne dođe na ročište, a izostanak ne opravda, dakle, obje se prepostavke moraju kumulativno ostvariti, jer je samo u tom slučaju moguće nastaviti parnicu bez da se tuženiku dostavi zapisnik s ročišta na kojem je preinačena tužba. Postavlja se praktično pitanje – što u tom slučaju znači zakonska sintagma "opravdati izostanak", i kako tuženik može uspješno opravdati svoj izostanak s ročišta na koje je uredno pozvan? Riječ je o situaciji koja ovisi o svakom konkretnom slučaju i na sudu je prosudba da li u pojedinom postupku doista postoje opravdani razlozi za izostanak, dakle, stranka ne može samo "formalno" pukom izjavom opravdati svoj izostanak s ročišta, ona to mora učiniti uvjerljivim i konkretnim razlozima koji će potkrijepiti njenu tvrdnju o opravdanom razlogu za izostanak.

U svezi s objektivnom preinakom tužbe u praksi se opravdano postavilo pitanje – što je s onim preinakama koje su do sada bile česte i koje su se redovito pojavljivale tijekom ročišta glavne rasprave i to nakon što bi se izveli dokazi vještačenjem? Naime, bilo je uobičajeno da se u parnicama radi naknade štete, nakon medicinskog vještačenja, u pravilu poveća¹⁴ (povisi) postojeći tužbeni zahtjev radi naknade štete. Međutim, s obzirom da se izvođenje dokaza pa tako i vještačenje zbiva na glavnoj raspravi, odnosno nakon zaključenja prethodnog postupka, takva preinaka u parnicama koje su pokrenute nakon stupanja na snagu ZIDZPP/13 više neće biti moguća.

Smatramo, ali ne bez dvojbi, da u takvom slučaju tužitelju preostaje jedino mogućnost podnošenja nove tužbe za naknadu štete, u kojoj će samostalno utužiti novi (povećani) dio tražbine iz iste osnove i potom odmah predložiti spajanje parnica.

Pritom, valja voditi računa o nekoliko momenata. Prvi, da protivna stranka može istaknuti prigovor zastare u odnosu na taj dio tražbine, navodeći da je u odnosu na novoutuženi dio tražbine protekao zastarni rok iz članka 230.

12 Tako primjerice u: Rev-2015/94 od 4. srpnja 1996.

13 Očito je da se uvijek radi o pripremnom ročištu, bilo prvom ili drugom jer kasnije u parnici to nije moguće.

14 Prema članku 191. ZPP-a, preinaka tužbe jest promjena istovjetnosti zahtjeva, povećanje postojećeg ili isticanje drugog zahtjeva uz postojeći.

¹⁵ Zakona o obveznim odnosima (Narodne novine, br. 35/05. i 41/08., u nastavku teksta: ZOO/05), drugi, da ukazuje na postojanje negativne procesne smetnje (litispendencije), ističući da o predmetu spora već teče identična parnica, na što sud tijekom cijelog postupka, neovisno od prigovora stranaka, paži po službenoj dužnosti¹⁶ i kao treće, druga se stranka može protiviti spajanju parnice (iako to nije odlučno, jer odluku o spajanju parnice donosi sud) tvrdeći da je postojeća parnica zrela za odluku o tužbenom zahtjevu i da u konkretnom slučaju uopće ne postoje prepostavke iz članka 313. ZPP-a.

Sve istaknute okolnosti izazivat će u praksi još više nedoumica, jer se kod parnice radi naknade štete, gdje su štetni događaji nastupili nakon 1. siječnja 2006. godine, više ne radi o naknadi štete zbog pretrpljenih fizičkih bolova, straha, duševnih bolova zbog smanjenja životne aktivnosti i naruženosti (vidovi nematerijalne štete iz članka 200. Zakona o obveznim odnosima [Narodne novine, br. 53/91., 73/91., 111/93., 3/94., 7/96., 91/96., 112/99. i 88/01., u nastavku teksta ZOO/91]), već o pravičnoj novčanoj naknadi za "jedinstvenu" štetu zbog povrede prava osobnosti¹⁷. Dakle, o naknadi neimovinske štete iz članka 1046. i 1100. u svezi s člankom 19. ZOO/05, s tim da se pod pravima osobnosti razumijevaju: pravo na život, na slobodu, na tjelesno i duševno zdravlje, na ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života i drugo. Raniji vidovi štete postali su samo tzv. "kvalifikatori" elementi uz pomoć kojih se određuje visina naknade štete koja pripada oštećeniku.

Zbog toga će tek sudska praksa koja slijedi pokazati kako će se rješavati iznesene dvojbe i mogući problemi do kojih će doći zbog nemogućnosti preinake tužbe nakon zaključenja prethodnog postupka u takvim parnicama.

Možda je, za sada i još dok se ne zauzmu odgovarajuća pravna shvaćanja, u slučaju preinake tužbe u parnici radi naknade štete zbog povrede prava osobnosti, najbolje postaviti visinu

tužbenog zahtjeva na način koji će u dalnjem tijeku parnice isključiti potrebu za preinakom tužbe povećanjem postojećeg tužbenog zahtjeva. To bi se s određenom sigurnošću moglo napraviti samo ako bi se prije podnošenja tužbe, uvažavajući dijelom i Orijentacijske kriterije VSRH-a, konzultiralo stalne sudske vještakate potrebne struke, a tužitelj bi naknadno istaknuo da se radilo o izdacima koji su bili učinjeni u povodu postupka i koji su u konačnici, s obzirom na sve istaknute okolnosti, bili potrebni za vođenje parnice (članak 151. i nove-lirani članak 155. ZPP-a). Tužitelj pritom mora voditi računa da smanjenje tužbenog zahtjeva, prema postojećoj sudske praksi, predstavlja djelomično povlačenje tužbe i da se u tom pravcu izlaže naknadi parničnih troškova tuženiku prema odredbama iz članka 158. ZPP-a. Tu se odmah postavlja i pitanje zakonite naknade parničnih troškova u slučaju previsoko postavljenog tužbenog zahtjeva (prije svega kod naknade neimovinske štete), te sankcije u slučaju djelomičnog uspjeha kod tako postavljenog tužbenog zahtjeva (članak 154. stavak 2. ZPP-a). To je zato što bi možebitna sankcija mogla imati za posljedicu dosudu naknade štete tužitelju koja bi realno bila umanjena plaćanjem previsokih parničnih troškova štetniku. Tako se može dogoditi da dosuđivanje parničnih troškova i puka matematička primjena odredbe iz članka 154. stavak 2. ZPP-a, koja je za sada u sudske prakse dijelom uobičajena, dovede do neprihvatljivih posljedica za tužitelja koji je, primjerice, dokazao pravnu osnovu svoje tražbine i ostvario uspjeh u postupku (samo ne u visini dosuđene tražbine), jer će u tom slučaju štetnik, kroz parnične troškove koje mu mora platiti tužitelj¹⁸, uzeti tužitelju velik dio onog što mu je bio dužan nadoknaditi. Smatramo da u ovakvim slučajevima valja voditi računa o cilju zakonskih odredbi iz članka 154. stavak 2. ZPP-a, dakle, pravednoj odluci o parničnim troškovima u svakom konkretnom slučaju rukovodeći se, osim potrebe onemogućavanja zlouporaba postavljanjem previsokog tužbenog zahtjeva, još i načelom da troškovi postupka ne bi smjeli nadmašiti vrijednost pravnog interesa radi čije je zaštite nastao spor.

¹⁵ Nekadašnji članak 376. ZOO/91

¹⁶ Članak 194. ZPP-a

¹⁷ Pod pravima osobnosti razumijevaju se: pravo na život, pravo na slobodu, na tjelesno i duševno zdravlje, ugled, čast, dostojanstvo, ime, privatnost osobnog i obiteljskog života, i drugo.

¹⁸ Nakon prebijanja troškova jedne i druge stranke – na primjer u: Rev 1241/07-2 od 16. travnja 2008.

U tom se smislu upućuje i na sadržaj presude Europskog suda za ljudska prava od 18. srpnja 2013., br. 28963/10, u predmetu Klauz protiv Republike Hrvatske¹⁹, u kojem je Europski sud za ljudska prava, kad je u pitanju primjena odredbe iz članka 154. stavak 2. ZPP-a, preudio u korist tužitelja, utvrdivši da je u tom slučaju došlo do povrede prava na pristup суду (članak 6. stavak 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, u nastavku teksta: Konvencija) i prava na mirno uživanje "vlasništva" (članak 1. Protokola br. 1. uz Konvenciju).

Daleko je jednostavnije ako se tužbeni zahtjev ne odnosi na novčanu tražbinu nego na utvrđenje prava vlasništva određene nekretnine. U tom slučaju, ako se tijekom glavne rasprave, nakon što je izведен dokaz, primjerice geodetskim vještačenjem, utvrdi da je tužitelj, uz postojeću zemljишnu česticu trebao utužiti još i susjednu parcelu (koja ima sasvim drugu katastarsku oznaku) za koju je on pogrešno vjerovao da je već predmet spora, tada nema nikakvih dvojbi da se novom tužbom, bez opasnosti i nedoumica koje postoje kod odštetnih parnika, može utužiti nekretnina koja nije bila utužena. Potom je, bez daljnog, korisno predložiti spajanje takvih parnika, jer bi u tom slučaju, ako su na glavnoj raspravi već provedeni dokazi i glede druge nekretnine, što je najčešći slučaj, postojale sve prepostavke iz članka 313. ZPP-a.

II.4.2. SUBJEKTIVNO PREINAČENJE TUŽBE

Noveliranim člankom 192. ZPP-a propisano je da tužitelj može sve do zaključenja prethodnog postupka svoju tužbu preinačiti i tako da umjesto prvobitnog tuženika tuži drugu osobu²⁰.

To je jedina izmjena u ovom dijelu Zakona i pravna norma je sasvim jasna tako da ne bi trebala izazivati dvojbe u primjeni. Tužitelj će prema noveli iz 2013. godine moći preinačiti tužbu u subjektivnom smislu samo do zaključenja prethodnog postupka, dok je prije to bilo moguće, jasno uz prepostavke koje se odnose na pristanak osobe koja treba stupiti u parnicu i pristanak tuženika, sve do zaključenja glavne

¹⁹ Vidjeti članak autorice Ive Ivanišević Mostovac, sutkine Općinskog građanskog suda u Zagrebu, objavljen u "Informatoru" br. 6215 od 28. rujna 2013.

²⁰ Članak 33. ZIDZPP/13

rasprave²¹.

Nema sumnje da će novo zakonodavno rješenje uvesti veću procesnu disciplinu stranaka²², ali će u određenim slučajevima uvijek i beziznimno dovesti do potrebe za podnošenjem nove tužbe, a time do novih parnika i povećanja troškova postupka te u konačnici i do povećanog opterećenja sudova. Primjerice, ako se radi o preinaci tužbe nakon zaključenja prethodnog postupka nova će parnica biti potrebna čak i onda kada bi tuženik ili osoba koja treba stupiti u parnicu dali svoj pristanak za preinaku tužbe.

To sve tim više jer je do potrebe za objektivnim preinachenjem tužbe, kao i za onim subjektivnim, dolazilo redovito onda kada bi se izvođenjem dokaza na glavnoj raspravi pojavile određene pravno relevantne okolnosti koje su upućivale na potrebu utuženja druge osobe ili proširenja tužbe pristupanjem novog tuženika uz dosadašnjeg.

II.5. ISTICANJE PRIGOVORA

Prema odredbi iz (novog) članka 288.a stavak 6. ZPP-a, na pripremnom ročištu prigovor radi prebijanja može se istaknuti do donošenja rješenja o zaključenju prethodnog postupka. Materijalnopravni prigovori mogu se isticati i nakon toga, ali se radi njihova opravdanja ne mogu iznositi nove činjenice niti se mogu predlagati novi dokazi, osim u slučaju iz članka 299. stavka 2. ovoga Zakona.

U odnosu na prigovor radi prebijanja (*compensatio per iudicem*) valja istaknuti da je ranije zakonodavno rješenje sadržavalo odredbu iz članka 352. stavak 2. ZPP-a, prema kojoj, ako stranka nije tijekom prvostupanjskoga

²¹ Subjektivnog preinachenja nema kad na mjesto prvobitnog tuženika stupa njegov pravni sljednik.

²² Tekst iz Obrazloženja nacrta prijedloga Zakona o izmjenama i dopunama ZPP-a: "Predložene izmjene uskladene su s temeljnim pravilima koje uređuju stadij prvostupanjskog postupka do kojega stranke mogu iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze, odnosno novim određenjem momenta upuštanja u raspravljanje o glavnoj stvari. Mogućnost podnošenja protutužbe, te preinaku tužbe ograničena je do procesnog stadija okončanja prethodnog postupka. Ovlaštenjem suda da odluci o preinaci tužbe na ročištu na kojem uredno pozvani tuženik nije prisutan, a svoj izostanak nije opravdao, uvodi se procesna disciplina, te potvrđuje već zauzeti stav sudske prakse."

postupka istaknula prigovor zastare ili prigovor radi prebijanja, odnosno neki drugi materijalnopravni ili postupovnopravni prigovor o pitanju na koji prvostupanjski sud ne pazi po službenoj dužnosti, ona taj prigovor nije mogla iznijeti u žalbi.

Ostale novelom neizmijenjene odredbe o ovom prigovoru sadržane su u članku 333. stavak 3. ZPP-a i odnose se na pravomoćnosti odluke o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog u prigovoru radi prebijanja, te u članku 338. ZPP-a u kojem se propisuje sadržaj izreke presude²³.

Prema tome, isticanje ovog u praksi dosta korištenog postupovnopravnog prigovora, posebice u parnicama radi plaćanja zakupnine ili najamnine, odnosno raznih novčanih tražbina, sada je ograničeno samo na prethodni postupak, jer nakon njegovog zaključenja to više nije moguće. Podnošenje tog prigovora u kasnjem stadiju parnice uzrokovalo je odugovlačenje parnice budući da je sud o tom prigovoru, makar bio postavljen na posljednjem ročištu glavne rasprave, morao odlučivati i zapravo nije imao mogućnost, kao u slučaju protutužbe, razdvojiti parnice, ili u slučaju preinake ne dopustiti preinaku tužbe. To je za sam postupak uvijek značilo iznošenje novih činjenica te izvođenje novih dokaza s posljedicom da se parnica koja je već bila zrela za meritorno suđenje neminovno produžila sve dok se ne ispitaju i rasprave okolnosti o kojima ovisi meritorna odluka o tom prigovoru.

U slučaju da je prigovor o postojanju potraživanja radi prebijanja podnesen nakon zaključenja pretvodnog postupka, sud takvu parničnu radnju tuženika neće uzeti u obzir. To drugim riječima znači da o njemu neće donositi nikakvu formalnu odluku i u dalnjem tijeku parnice postupat će kao da prigovor nije ni podnesen. Korisno je (ponekad i radi donošenja meritorne odluke o tužbenom zahtjevu), kao i u drugim postupovnopravno sličnim situacijama, na zapisniku s ročista glavne rasprave konstatirati da je podnesen prigovor radi prebijanja nakon zaključenja pretvodnog postupka.

Ovdje valja istaknuti da se u navedenoj pravnoj normi nije riječ o materijalnopravnom prigovoru (*compensatio civilis*) već o postupovnopravnom prigovoru prebijanju u parniči odlukom suda. O tom prigovoru sud mora odlučiti u izreci presude i to samo u granicama tužiteljevog tužbenog zahtjeva pa se pravomoćnost presude o postojanju ovog potraživanja ne može odnositi i na višak koji prelazi granice tužbenog zahtjeva stavljenog u postupku. Radi ostvarenja tog viška tuženik bi morao pokrenuti posebnu parnicu ili istaknuti ovaj zahtjev u vidu protutužbe.

Kod izvanparnične građanske kompenzacije, kada je konstitutivnom izjavom o prijeboju jedne stranke već došlo do međusobnog prijeboja kompenzabilnih tražbina, sud u izreci presude ne odlučuje o postojanju tuženikovog potraživanja već samo donosi odluku o osnovanosti ili neosnovanosti tužbenog zahtjeva.

Zakon u ovoj pravnoj normi, osim postupovnopravnog prigovora radi prebijanja, uopće ne spominje druge takve prigovore koje tijekom parnice mogu isticati stranke. To je očito zato jer je isticanje drugih procesnih prigovora u pravilu vezano uz neki drugi (raniji) trenutak u parnici, primjerice dok se tuženik ne upusti u raspravljanje o glavnoj stvari ili u slučaju izdavanja platnog naloga kada se, sukladno članku 453. stavak 2. ZPP-a, prigovor stvarne i mjesne nadležnosti može istaknuti samo u prigovoru protiv platnog naloga.

Međutim, stranka i nadalje, sve do zaključenja glavne rasprave ali i tijekom postupka po pravnim lijekovima, može isticati neke postupovnopravne prigovore, primjerice one iz članka 301. ZPP-a, tj. prigovor da o istom zahtjevu već teče parnica, da je stvar pravomoćno presuđena ili da je o predmetu spora sklopljena sudska nagodba. Na te prigovore sudovi inače paze po službenoj dužnosti tijekom cijelog postupka, a zbog njih se (osim ako je odlučeno o zahtjevu o kojem već teče parnica – članak 385. stavak 1. točka 1. ZPP) može podnijeti i redovita revizija iz članka 382. stavak 1. ZPP-a.

Što se tiče materijalnopravnih prigovora, njih je moguće istaknuti sve do zaključenja glavne rasprave, ali uz novinu da u tom slučaju, radi njihova opravdanja, na glavnoj raspravi više nije moguće iznositi nove činjenice niti se

²³ Izreka presude sadrži odluku suda o prihvaćanju ili odbijanju pojedinih zahtjeva koji se tiču glavne stvari i sporednih traženja te odluku o postojanju ili nepostojanju potraživanja istaknutog radi prebijanja (članak 333).

mogu predlagati novi dokazi, osim u slučaju kada stranka bez svoje krivnje nije mogla iznijeti, odnosno predložiti dokaze prije zaključenja prethodnog postupka.

Prema tome, stranke će, kao i do sada, moći isticati brojne materijalnopravne prigovore tijekom cijelog prvostupanjskog postupka, međutim, za uspjeh u parnici biti će odlučno da se i takvi prigovori istaknu do zaključenja prethodnog postupka te da se još u to vrijeme predlože svi dokazi na okolnosti koje se tiču iznesenih prigovora.

Razne su vrste materijalnopravnih prigovora kao što su, primjerice "opći" prigovori nedostatka aktivne ili promašene pasivne legitimacije, odnosno posjednikovi prigovori koje suprotstavlja vlasniku i njegovom tužbenom zahtjevu iz prave vlasničke tužbe²⁴, prigovor prodane i predane stvari (*Exceptio rei venditae et traditae*), posjednikov prigovor postojanja obveznopravnog posla (zakupa, najma) koji mu daje pravo na posjed, prigovor nedostatka stvari zbog kojih se cijena prodane stvari smanjuje, prigovor ništetnosti pravnog posla, prigovor zastare tražbine, prigovor iz kojeg proizlazi da su naknadno nastupile okolnosti zbog kojih je tužiteljevo pravo prestalo (raskid ugovora po sili zakona, izvršenje obveze, oprost duga, nastanak novacije suglasnošću vjerovnika i dužnika), itd.

U protivnom, ako se materijalnopravni prigovor, kojim se tužena stranka protivi osnovanosti tužbenog zahtjeva zbog čega zapravo i postoji spor među strankama, istakne tijekom glavne rasprave neće se moći potkrijepiti činjenicama, a niti će se moći predložiti odgovarajući dokazi koji će opravdati tuženikove tvrdnje. To će uvelike utjecati na konačni rezultat parnice i stoga će ovakve propuste u početnom stadiju parničnog postupka naknadno biti gotovo nemoguće popraviti.

Tako najvjerojatnije neće biti u odnosu na prigovor ništetnosti pravnog posla jer na ništetnost sud pazi po službenoj dužnosti (članak 327. stavak 1. ZOO/05)²⁵.

²⁴ Članak 162. i 163. Zakona o vlasništvu i drugim stvarnim pravima (Narodne novine, broj 91/96, 68/98, 137/99, 22/00, 73/00, 114/01, 79/06, 141/06, 146/08, 38/09, 153/09 i 143/12.).

²⁵ Članak 327. stavak 1. i 2. ZOO/05 glasi: "(1) Na ništetnost sud pazi po službenoj dužnosti i na nju se može

Smatrano da u većem broju slučajeva niti glede prigovora zastare, na koji sud ne pazi po službenoj dužnosti, neće biti posebnih poteškoća ako po prvi put bude istaknut tijekom glavne rasprave, jer za pravilnu odluku o takvom prigovoru sudovi u pravilu imaju dovoljno činjeničnih podataka već u stanju samog spisa. Međutim to uvijek nije tako, jer je za uspješno isticanje tog materijalnopravnog prigovora ponkad nužno predložiti i odgovarajuće dokaze, posebno na okolnosti od kada teče predmetna zastara.

S obzirom na prijelaznu odredbu iz članka 102. stavak 2. ZIDZPP/13, odredbe ove novele (iz članka 59. ZIDZPP/13) neće se primjenjivati na postupke pokrenute prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

II.6. IZNOŠENJE NOVIH ČINJENICA I PREDLAGANJE NOVIH DOKAZA

Člankom 69. ZIDZPP/13 u cijelosti je izmijenjen prijašnji članak 299. ZPP-a i upravo ta zakonska odredba, uz ostale, zorno prikazuje u čemu se sastoji novo uređenje glavne rasprave. Naime, prema toj noveli stranke su već u tužbi i odgovoru na tužbu, a najkasnije na pripremnom ročištu dužne iznijeti sve činjenice na kojima temelje svoje zahtjeve i predložiti dokaze potrebne za utvrđivanje iznesenih činjenica te se izjasniti o činjeničnim navodima i dokaznim prijedlozima protivne stranke (novelirani članak 299. stavak 1. ZPP-a).

Prema stavku 2. navedene pravne norme, stranke mogu tijekom glavne rasprave iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze samo ako ih bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti, odnosno predložiti prije zaključenja prethodnog postupka.

Nove činjenice i nove dokaze koje su stranke iznijele, odnosno predložile tijekom glavne rasprave protivno stavku 2. ovoga članka sud neće uzeti u obzir.

Ovdje je, za razliku od ranijih zakonodavnih rješenja, izrijekom propisana pravna posljedica postupanja koje je protivno općem pravilu o iznošenju novih činjenica i predlaganja novih dokaza, a to znači da sud ne mora donositi posebno rješenje, osim što je, kao i u prethod-

pozivati svaka zainteresirana osoba. (2) Pravo zahtijevati utvrđenje ništetnosti ima i državni odvjetnik."

nim slučajevima, tu procesnu situaciju korisno konstatirati na zapisniku s ročišta glavne rasprave – utvrđenjem da su izložene nove činjenice i predloženi novi dokazi protivno odredbi iz članka 299. stavak 1. ZPP-a te da ih sud kao takve ne uzima u obzir.

U toj zakonskoj odredbi postoji jedna logična iznimka u iznošenju novih činjenica i predlaganju novih dokaza, jer će stranke i nakon zaključenja prethodnog postupka moći iznijeti nove činjenice i predložiti nove dokaze, ali samo ako ih bez svoje krivnje nisu mogle iznijeti, odnosno predložiti prije zaključenja prethodnog postupka.

Može očekivati da će se nakon početka primjene tako uređenog članka 299. ZPP-a povećati brojnost situacija u kojima će se stranke (ne) opravdano pozivati na tu iznimku. Međutim, sudovi o tome trebaju odlučiti na brz i priklađan način, u kojem će, uvažavajući sve okolnosti konkretnog slučaja, incidentalno ispitati mogu li primijeniti rečenu iznimku, pa i tako da isključivo na te okolnosti (ispitujući postoji li krivnja stranke za navedeni propust), dakle, da ne ulazeći u meritum spora, izvedu neke od predloženih dokaza. Ako se utvrdi da je stranka svojom krivnjom propustila na vrijeme iznijeti nove činjenice i predložiti nove dokaze, tada ih sud ne uzima u obzir, ali ako se stranka opravdano pozvala na odredbu iz članka 299. stavak 2. ZPP-a, u tom će slučaju sud pripustiti takve parnične radnje stranke.

Ovdje se može dogoditi da sud, koji je u parnici već održao jedno pripremno ročište, iako je stranka opravdano (zbog iznenadne bolesti) predložila odgodu drugog pripremnog ročišta, s obzirom na zakonske odredbe o održavanju samo dva pripremna ročišta²⁶, neosnovano ne odgodi drugo pripremno ročište, nego ga održi i zaključi prethodni postupak. Čini nam se da bi se stranka u takvom slučaju kasnije mogla opravdano pozivati na odredbu iz članka 299. stavak 2. ZPP-a, jer je bez svoje krivnje doveđena u situaciju da iznosi činjenice i predlaže dokaze nakon zaključenja prethodnog postupka, odnosno tijekom glavne rasprave.

S obzirom na prijelaznu odredbu iz članka 102. stavak 2. ZIDZPP/13, odredbe ove novele (iz članka 69. ZIDZPP/13) neće se primjenjivati

na postupke pokrenute prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

II.7. NAČELO OTVORENOG PRAVOSUĐENJA

Jedna od posljedica zaključenja prethodnog postupka propisana potpuno novim člankom 288.a ZPP-a je i pomicanje nekadašnje mogućnosti suda da tijekom rasprave, odnosno sve do zaključenja glavne rasprave u određenoj mjeri “intervenira” u dispozitive radnje stranaka tako što će postavljanjem pitanja i na drugi svrshodan način nastojati da se tijekom rasprave iznesu sve odlučne činjenice, da se dopune nepotpuni navodi stranaka o važnim činjenicama, da se označe ili dopune dokazna sredstva koja se odnose na navode stranaka i, uopće, da se dadu sva razjašnjenja potrebna da bi se utvrdilo činjenično stanje važno za odluku, a u mjeri u kojoj je to potrebno radi ostvarivanja toga cilja, sa strankama razmotriti i pravna pitanja spora²⁷.

Ovim su zakonskim odredbama postavljene osnove načela “otvorenog pravosuđenja”, koje je nesumnjivo dobilo na značaju nakon što je, novelom ZPP-a iz 2003., kao temeljno načelo parničnog postupovnog prava prihvaćeno raspravno načelo u prikupljanju dokazne građe. Otvoreno pravosuđenje trebalo bi, uz ostalo, doprinijeti eliminiranju situacija koje se završavaju, nazovimo ih “iznenadjujućim presudama”, primjerice onima u kojima je tužbeni zahtjev (primjerice: radi naknade štete kod koje su pasivna legitimacija i pravna osnova odgovornosti nesporne) odbijen zbog toga što činjenične tvrdnje iz tužbe nisu dokazane (primjenom odredbe iz članka 221.a ZPP-a), iako je sud, na štetu jedne stranke, očigledno propustio u nastojanju da se iznesu sve odlučne činjenice i da se dopune nepotpuni navodi stranaka o važnim činjenicama, kao i da se označe ili dopune dokazna sredstva koja se odnose na navode pojedine stranke. Navedeno načelo,

²⁷ Novi članak 288.a ZPP stavak 2. glasi: “Sud će postavljanjem pitanja i na drugi svrshodan način nastojati da se tijekom pripremnog ročišta iznesu sve odlučne činjenice, da se dopune nepotpuni navodi stranaka o važnim činjenicama, da se označe ili dopune dokazna sredstva koja se odnose na navode stranaka i, uopće, da se daju sva razjašnjenja potrebna za utvrđenje činjeničnog stanja važnog za odluku. U mjeri u kojoj je to potrebno radi ostvarivanja toga cilja, sud će sa strankama razmotriti i pravna pitanja spora.” (raniji članak 298. ZPP/08).

u postupku iznošenja činjenica i predlaganja dokaza zahtjeva da stranke budu upoznate sa stavovima suda o njima, kao i da se, aktivnom ulogom suda i stranaka, daju sva razjašnjenja potrebna za utvrđenje činjeničnog stanja važnog za odluku o tužbenom zahtjevu.

Prijašnjim člankom 298. ZPP-a bilo je propisano da se načelo otvorenog pravosuđenja ostvaruje tijekom cijele parnice, dakle, ne samo u početnom stadiju već sve do zaključenja glavne rasprave. Međutim, sada je to moguće samo tijekom pripremnog ročišta i, zapravo, do zaključenja prethodnog postupka. To će svakako ozbiljno ograničiti mogućnost suda da učinkovito koristi ovo ovlaštenje (ali ne pomažući niti jednoj stranci), jer će se ponekad tek izvođenjem dokaza na glavnoj raspravi pokazati koja su sve razjašnjenja potrebna za utvrđenje činjeničnog stanja važnog za odluku o tužbenom zahtjevu.

S obzirom na prijelaznu odredbu iz članka 102. stavak 2. ZIDZPP/13, odredbe ove novele (iz članka 59. ZIDZPP/13) neće se primjenjivati na postupke pokrenute prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

III. NOVI PRETHODNI POSTUPAK

Prema noveliranom članku 377. stavak 1.²⁸ ZPP-a, nakon što sud drugog stupnja ukine prvostupanjsku presudu i vrati predmet na ponovni postupak, prvostupanjski sud je dužan provesti novi prethodni postupak i, ako za to budu ispunjeni uvjeti, glavnu raspravu.

Prema tome, u ponovnom postupku i u novom suđenju pojavljuje se stadij "novog prethodnog postupka", odnosno obnavlja se ovaj važni početni parnični stadij sa svim svojim postupovnim sadržajem i posljedicama. To znači da stranke u tom dijelu parnice opet mogu poduzimati sve one radnje koje im je inače bilo dopušteno poduzimati samo do zaključenja prethodnog postupka.

U praksi će to značiti da će stranke poduzeti sve ono što su propustile u prijašnjem tijeku

postupka pred prvostupanjskim sudom, pa će tako do zaključenja novog prethodnog postupka moći podnijeti protutužbu, preinačiti tužbu, istaknuti prigovor radi prebijanja i sve druge prigovore postupovnopravne ili materijalnopravne naravi, te će ih moći opravdavati izlaganjem činjenica i predlaganjem dokaza koje ranije nisu mogli iznijeti ni predložiti. Također će moći iznositi nove činjenice i predlagati nove dokaze na okolnosti koje su važne za meritornu odluku o tužbenom zahtjevu, dakle, kao da se radi o početnom stadiju parnice, odnosno "prvom" prethodnom postupku.

Postavlja se pitanje kako izgleda i od čega se sastoji taj prethodni postupak? U tom (novom) prethodnom postupku, po logici stvari nema više stadija prethodnog ispitivanja tužbe i do stave tužbe na odgovor, ali kad se provodi novi prethodni postupak sud mora održati "novo" pripremno ročište koje je obvezno (i ovaj put najviše dva "nova" pripremna ročišta), nakon čega se, kao i u slučaju kada je bio zaključen prvotni prethodni postupak, zaključuje "novi" prethodni postupak, s tim da, ako za to budu ispunjeni uvjeti, sud može odmah održati i glavnu raspravu.

Slijedom toga, novi prethodni postupak započet će zapravo održavanjem novog pripremnog ročišta na kojem će se, kako je to bilo uobičajeno do sada, uvodno pročitati sadržaj ukidanog rješenja drugostupanjskog suda, a potom će stranke izlagati svoje zahtjeve i pravna shvaćanja kao da se radi o prvom ročištu u parnici, tj. onom početnom pripremnom ročištu. Pritom će i sud moći poduzeti sve one radnje koje proizlaze iz načela otvorenog pravosuđenja.

Međutim, svoja pravna shvaćanja koja se odnose na predmet spora stranke mogu iznositi tijekom cijelog postupka (članak 297. stavak 3. ZPP-a).

Jasno je da stranke u novom prethodnom postupku neće moći isticati one prigovore koje su mogle iznijeti samo do upuštanja tuženika u raspravljanje o glavnoj stvari. Isto tako, logično je da se na ovim ročištima sud, u pravilu, više neće baviti pitanjima koje se odnose na smetnje za daljnji tijek postupka, jer je to najčešće svestrano ispitano i raspravljeno još u samom početku parnice.

S obzirom na prijelaznu odredbu iz članka 102. stavak 2. ZIDZPP/13, odredbe ove novele (iz

²⁸ Članak 377. u stavku 1. i 2. glasi: "Prvostupanjski sud je dužan provesti novi prethodni postupak i, ako za to budu ispunjeni uvjeti, glavnu raspravu. Prvostupanjski sud je dužan izvesti sve parnične radnje i raspraviti sva sporna pitanja na koja je upozorio drugostupanjski sud u svom rješenju."

članka 83. ZIDZPP/13) neće se primjenjivati na postupke pokrenute prije stupanja na snagu ovoga Zakona.

IV. SUPSIDIJARNA PRIMJENA NOVELE

Institut zaključenja prethodnog postupka i njegove posljedice neće biti moguće primijeniti u onim sudskim parničnim postupcima u kojima se odredbe ZPP-a primjenjuju supsidijarno i u kojima je drugim zakonom određeno drugačije.

To je slučaj u posebnim parničnim postupcima iz Obiteljskog zakona (Narodne novine, br. 116/03, 17/04., 136/04., 107/07. i 61/11, u nastavku teksta: ObZ), odnosno u bračnim sporovima, u postupku radi utvrđivanja ili osporavanja majčinstva ili očinstva, u postupku radi rješavanja pitanja s kojim će roditeljem dijete živjeti, o roditeljskoj skrbi i o mjerama za zaštitu prava dobrobiti djeteta, u postupku u sporovima o uzdržavanju zajedničkog maloljetnog djeteta ili punoljetnog djeteta koje je lišeno poslovne sposobnosti. To sve tim više jer u sporovima o uzdržavanju zajedničkog maloljetnog djeteta, ili punoljetnog djeteta koje je lišeno poslovne sposobnosti, sukladno članku 305. stavak 1. ObZ-a, sud nije vezan zahtjevima stranaka, a sporazum stranaka uvažit će samo ako je u skladu s dobrobiti djeteta.

S obzirom na posebne odredbe o podnošenju zahtjeva za uzdržavanje bračnog druga, kao i specijalne odredbe prema kojima sud određuje uzdržavanje²⁹, niti u onim slučajevima kada je zahtjev za uzdržavanje bračnog druga postavljen samostalno, dakle, izvan bračnog spora, nije moguće primijeniti institut prethodnog postupka i njegove posljedice. Smatramo da je jednako i glede uzdržavanja izvanbračnog druga i majke izvanbračnog djeteta.

Na ovom mjestu treba svakako istaknuti da se pravne posljedice zaključenja prethodnog postupka ne odnose niti na one slučajeve u kojima je posebnim zakonom propisana mogućnost stavljanja određenih zahtjeva sve do zaključenja glavne rasprave. Tako, primjerice u slučaju iz članka 117. stavak 3. Zakona o radu (Narodne novine, br. 149/09., 61/11., 82/12. i 73/13.), poslodavac i radnik mogu zahtjev za prestanak ugovora o radu podnijeti do okon-

čanja glavne rasprave pred sudom prvog stupnja, dakle, i nadalje će zahtjev za sudski raskid ugovora o radu biti moguće podnijeti sve do okončanja glavne rasprave.

ZAKLJUČAK

U opći parnični postupak uveden je institut prethodnog postupka i obveznog pripremnog ročišta s ciljem ubrzanja parničnih postupaka i skraćivanja rokova u kojima bi se trebala i može završiti svaka parnica. Kao što je izneno, pravne posljedice zaključenja prethodnog postupka očituju se u nemogućnosti stranaka da nakon zaključenja prethodnog postupka poduzimaju određene parnične radnje, ali i da sud koristi instrumente otvorenog pravosuđenja. Nakon zaključenja prethodnog postupka za sud i stranke nastupa postupovopravna prekluzija nakon koje više nije moguće iznosi nove činjenice i predlagati nove dokaze, podnijeti protutužbu, izvršiti preinaku tužbe, istaknuti (procesni) prigovor radi prebijanja te iznositi nove činjenice i nove dokaze radi opravdanja materijalnopravnih prigovora ako su oni istaknuti tijekom glavne rasprave. U slučaju postupanja koje je protivno odredbama o pravnim posljedicama zaključenja prethodnog postupka takve parnične radnje stranaka sud ne uzima u obzir.

Kao i uvijek u ovakvim slučajevima samo će buduća sudska praksa pokazati koliko su najnovije izmjene i dopune Zakona učinkovite u odnosu na svrhu i cilj zbog kojih su donesene. Iako u nekim stvarima imamo ozbiljne dvojbe, iskreno se nadamo da će ove novele ubrzati postupke i olakšati rad sudova bez štete za prava stranaka.

Literatura

Bilić V., Jug J., Katić D., Kontrec D., Sessa Đ.: Novela ZPP iz 2013, Novi informator, Zagreb, 2013.

Crnić I.: Parnični postupak u praksi, Narodne novine, Zagreb, 1987.

Triva S., Dika M.: Zakon o parničnom postupku – Zakon o arbitraži, 23. izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2011.

Triva S., Dika M.: Građansko parnično procesno pravo, sedmo izdanje, Narodne novine, Zagreb, 2005.

Triva S.: Građansko parnično procesno pravo, četvrtoto izdanje, Narodne novine, Zagreb 1980.

Zuglia S.: Građanski parnični postupak FNRJ, Školska knjiga, Zagreb, 1957.

Internetska stranica Ministarstva pravosuđa RH, web stranice www.mprh.hr

²⁹ Odredbe o određivanju uzdržavanja koje se odnose na bračne drugove iz članka 227-246. ObZ-a

Kolokacije u jeziku prava

Pored zakonskih termina, zanimljive su i različite metafore vezane uz brak

Privedila

Ivana Bendow
prof.

U posljednje vrijeme široka se javnost, mnogo više nego inače, usredotočila na brak i sve što je s brakom povezano. To je povod da se u rječničkom dijelu ovog priloga prisjetimo nekih ključnih zakonskih naziva vezanih uz brak i ostalne životne zajednice. Pored zakonskih termina, zanimljive su i različite metafore vezane uz brak, a one su brojne i razlikuju se od jezika do jezika.

Naš jezik vidi brak kao luku (bračna luka, uploviti u bračnu luku). Metafora sugerira mir, sigurnost i zaštitu od mogućih nepogoda. Izvorni govornici engleskog jezika drugačije doživljavaju brak. Oni ga vide kao čvor, *the knot*, pa sklapanje braka figurativno izražavaju kao vezivanje čvora *tying the knot*. Brak je u engleskom još i vjenčani lokot – a *wedlock*, pa se o izvanbračnoj djeci govorи kao o *children born out of wedlock*. Međutim, kad braku prijeti raspad, i hrvatski i engleski slažu se da valja posuditi sličicu iz pomorstva; mi govorimo o bračnom brodolomu, a engleski kaže da je brak udario o hrid, nasukao se – *the marriage ran on the rocks*. Bračni brodolomi najčešće završavaju razvodom, i tu se engleska metafora odjednom seli na područje kulinarstva i okusa koje ono proizvodi – razvod je gorak. Rečenica koja se često čuje i koja opisuje u načelu nepoželjan slijed događaja glasi: *The marriage ran on the rocks and ended in a bitter divorce*. "Nasukani brak" govornici engleskoga doživljavaju još i kao brak koji je postao kiseo – *a marriage that turned sour*. Brak kao vino koje je, kako bi rekli naši Primorci i Dalmatinci, "pošlo na ocat". Brak je još i putovanje – *marriage is a journey*, i hod po žici – *marriage is a balancing act*. Metafora braka kao kule pod opsadom – *a fortress besieged* – potječe iz jednog kineskog

romana. Autor Qian Zhongshu opisuje brak kao kulu u koju opkolitelji žele ući, a oni koji su u njoj žele izaći. Citat koji je obišao svijet na engleskome glasi: *Marriage is like a fortress besieged: those who are outside want to get in, and those who are inside want to get out*.

Kad već govorimo o Kini, poznato je da se ta mnogoljudna zemlja trenutačno bori s neželjenim demografskim posljedicama zakonskog ograničavanja roditeljstva na jedno dijete (politika jednog djeteta – *one child policy*), kao i dugogodišnje prakse abortiranja ženskih fetusa, pa čak i ubijanja ženske novorođenčadi. Osim što se nerazmjerne povećala brojnost starih i nemoćnih, broj potencijalnih ženika daleko je veći od broja potencijalnih nevjesta – *grooms by far outnumber brides*. Posljedica potonjeg nerazmjera je da su mnogi potencijalni ženici, kako se to uobičajeno formulira na engleskome – *pushed out of the marriage market* – izbačeni s bračnog tržista. Za njih na bračnom tržstu nema mjesta. Slika tržista primijenjena na brak podsjeća nas da je brak i posao, transakcija koja se zaključuje kao što se zaključuje bilo koji ugovor. Doista, sklopiti brak se na engleskome kaže *to contract marriage*, ili *to enter into a marriage*, baš kao što se sklopiti ugovor kaže *to enter into a contract*.

Pojmovi usko povezani sa zakonskom definicijom braka jesu prokreacija (je li prokreacija osnovna funkcija braka pa iz njega treba isključiti istospolne parove?) i diskriminacija (jesu li istospolni parovi diskriminirani ako im zakon ne dozvoljava sklapanje braka?). Stoga su *procreation* i *discrimination* riječi koje treba imati u rukavu kad se povede razgovor o braku.

O autorici

Ivana Bendow podučava pravnički engleski jezik i sastavlja hrvatsko-engleski kolokacijski rječnik prava. Autorica je dvaju dvojezičnih frazeoloških rječnika u nakladi Školske knjige.

odlučivati referendumom to decide by referendum	odbiti zahtjev za uzdržavanje to deny a maintenance claim
glasati na referendumu to vote in a referendum	usvojiti zahtjev za uzdržavanje to grant a maintenance claim
glasnačko mjesto a polling station	bračna stečevina marital property, community property
ustav the constitution	izvanbračna zajednica cohabitation, an extramarital union
ustavne odredbe constitutional provisions	izvanbračni drug a cohabiting partner
ustavne garancije constitutional guarantees, constitutional safeguards	izjednačiti brak i izvanbračnu zajednicu to equate marriage and cohabitation
ustavna prava i slobode constitutional rights and freedoms	istospolna zajednica a same-sex union, a civil union, a civil partnership
prijedlog za dopunu ustava a proposal for a constitutional amendment	istospolni brak a same-sex marriage, a homosexual marriage
brak a marriage	istospolni parovi same-sex couples, homosexual couples
institut braka the institution of marriage	raznospolni parovi opposite-sex couples, heterosexual couples
nevjesta i ženik the bride and groom	prestanak istospolne zajednice a dissolution of a civil union
zakonska definicija braka the statutory definition of marriage	prestanak braka a dissolution of marriage
brak iz interesa a marriage of convenience	razvod braka a divorce
ugovoreni brak an arranged marriage	brak prestaje razvodom ili poništajem a marriage is dissolved by divorce or nullification
brak iz ljubavi a love marriage	biti diskriminiran, oni su diskriminirani to be discriminated against, they are discriminated against
sklopiti brak to contract marriage, to enter into a marriage	diskriminacija na osnovi spolne orientacije discrimination based on sexual orientation
bračni sporovi marital disputes	zabrana diskriminacije prohibition of discrimination
bračni drug a spouse	posvojenje adoption
izbor bračnog druga the choice of spouse	pravo na posvojenje the right to adoption
uzdržavanje bračnog druga spousal maintenance, spousal support	
obveza uzdržavanja a duty of maintenance	
imati pravo na uzdržavanje to be entitled to maintenance, to have the right to maintenance	
zahtjev za uzdržavanje a maintenance claim	

Dana 20. studenoga 2013. godine pred predsjednikom Hrvatske odvjetničke komore odvjetničku prisegu dali su:

MARKO BALIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u SINJU.

MARKO ČVRLJAK
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u ŠIBENIKU.

GORAN DEVRNJA
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

KATARINA DŽIMBEG
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

LEA ERAK
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MARINO FOLO
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
14. listopada
2013. godine
sa sjedištem
ureda u
SVETVINCENATU.

DARIJAN HÖRT
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u OPATIJI.

DANKO JURIŠIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

OZREN KOBSA
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

MILJENKO KRŽELJ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

SANJA MANOJLOVIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u OSIJEKU.

SRĐAN MARKIŠ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u RIJECI.

PETAR MARKOVIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

ANA MORIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

PETRA MOSTARČIĆ
Odobren upis
na sjednici
Izvršnog odbora
11. studenoga
2013. godine sa
sjedištem ureda
u ZAGREBU.

TOMISLAV MUČNJAK
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 11. studenoga 2013. godine sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

NEVENA PAPARIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 11. studenoga 2013. godine sa sjedištem ureda u RIJECI.

ZRINKA RUDAN
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 11. studenoga 2013. godine sa sjedištem ureda u PULI.

PETRA SAČIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 11. studenoga 2013. godine sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

ANA ŠARIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 11. studenoga 2013. godine sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

NINA ŠERIĆ
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 11. studenoga 2013. godine sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

FILIP ŠIMAC
Odobren upis na sjednici Izvršnog odbora 11. studenoga 2013. godine sa sjedištem ureda u ZAGREBU.

*Predsjednik HOK-a
Robert Travaš s novim
članovima*

Željko Pracny (1932. – 2013)

Poštovana obitelji,

izražavajući vam, u ovoj tužnoj prigodi, sućut u ime Zbora odvjetnika Brodsko-posavske županije i Hrvatske odvjetničke komore, te svih prisutnih, prisjećam se zajedničkog življenja s poštovanim kolegom Željkom Pracnjem.

Kolega Pracny rođen je 1932. godine, ratnih i poratnih godina pohađao je Osnovnu školu "Ivan Goran Kovačić" u našem gradu, gdje je završio i gimnaziju. Diplomirao je pravo na Pravnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 1955. godine., a 1956. godine započeo je vježbeničku praksu u odvjetničkom uredu odvjetnika Dragoljuba Nešića, u Slavonskom Brodu. Svoj odvjetnički ured osnovao je 1960. godine, kada je upisan u odvjetnički Imenik Hrvatske odvjetničke komore. Ured je pod njegovim vodstvom djelovao neprekidno do kraja 1991. godine, kad se povukao u mirovinu, prepustivši ured mladima, kćeri Tatjani Pracny.

Još za gimnazijskih dana počeo se družiti s mlađom kolegicom iz paralelnog razreda pa se druženje nastavilo kroz cijelo razdoblje studiranja i po završetku studija okončalo brakom, kada su se Željko i novostasala doktorica medicine Miroslava Berković vjenčali. Lijepa životna priča nastavila se rođenjem kćeri Tatjane, danas odvjetnice i Gordane, danas doktorice veterinarske medicine.

Odvjetnik Željko Pracny, provodeći cijeli radni vijek u odvjetništvu, svoju je dužnost obavljao časno, moralno, korektno, cijeneći interes svojih klijenata, radeći u interesu prava, pravde i istine. Život i priateljstvo podijelio je s generacijom poznatih odvjetnika: Bego, Poštenjak, Rugle, Rački, Jelić i dr.

U slobodno vrijeme posebno je volio slikarstvo, u koje ga je uveo akademski slikar Predrag Gol, s prijateljima je redovito igrao mali nogomet i sudjelovao na turnirima, s nekolicinom zaljubljenika i istomišljenika okušavao se u tenisu koji su igrali među prvima u gradu i tako afirmirali tu danas popularnu igru. Zimi se intenzivno bavio skijanjem, provodeći tako dio vremena u prirodi, čiji je bio zaljubljenik. Svoju ljubav prema sportu prenio je i na unuke, na Lanu, Lauru i Filipa.

Naš kolega i sugrađanin proživio je lijep, skroman i ispunjen život, kako profesionalni tako i društveni. Drago nam je svima što smo s njim, poznajući ga, podijelili dio zajedničkog života, drago nam je da smo ga poznavali i da ćemo ga pamtitи по добру – neka nam to sjećanje i ostane kao trajna uspomena na kolegu i prijatelja...

Slava mu!

*Odvjetnički zbor Županije brodsko-posavske
U Slavonskom Brodu, 16. studenoga 2013.*

Dušan Duško Dobrila (19. siječnja 1938. – 2. studenoga 2013.)

Poštovana Alenka, Duško i Bojane, poštovana Duškova rodbino i prijatelji, poštovane kolegice i kolege!

Na dušni dan, 2. studenog 2013., u 75. godini, umro je poznati pravni stručnjak, odvjetnik, Dušan Duško Dobrila. Nakon duge i teške bolesti, koju nije uspio pobijediti, umro je u vlastitom domu u Sablićima na otoku Krku i bez muka.

Današnjom komemoracijom želimo odati počast i poštovanje kolegi, odvjetniku Dušanu Dobrili, koji je u našim redovima, kao član Riječkog odvjetničkog zbora, proveo posljednjih pet godina rada i života.

Dozvolite da se s nekoliko riječi prisjetimo njegovog životnog i profesionalnog puta. Rođen je na Sušaku 19. siječnja 1938. godine. Osnovnu školu završio je u Kraljevici, a gimnaziju u Rijeci. Pravni fakultet završio je u Zagrebu 1962. godine. Veći dio njegova profesionalnog života bio je posvećen trgovackom pravu i sudovanju. Nakon položenog pravosudnog ispita 1974. godine, zaposlen je na Okružnom privrednom суду u Rijeci u svojstvu stručnog suradnika, a nakon dvije godine kao sudac.

Na Okružnom privrednom судu proveo je dvanaest godina, sudeći u svim vrstama postupaka, uključujući parnične, ovršne, stečajne, privredno-kaznene, te pomorske sporove, te još pet godina kao predsjednik suda. Dužnost predsjednika Trgovackog suda u Rijeci obnašao je od 1. siječnja 1991. godine do 1995. godine. Godine 1996. imenovan je za javnog bilježnika sa sjedištem u Rijeci. Od 2008. godine odvjetnik je s kancelarijom u Rijeci. U međuvremenu bio je zaposlen u tvrtkama Autotrans Rijeka, Adriatic Opatija, Voplin Rijeka, Izomont Rijeka i Riječka banka Rijeka.

Duško Dobrila bio je pravni znalac, naročito trgovackog prava i sudovanja, čovjek s bogatim pravnim i životnim iskustvom, jedan iz plejade istaknutih sudaca trgovackog sudovanja u Rijeci. Odlično je poznavao pravnu praksu trgovackog sudovanja i organizaciju pravosuđa. Svakodnevno je iznova čitao propise i istraživao po njima, predlagao izmjene i

predlagao unapređenje pravosudnog sustava. Nije se prihvaćao poslova za koje je smatrao da su upitne zakonitosti. Duško, ni kao čovjek, ni kao prijatelj, ni kao odvjetnik, bilježnik, sudac, pravnik u gospodarstvu, nije odstupao od svojih profesionalnih principa u zaštiti zakonitosti i od zaštite, brige i odgovornosti za svoje suradnike.

Duško Dobrila bio je osebujan čovjek svjestan sebe i svojih sposobnosti. Enerđiju kojom je zračio, prenosio je na sve u svojoj okolini. Bio je čovjek s argumentiranim stavom za svoje postupke. Bio je uporan u zalaganju za svoje stavove, pa i onda kada s njima nije imao uspjeha. Nije bio, ni svemu, ni svakomu, prilagodljiv. Samo rijetki, hrabri i samosvjesni poput Duška mogu ostati postojani u svojim stavovima. Postojanost ga je činila prepoznatljivim u životnoj sredini. Zato je ostavio zapaženi trag, svojim životom, u našim životima.

Prisjetimo se samo kako je dobro sredio Trgovački sud u Rijeci za vrijeme svog predsjednikovanja tim sudom, od 1991. do 1995. godine. Uređena je nova sudska zgrada, uređene su sve sudnice, uvedena je kompjuterizacija i informatizacija. Provodio je obuku sudaca u pravnim, ekonomskim, informatičkim znanjima i poticao suce na unapređenje u znanjima stranih jezika. U to je vrijeme Trgovački sud u Rijeci izgledao kao iz neke priče, a ne naše realnosti.

Prisjetimo se kako je sredio ovršnu pisarnicu i sudske registre. Rokove duže od godine dana čekanja na rješenje o ovrsi, s djelatnicama ovršne pisarnice, sveo je na 7 do 15 dana. Prvi je u Hrvatskoj uveo kompjutersku obradu ovrha i kompjutersko izdavanje rješenja o ovrsi te uveo kompjutersko ispisivanje kuverti. Danas se to čini normalnim, ali prije više od 20 godina, kada je malo tko i imao kompjuter, to je bilo čudo.

Ustrojio je i sudske registre Trgovačkog suda u Rijeci. Sa suradnicima je istraživao slovenska i njemačka iskustva te ih implementirao u praksi Trgovačkog suda u Rijeci. Sa suradnicima, bitno je pridonio zakonskom reguliranju sudskega registra u Republici Hrvatskoj. Mnogi su tada, od Rijeke, prepisivali. Kao predsjednik suda bio je neprilagođen vremenu pa je prešao u javno bilježništvo. Stjecajem okolnosti, nakon dvanaest godina javnog bilježništva, pravničku karijeru nastavio je u redovima odvjetnika. Svidjelo mu se i odvjetništvo, te je, iako s uvjetima za punu starosnu mirovinu, odvjetnikom ostao sve do svoje prerane smrti. Ukupno pet godina.

Što se tiće njegovog privatnog života dozvolite mi samo dvije crtice koje vjerno odražavaju kakav je čovjek bio. Duško Dobrila nadasve je bio zaljubljenik u more i ribolov. Ribu je lovio što povrazom, što parangalom i panulom pa i mrežama. More i ribolov za njega su bili aktivnost psihičkog rasterećenja, odmor za dušu i rekreacija za tijelo. Imao je 7-metarsku barku s kabinom. Rekal bi: „Dosti za me i Alenk“ i još jednu manju barčicu, batanu, za ribarski pribor. Dogodilo mu se, za jednog zimskog ribarenja, pred noć, pred nevrijeme, da su mu se neka, u moru izgubljena mreža i konop, omotali oko propele njegove barke. I fermalo ga. Bez obzira na skoru noć, nevrijeme i hladnoću, Duško se je zajedno sukal, vezal za barku i mrzovoljan s nožon spustil va more, prezreal sve špage i mrežu, te oslobođil svoju propelu, a time i barku. Napol smrznut, ali vesel, zišal je z mora, nalel se domaće rakiji i pjevajući beštimajući prošal doma, ma sa sim svojin i niš zgubljenim. Sutra je na delo šal, kako da niš ni bilo.

Takov je bil Duško. I dok bi mnogi od nas u takovoj situaciji nazivali Lučku kapetaniju i čekali ronioce, Duško je svoji problemi sam riješaval. Morda si niste znali ili niste arivali, ali Duško je znal za sost armoniku. A kakove su to fešte bile! Puno, ribi, vina, pjesme i svirke. O polne ili do kasno u noć, već prema kumpaniji ili prema prilikama. Ki bi rekao! Tako naizgled „trd čovik“, a tako spreman za sost, popit, čakulat, a tek juden va nevoji pomoći, za sagdan i sakemu ki bi pomoći iskal.

Takvoga, veselog i mrzovoljnog, hrabrog i spremnog za pomoći, pamtit ćemo, dokle smo i sami živi.

Duško je bio ponosan otac svojih sinova Duška i Bojana. Bio je brižan suprug svoje supruge Alenke koju je od milja zvao Pupa. Bilo je bogatstvo raditi i prijateljevati s njim. Njegov odlazak gubitak je za sve nas. Mi odvjetnici, iako tužni zbog odlaska dragog nam kolege i prijatelja, vjerujemo da će njegov odvjetnički ured nastaviti raditi istim žarom i energijom, budući da je njegov partner u odvjetništvu, već niz godina njegova supruga Alenka. Njoj ćemo kao kolege odvjetnici od srca pružiti potrebnu pomoći i razumijevanje.

U ime HOK-a, u ime Riječkog odvjetničkog zbora te u moje osobno ime, izražavam najdublju sućut supruzi Alenki, sinovima Dušku i Bojanu, te tugujućoj rodbini.

Dragi kolega i prijatelju Duško, neka ti je laka zemlja tvoje Kraljevice!

(Govor Milorada Stanića, odvjetnika u Rijeci, na komemoraciji održanoj 7. studenoga 2013. godine)

Zdenko Petrak (1929.-2013.)

Zdenko Petrak rođen je 1929. godine u Zagrebu. U Imenik odvjetnika Hrvatske odvjetničke komore upisan je 1967. godine, sa sjedištem kancelarije u Bujama, a brisan 1994. godine.

NOVO

HOK zdravstveno osiguranje.

- + Bez liste čekanja
- + Bez participacije
- + Koristite odmah

10%

Dodatni posebni
popust za članove
Hrvatske odvjetničke
komore

*JEDNA
CIJENA
ZA DVJE
OSOBE!

EUREKA = dopunsko + dodatno zajedno
Predmet pokrića

130 kn/mj
Eureka 1

200 kn/mj
Eureka 2

350 kn/mj*
Eureka 3

Pokriće participacija u javnom zdravstvu	DA	DA	DA
Kompletan sistematski pregled		DA	DA
5 besplatnih medicinskih usluga po izboru osiguranika (osim MR i CT)	DA		
Sve usluge indicirane temeljem sistematskog pregleda su besplatne (uključivo MR i CT)		DA	DA
Neograničen broj pregleda i dijagnostičkih postupaka			DA
Pokrivena B lista lijekova za akutne bolesti			DA
5 dana fizikalne terapije	DA	DA	
2 tjedna godišnje fizikalne terapije			DA
50 % popusta za sve ostale usluge	DA	DA	
50 % popusta za članove uže obitelji			DA
Dodatni osiguranik sa svim pravima kao osnovni osiguranik			DA
Osiguranje za osobe od 18-65 godina starosti	DA	DA	DA

Više informacija: besplatni telefon **0800 8050** ili www.hok-osiguranje.hr

HOK OSIGURANJE
hrvatska osiguravajuća kuća d.d.

POWERED BY:

Sveti Rok poljoprivreda

NOVO

Osiguranje od odvjetničke odgovornosti prilagođeno vama!

Za svoje osiguranike HOK osiguranje d.d. osmislio je novi cjenik za osiguranje odgovornosti odvjetničkog društva osnovanog kao društvo s ograničenom odgovornošću prilagođen zakonskim zahtjevima i potrebama osiguranika.

Odredbom čl. 44. Stavka 13. Zakona o odvjetništvu kojom se određuje najniža osigurana svota na koju odvjetnik, odnosno društvo osnovano kao društvo s ograničenom odgovornošću mora biti osigurano, HOK osiguranje izdaje novi cjenik koji se temelji i uvažava činjenicu da društvo osnovano kao „d.o.o.“ zaključuje:

- Polici osiguranja za društvo na osiguranu svotu od 9.000.000 kn bez agregatnog limita, te
- Polici osiguranja za svakog odvjetnika zaposlenog u društvu na osiguranu svotu od 800.000 kn bez agregatnog limita.

Iz tog razloga, osnovna premija osiguranja za društvo osnovano kao društvo s ograničenom odgovornošću uz zaključeno višegodišnje osiguranje za sve zaposelene odvjetnike u društvu, značajno je smanjena u odnosu na dosadašnju osigurateljnu praksu.

Primjer obračuna premije za društvo osnovano kao društvo s ograničenom odgovornošću u kojem je zaposleno 5 odvjetnika s ugovorenim višegodišnjim osiguranjem:

Iznos osiguranja po osiguranom slučaju (bez agregatnog limita po polici):	9.000.000,00 kn
Ukupna godišnja premija već od	2.500,00 kn

HOK Express

Osiguranje, asistencija i još puno toga!

-50%

Zamjensko vozilo bez obzira na krivnju za prometnu nezgodu ili u slučaju kvara

Otključavanje ili odvoženje vozila u slučaju zaključanog ili izgubljenog ključa

Osiguranje korisnika od posljedica nesretnog slučaja (nezgode) 24 sata dnevno u svakodnevnom životu

Dostava goriva u slučaju nestanka goriva

Dodatno pokriće različitih troškova u slučaju nezgode

Pokriće troškova pravne zaštite proizašlih iz korištenja motornog vozila

HOKexpress

0800 5080

1804 00000001

KUHARIĆ MATO

REGISTRACIJA BROJKA VOLJELE 05.07.12. DO 05.07.13.

HOK putno osiguranje

Želite li putovati bez brige i doista uživati u putovanju, odaberite odgovarajući paket osiguranja uz čak 25% popusta.

-25%

HOK auto kasko

HOK kasko osiguranje pokriva rizike prometne nezgode, oštećenja uslijed vremenskih nepogoda, kradu, eksplozije, poplavu i druge ugovorene rizike.

-15%

Vijeće odvjetničkih komora Europe (The Council of Bars and Law Societies of Europe - CCBE) osnovano je na kongresu Međunarodne unije u Baselu 1960. godine. CCBE je postala krovna organizacija europskih odvjetnika koja predstavlja odvjetničke interese u Europi. Donosimo prijevod Povelje o osnovnim načelima odvjetničke profesije i Kodeks profesionalne etike europskih odvjetnika.

Povelja o osnovnim načelima europske odvjetničke profesije i Kodeks profesionalne etike europskih odvjetnika

prijevod:

**Agnes
Milovan-Solter**

Osnovni cilj Vijeća odvjetničkih komora Europe (CCBE) je zastupanje svojih komora-članica, bilo da su one punopravne članice (odnosi se na članove Europske unije, Europskog gospodarskog prostora i Švicarske konfederacije), pridružene članice ili članice u svojstvu promatrača, u svim pitanjima zajedničkog interesa koja se odnose na obavljanje odvjetničke djelatnosti, razvoj zakonodavstva i prakse koja se odnosi na vladavinu prava i pravosuđe i značajno unapređenje zakona kako na europskoj tako i na međunarodnoj razini (Članak III 1.a. Statuta CCBE-a)

U tom smislu CCBE je službeni predstavnik odvjetničkih komora koje zajedno sačinjavaju oko milijun europskih odvjetnika.

CCBE je usvojio dva osnovna teksta, koja su uvrštena u ovu brošuru, a koja su komplemen-tarna i vrlo različita po svojoj prirodi.

Recentniji je tekst **Povelja o osnovnim načelima europske odvjetničke profesije**, koja je usvojena na plenarnoj sjednici u Bruxellesu dana 24. studenog 2006. godine. Povelja nije zamišljena kao kodeks etike. Njezin je cilj da se primjenjuje u cijeloj Europi te da seže i dalje od svojih zemalja članica, pridruženih članica i država u svojstvu promatrača u CCBE-u. Povelja sadrži deset osnovnih načela zajedničkih nacionalnim i međunarodnim pravilima koja reguliraju odvjetničku profesiju.

Cilj Povelje je, uz ostalo, pomoći odvjetničkim komorama u izgradnji svoje neovisnosti; te unaprijediti shvaćanja među odvjetnicima o značaju uloge odvjetnika u društvu, a namijenjena je odvjetnicima, ali i donositeljima odluka te javnosti općenito.

Kodeks profesionalne etike europskih odvjetnika sastavljen je 28. listopada 1988. godi-

ne. Tekst je izmijenjen tri puta, a posljednja je izmjena unesena na plenarnoj sjednici u Oporту, 19. svibnja 2006. godine. Kodeks je obvezujući tekst za sve države članice: svi odvjetnici koji su članovi komora u tim državama (bilo da su njihove komore punopravne članice, pri-družene članice ili članice u statusu promatrača u CCBE-u) moraju se pridržavati Kodeksa u svojim prekograničnim aktivnostima u okviru Europske unije, Europskog ekonomskog pro-stora i Švicarske konfederacije kao i s država-

ma pridruženim članicama i članicama u svojstvu promatrača.

Ova dva teksta sadrže i komentar koji se odno-si na prvi tekst te objašnjenja koja se odnose na drugi tekst.

Nepotrebno je isticati značaj niza normi sa-držanih u ova dva dokumenta, koji su osnova deontologije europske odvjetničke profesije, i koji pridonose oblikovanju europskih odvjetnika i europskih komora.

31. siječnja 2008.

POVELJA O OSNOVNIM NAČELIMA EUROPSKE ODVJETNIČKE PROFESIJE	5	3.2. Sukob interesa	15
KOMENTAR POVELJE O OSNOVNIM NAČELIMA EUROPSKE ODVJETNIČKE PROFESIJE	6	3.3. <i>Pactum de quota litis</i>	15
KODEKS PROFESIONALNE ETIKE EUROPSKIH ODVJETNIKA	11	3.4. Reguliranje honorara	16
1. PREAMBULA	11	3.5. Uplata predujma	16
1.1. Funkcija odvjetnika u društvu	11	3.6. Podjela honorara s osobama koje nisu odvjetnici	16
1.2. Priroda pravila profesionalnog ponašanja	11	3.7. Troškovi parnice i dostupnost besplatne pravne pomoći	16
1.3. Svrha Kodeksa	12	3.8. Sredstva klijenta	16
1.4. Područje primjene <i>ratione personae</i>	12	3.9. Profesionalno osiguranje od štete	17
1.5. Područje primjene <i>rationae materiae</i>	12	4. ODNOSI SA SUDOVIMA	17
1.6. Definicije	13	4.1. Pravila ponašanja na sudu	17
2. OPĆA NAČELA	13	4.2. Pravedno vođenje postupaka	17
2.1. Samostalnost	13	4.3. Ponašanje na sudu	17
2.2. Povjerenje i osobni integritet	13	4.4. Netočne ili lažne informacije	17
2.3. Povjerljivost	13	4.5. Dodatak za arbitre itd	17
2.4. Poštivanje kodeksa drugih odvjetničkih komora	14	5. ODNOSI MEĐU ODVJETNICIMA	18
2.5. Nespojive profesije	14	5.1. Zajednički duh profesije	18
2.6. Osobni publicitet	14	5.2. Suradnja među odvjetnicima u različitim državama članicama	18
2.7. Interes klijenta	14	5.3. Korespondencija među odvjetnicima	18
2.8. Ograničenje odgovornosti odvjetnika prema klijentu	14	5.4. Naknada za preporuku	18
3. ODNOSI S KLIJENTIMA	15	5.5. Komunikacija sa suprotnim stranama	18
3.1. Početak i prestanak odnosa s klijentom	15	5.6. (Izbrisano odlukom plenarne sjednice održane u Dublinu, 6. prosinca 2002.0)	19
KOMENTAR KODEKSA		5.7. Odgovornost za isplatu honorara	19
		5.8. Stalno profesionalno usavršavanje	19
		5.9. Sporovi među odvjetnicima u različitim državama članicama	19
		KOMENTAR KODEKSA	20

POVELJA O OSNOVNIM NAČELIMA EUROPSKE ODVJETNIČKE PROFESIJE

“U društvu koje se temelji na uvažavanju vladavine prava, odvjetnik ispunjava posebnu ulogu. Obveze odvjetnika ne počinju i ne završavaju vjernim izvršavanjem onoga što im je povjerenio i što im zakon dopušta. Odvjetnik mora služiti interesima pravde, kao i onima čija su mu prava i slobode povjerene na dokazivanje i obranu. Dužnost odvjetnika ne sastoji se samo u zastupanju klijentova slučaja, već i u tome da bude klijentov savjetnik. Uvažavanje profesionalne funkcije odvjetnika važan je uvjet vladavine prava i demokracije u društvu”. CCBE-ev Kodeks profesionalne etike europskih odvjetnika, članak 1.¹

Postoje osnovna načela koja su zajednička cjelokupnoj europskoj odvjetničkoj profesiji, iako se ta načela na neznatno različite načine odražavaju u različitim zakonodavstvima. Osnovna načela temelje se na različitim nacionalnim i međunarodnim kodeksima koji reguliraju ponašanje odvjetnika. Europski odvjetnici su dužni poštivati ta načela, koja su neophodna za pravilno funkcioniranje pravosuđa, pristup pravdi i pravo na pravično suđenje, kako nalaže Europska konvencija o ljudskim pravima. Odvjetničke komore, sudovi, zakonodavci, vlade i međunarodne organizacije u javnom bi interesu trebale nastojati podržati i zaštititi ta osnovna načela.

Osnovna načela su:

- (a) neovisnost odvjetnika i sloboda odvjetnika u postupanju u predmetu određenog klijenta
- (b) pravo i dužnost odvjetnika da zaštititi tajnost u predmetu određenog klijenta i da poštuje profesionalnu tajnu
- (c) izbjegavanje sukoba interesa, bilo među različitim klijentima ili između klijenta i odvjetnika
- (d) dostojanstvo i čast odvjetničke profesije, te integritet i dobar ugled odvjetnika
- (e) lojalnost prema klijentu
- (f) pravičan tretman klijenta u odnosu na naknadu
- (g) stručna sposobljenost odvjetnika
- (h) poštivanje kolega

1 Usvojen na plenarnoj sjednici CCBE-a od 25. studenoga 2006.

- (i) poštivanje vladavine prava i pravičnog suđenja
- (j) samostalnost odvjetničke profesije.

KOMENTAR POVELJE O OSNOVNIM NAČELIMA EUROPSKE ODVJETNIČKE PROFESIJE²

1. Dana 25. studenoga 2006. godine CCBE je jednoglasno usvojio “Povelju o osnovnim načelima europske odvjetničke profesije”. Povelja sadrži popis od deset osnovnih načela koja su zajednička cjelokupnoj europskoj odvjetničkoj profesiji. Poštivanje tih načela predstavlja temelje prava na pravnu obranu, što je kamen temeljac svih ostalih osnovnih demokratskih prava.
2. Osnovna načela izražavaju zajedničku osnovu koja je temelj svim nacionalnim i međunarodnim propisima koji reguliraju ponašanje europskih odvjetnika.
3. Povelja uzima u obzir:
  - nacionalna profesionalna pravila iz država u cijeloj Europi, uključujući i pravila iz država koje nisu članice CCBE-a, a koje dijele ova opća načela europske odvjetničke profesije³
  - CCBE-ev Kodeks odvjetničke etike europskih odvjetnika
  - načela za opću primjenu u međunarodnom kodeksu etike Međunarodne odvjetničke komore⁴
  - preporuku Rec (2000) 21. od 25. listopada 2000. godine odbora ministara Vijeća Europe državama članicama u odnosu na slobodu obavljanja odvjetničke profesije⁵
  - osnovna načela uloge odvjetnika, usvojena na 8. kongresu Ujedinjenih naroda o prevenciji zločina i postupanju prema prijestupnicima, Havana, (Kuba), od 27. kolovoza do 7. rujna 1990. godine⁶

2 Usvojeno na plenarnoj sjednici CCBE-a od 11. svibnja 2007.

3 Nacionalni kodeksi dostupni su na web stranici CCBE-a

4 Opća načela odvjetničke profesije usvojena od Međunarodne odvjetničke komore dana 20. rujna 2006.

5 Reporuka Br. R (2000) 21 Vijeća ministara o slobodi obavljanja odvjetničke profesije (usvojena dana 25. listopada 2000. na 727. Sastanku zamjenika ministara)

6 Osnovna načela o ulozi odvjetnika usvojena su na osmom kongresu UN-a o prevenciji počinjenja kaznenih djela i postupanja s prijestupnicima, Havana, Kuba,

Sudsku praksu Europskog suda za ljudska prava i Suda Europske unije i posebno presudu od 19. veljače 2002. godine Suda Europske unije u predmetu Wouters v. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Advocaten (C-309/99)⁷ Opću deklaraciju o ljudskim pravima⁸, Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda⁹ i Povelju EU-a o temeljnim pravima¹⁰

Rezoluciju Europskog parlamenta o odvjetničkoj profesiji i opći interes u funkcioniranju pravnog sustava, 23. ožujka 2006. godine.¹¹

4. Povelja je osmišljena na način da služi kao pan-europski dokument, koji seže i dalje od zemalja članica, pridruženih članica i članica u svojstvu promatrača pri CCBE-u. Nadamo se da će Povelja biti od pomoći, primjerice, odvjetničkim komorama koje se bore za uspostavljanje neovisnosti u europskim demokracijama koje su u razvoju.
5. Nadamo se da će Povelja učvrstiti shvaćanje među odvjetnicima, donositeljima odluka i javnosti o značaju uloge odvjetnika u društvu i o načinu na koji tu ulogu podržavaju načela kojima je regulirana odvjetnička profesija.
6. Uloga odvjetnika, bilo da ju obavlja pojedinačno, udruženje ili država, je u funkciji klijentovog pouzdanog savjetnika i zastupnika, profesionalca poštovanog od strane trećih osoba i kao neizostavnog sudionika u pravičnom provođenju pravde. Utjelovljujući sve te elemente, odvjetnik, koji vjerno zastupa interes svog klijenta i štiti njegova prava, isto tako obavlja ulogu odvjetnika u društvu, a ta se odnosi na sprječavanje konfliktata, na osiguranju da se sukobi rješavaju

od 27. kolovoza do 7. rujna 1990.

7. Predmet C-309/99 J.C.J. Wouters, J.W. Savelbergh, Price Waterhouse Belastingadviseurs BV c. Algemene Raad van de Nederlandse Orde van Avocaten, [2002] ECR I-1577.
8. Opću deklaraciju o ljudskim pravima usvojila je Opća skupština UN-a, dana 10. prosinca 1948.
9. Europsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda potpisali su članovi Vijeća Europe u Rimu, dana 4. studenog 1950.
10. Povelju EU-a o temeljnim pravima potpisali su i objavili predsjednici Europskog parlamenta, Vijeća i Komisije na sastanku Vijeća u Nici, 7. prosinca 2000.
11. Rezolucija Europskog parlamenta o odvjetničkoj profesiji te općeg interesa za funkcioniranje pravosudnog sustava usvojena je 23. ožujka 2006.

u skladu s priznatim načelima građanskog, upravnog ili kaznenog prava te vodeći računa o pravima i interesima, dalnjem unaprjeđivanju zakona i zaštiti slobode, pravde i vladavine prava.

7. CCBE vjeruje da će, zajedno s odvjetničkim komorama, suci, zakonodavci, vlade i međunarodne organizacije nastojati pridržavati se načela utvrđenih ovom Poveljom.
8. Povelja sadrži predgovor na osnovi izvatka iz preambule Kodeksa europskih odvjetnika, koja uključuje i tvrdnju da: "Poštivanje profesionalne funkcije odvjetnika je osnovni uvjet vladavine prava i demokracije u društvu". Vladavina prava usko je povezana s demokracijom na način na koji se trenutno u Europi shvaća demokraciju.
9. Uvodni stavak Povelje navodi da su načela sadržana u Povelji suštinska za pravično provođenje pravde, pristup pravdi i pravo na pravično suđenje, kako to zahtijeva Europska konvencija o ljudskim pravima. Odvjetnici i njihove odvjetničke komore i dalje će biti u prvom planu u kampanji za ta prava, bilo u novim razvojnim demokracijama u Europi ili u razvijenijim demokracijama u kojima ta prava mogu biti ugrožena.

Načelo (a) – neovisnost odvjetnika i sloboda odvjetnika u vođenju predmeta određenog klijenta:

Odvjetnik treba biti slobodan – politički, ekonomski i intelektualno – u obavljanju usluga savjetovanja i zastupanja klijenata. To znači da odvjetnik treba biti neovisan od države i drugih centara moći te da ne smije dopustiti da njegova neovisnost bude ugrožena neadekvatnim pritiskom poslovnih suradnika. Odvjetnik mora isto tako biti neovisan od klijenta ako želi zadržati povjerenje trećih strana i sudova. Naime, bez navedene neovisnosti od klijenta, ne može postojati garancija kvalitete rada odvjetnika. Učlanjenje odvjetnika u slobodnu profesiju i ovlasti koje proizlaze iz toga članstva pomaže u očuvanju neovisnosti, a odvjetničke komore moraju imati znatnu ulogu oko očuvanja neovisnosti odvjetnika. Samostalnost i neovisnost profesije od vitalnog je značenja za osiguranje neovisnosti svakog pojedinog odvjetnika. Valja primjetiti kako su odvjetnici u

neslobodnim društvima sprječeni u vođenju predmeta svojih klijenata i može im prijetiti kazna zatvora ili smrti ako pokušaju voditi predmete svojih klijenata.

Načelo (b) – pravo i dužnost odvjetnika da zaštiti tajnost u predmetu određenog klijenta i da poštuje profesionalnu tajnu:

Suština odvjetničke funkcije je u tome da klijent odvjetniku otkrije ono što ne bi rekao drugima – najintimnije osobne podatke ili najvrjednije poslovne tajne – i da odvjetnik treba biti primatelj drugih informacija na temelju povjerenja. Povjerenja ne može biti ako ne postoji garancija povjerljivosti podataka. Povelja naglašava dvostruku prirodu ovog načela – pridržavanje povjerljivosti nije samo dužnost odvjetnika, već je to temeljno ljudsko pravo klijenta. Pravila "odvjetničke profesionalne povjerljivosti" zabranjuju da se komunikacija između odvjetnika i klijenta upotrijebi protiv klijenta. U nekim se zakonodavstvima smatra da pravo na povjerljivost pripada samo klijentu, dok u drugim "profesionalna tajna" također može nalagati da je odvjetnik dužan čuvati i od vlastitog klijenta informacije koje mu je temeljem povjerenja priopćio odvjetnik suprotne strane. Načelo (b) obuhvaća sve ove srodne koncepte – zakonsku profesionalnu povjerljivost, tajnost i profesionalnu tajnu. Odvjetnička dužnost prema klijentu u tom smislu ostaje i nakon što odvjetnik prestane djelovati.

Načelo (c) – izbjegavanje sukoba interesa, bilo među različitim klijentima ili između klijenta i odvjetnika:

U cilju propisnog obavljanja svoje djelatnosti, odvjetnik je dužan izbjegavati sukobe interesa. Stoga, odvjetnik ne može zastupati dva klijenta u istoj stvari ako postoji sukob, ili opasnost od sukoba interesa između tih klijenata. Isto tako, odvjetnik je dužan suzdržati se od zastupanja novog klijenta ako posjeduje povjerljive informacije do kojih je došao od drugog aktualnog ili bivšeg klijenta. Odvjetnik ne smije preuzeti zastupanje klijenta ako postoji sukob interesa između odvjetnika i klijenta. Ako sukob interesa nastane tijekom zastupanja, odvjetnik je dužan otkazati zastupanje. Valja primjetiti da je ovo načelo usko povezano s načelima (b)

(povjerljivosti), (a) (neovisnosti) i (e) (odanošt).

Načelo (d) – dostojanstvo i čast odvjetničke profesije, te integritet i dobar ugled odvjetnika:

Kako bi zavrijedio poštovanje klijenata, trećih osoba, sudova i države, odvjetnik mora pokazati da je vrijedan tog povjerenja. To postiže time što je član časne profesije, a posljedica toga je da odvjetnik ne smije učiniti ništa čime bi oštetio bilo vlastiti ugled, bilo reputaciju profesije u cjelini, kao i povjerenje javnosti u profesiju. To ne znači da odvjetnik treba biti savršeni pojedinac, ali znači da ne smije sudjelovati u nečasnim aktivnostima, bilo u pravnoj praksi ili drugim poslovnim aktivnostima, ili čak u privatnom životu, na način koji bi ukljao profesiju. Nečasno ponašanje može dovesti do sankcija, uključujući, u najtežim slučajevima, isključenje iz odvjetništva.

Načelo (e) – odanost klijentu:

Odanost klijentu srž je uloge odvjetnika. Klijent mora biti u mogućnosti vjerovati odvjetniku kao savjetniku i zastupniku. Kako bi bio odan klijentu, odvjetnik mora biti neovisan (vidi načelo (a)), mora izbjegavati sukob interesa (vidi načelo (c)) i mora čuvati klijentovo povjerenje (vidi načelo (b)). Neki od najdelikatnijih problema profesionalnog ponašanja proizlaze iz interakcije između načela odanosti klijentu i načela koja reguliraju širi spektar odvjetničkih dužnosti – načelo (d) (dostojanstvo i čast), načelo (h) (poštivanje kolega) i posebno načelo (i) (poštivanje vladavine prava i pravičnog funkcioniranja pravosuđa). U bavljenju tim pitanjima odvjetnik mora klijentu jasno staviti do znanja da ne može ugroziti svoje obveze prema sudu i pravosuđu kako bi u ime klijenta zagovarao nepošten slučaj.

Načelo (f) – pravičan tretman klijenta u odnosu na naknadu:

Naknada koja se naplaćuje od klijenta mora se potpuno transparentno predočiti klijentu, mora biti pravična i razumna i mora biti u skladu sa zakonom i pravilima struke kojima odvjetnik podliježe. Iako kodeksi profesionalne etike (i načelo (c) u ovoj Povelji) naglaša-

vaju važnost izbjegavanja sukoba interesa između odvjetnika i klijenta, čini se da pitanje odvjetničke naknade predstavlja inherentnu opasnost takva sukoba. Prema tome, načelo diktira nužnost profesionalnog reguliranja kako bi se vidjelo da klijent nije prekomjerno opterećen.

Načelo (g) – stručna osposobljenost odvjetnika:

Samo po sebi je jasno da odvjetnik ne može efikasno savjetovati ili zastupati klijenta ako nema adekvatno profesionalno obrazovanje i obuku. U posljednje vrijeme, obuka nakon stečenog profesionalnog obrazovanja (kontinuirano profesionalno usavršavanje) sve više dobiva na važnosti kao odgovor na brzu dinamiku izmjena zakona i prakse te u tehnološkom i ekonomskom okruženju. Pravila struke često ističu da odvjetnik ne smije preuzeti predmet, ukoliko ga nije u stanju riješiti.

Načelo (h) – poštivanje kolega:

Ovo načelo predstavlja više od isticanja potrebe za ljubaznošću, iako je i to važno u vrlo osjetljivim i vrlo spornim pitanjima u kojima su odvjetnici često uključeni u ime svojih klijenata. Načelo se odnosi na ulogu odvjetnika kao posrednika, kojima se može vjerovati da govorе istinu, da postupaju u skladu s pravilima struke i da ispunjavaju svoja obećanja. Pravilno funkcioniranje pravosuđa zahtijeva od odvjetnika da se s poštovanjem odnose jedni prema drugima, tako da se sporna pitanja mogu riješiti na civiliziran način. Jednako tako, u javnom je interesu da se odvjetnici u dobroj vjeri i bez zavaravanja ophode jedni prema drugima. Uzajamno poštivanje među kolegama olakšava pravilno funkcioniranje pravosuđa, pomaže u sporazumnoj rješavanju sporova te je u interesu klijenata.

Načelo (i) – poštivanje vladavine prava i pravičnog suđenja:

U jednom dijelu njegove uloge, odvjetnika smo opisali kao sudionika koji djeluje u pravilnom funkciranju pravosuđa. Ista se ideja ponekad izražava na način da opisuje odvjetnika kao "službenika suda" ili kao "ministra pravde". U obavljanju svojih profesionalnih aktivnosti odvjetnik ne smije nikada svjesno davati lažne ili obmanjujuće informacije sudu, niti i kada smije lagati trećim stranama. Te su zabrane često u suprotnosti s neposrednim interesima odvjetnikova klijenta, i rješavanje tog prividnog sukoba između interesa klijenta i interesa pravde predstavlja delikatan problem za čije je rješavanje odvjetnik profesionalno osposobljen. U odnosu na takve probleme odvjetnik ima pravo zatražiti pomoći svoje odvjetničke komore, no, u krajnjoj analizi, odvjetnik može uspješno zastupati svog klijenta jedino ako se može osloniti na sudove i treće strane kao pouzdane posrednike i kao sudionike u pravilnom funkciranju pravosuđa.

Načelo (j) - samostalnost odvjetničke profesije:

Jedno od obilježja neslobodnih društava je da država, bilo otvoreno ili prikriveno, kontrolira odvjetničku profesiju i odvjetničku djelatnost. Većina europskih odvjetničkih profesija prikazuje kombinaciju državne regulacije i samoupravljanja. Prepoznajući značaj osnovnih načela, u mnogim slučajevima država koristi zakonodavstvo da podrži odvjetništvo – dajući, primjerice, zakonsku podršku u odnosu na povjerljivost, ili dajući odvjetničkim komorama ovlaštenje da reguliraju pravila struke. CCBE je uvjeren da jedino snažan element samoregulacije može garantirati neovisnost odvjetničke profesije u odnosu na državu te da bez osiguranja takve neovisnosti odvjetnici ne mogu ispunjavati svoju profesionalnu i zakonsku ulogu.

KODEKS PROFESIONALNE ETIKE EUROPSKIH ODVJETNIKA

Kodeks profesionalne etike europskih odvjetnika usvojen je na plenarnoj sjednici CCBE-a održanoj 28. listopada 1988., s izmjenama i dopunama s plenarnih sjednica CCBE-a održanih 28. studenog 1988., 6. prosinca 2002. i 19. svibnja 2006. godine. Kodeks također uzima u obzir sve izmjene i dopune Statuta CCBE-a odobrenih na izvanrednoj plenarnoj sjednici od 20. kolovoza 2007.

1. PREAMBULA

1.1. Funkcija odvjetnika u društvu

U društvu koje se temelji na uvažavanju vladavine prava, odvjetnik ispunjava posebnu ulogu. Obveze odvjetnika ne počinju i ne završavaju vjernim izvršavanjem onoga što im je povjerenio i što im zakon dopušta. Odvjetnik mora služiti interesima pravde, kao i onima čija su mu prava i slobode povjerene na dokazivanje i obranu. Dužnost odvjetnika ne sastoji se samo u zastupanju klijentova slučaja, već i u tome da bude klijentov savjetnik. Uvažavanje profesionalne funkcije odvjetnika važan je uvjet vladavine prava i demokracije u društvu. Funkcija odvjetnika stoga odvjetniku ili odvjetnici nameće niz zakonskih i moralnih obaveza (koje ponekad izgledaju u sukobu jedna s drugom) prema:

- klijentu
- sudovima i ostalim organima pred kojima odvjetnik zastupa klijentov slučaj ili postupa u ime klijenta
- odvjetničkoj profesiji općenito i posebno prema svakom kolegi
- javnosti, za koju je postojanje slobodne i neovisne profesije obvezane na poštivanje pravila koja sama donosi, značajno sredstvo zaštite ljudskih prava u smislu moći države i drugih interesa u društvu.

1.2. Priroda pravila profesionalnog ponašanja

1.2.1. Pravila profesionalnog ponašanja osmisljena su tako što ih prihvaćaju oni na koje se predmetna pravila i primjenjuju, a kako

bi se osiguralo da odvjetnici pravilno obavljaju svoju profesiju čija je esencijalna važnost priznata u svim civiliziranim društvima. Ako se odvjetnik ne pridržava tih pravila, može biti kažnen u disciplinskom postupku.

1.2.2. Posebna pravila svih odvjetničkih komora javljaju se iz njihovih vlastitih tradicija. Ona su prilagođena organizaciji i području aktivnosti profesije u dotičnoj državi članici i njezinim sudskim i administrativnim postupcima te njezinu nacionalnom zakonodavstvu, pa nije moguće, a niti poželjno, da se pravila izvedu iz konteksta, niti da se pokušava omogućiti opća primjena pravila koja su sama po sebi neprikladna za takvu primjenu.

Posebna pravila pojedinih odvjetničkih komora temelje se na istim vrijednostima i u većini slučajeva imaju zajedničku osnovu.

1.3. Svrha Kodeksa

1.3.1. Zbog neprekidne integracije Europske unije i Europskog gospodarskog prostora kao i povećane učestalosti prekograničnih aktivnosti odvjetnika u okviru Europskog gospodarskog prostora, ukazala se potreba da se u javnom interesu utvrde zajednička pravila koja se primjenjuju na sve odvjetnike iz Europskog gospodarskog prostora u odnosu na njihovu prekograničnu djelatnost i bez obzira na to kojoj odvjetničkoj komori pripadaju. Posebna je svrha utvrđivanja tih pravila da se ublaže poteškoće koje proizlaze iz primjene "duple deontologije", posebice kako je navedeno u člancima 4. i 7.2. Direktive 77/249/EEC i člancima 6. i 7. Direktive 98/5/EC.

1.3.2. Organizacije koje zastupaju odvjetničku profesiju preko CCBE-a predlažu da se pravila sadržana u Kodeksu:

- prepoznaju u sadašnjosti kao izraz konsenzusa svih odvjetnika i odvjetničkih komora Europske unije i Europskog gospodarskog prostora
- usvoje što je prije moguće kao primjenjiva pravila u skladu s nacionalnim postupcima ili postupcima unutar EGP-a u vezi s prekograničnim aktivnostima odvjetnika u Europskoj uniji i Europskom gospodarskom prostoru

- uzmu u obzir u svim revizijama nacionalnih pravila deontologije ili profesionalne prakse s ciljem njihove progresivne harmonizacije. Pravila dalje iskazuju želju da se nacionalna pravila deontologije ili profesionalne prakse tumače i primjenjuju, kad god je to moguće, na način koji je u skladu s pravilima u ovom Kodeksu.

Nakon što se pravila iz ovog Kodeksa usvoje kao primjenjiva pravila u vezi s prekograničnim aktivnostima odvjetnika, odvjetnik je i dalje dužan poštivati pravila odvjetničke komore kojoj pripada u mjeri u kojoj su ona u skladu s pravilima iz ovog Kodeksa.

1.4. Područje primjene *ratione personae*

Ovaj se Kodeks primjenjuje na odvjetnike, kako su oni definirani Direktivom 77/249/EEC i Direktivom 98/5/EC, i na odvjetnike pridruženih članica te članica promatrača pri CCBE-u.

1.5. Područje primjene *rationae materiae*

Ne dovodeći u pitanje provođenje progresivne harmonizacije pravila deontologije ili profesionalne prakse koja se primjenjuju samo unutar države članice, sljedeća se pravila primjenjuju na prekogranične aktivnosti odvjetnika unutar Europske unije i Europskog gospodarskog prostora. Prekograničnim se aktivnostima smatraju:

- (a) svi profesionalni kontakti s odvjetnicima država članica, izuzevši osobne kontakte odvjetnika
- (b) profesionalne aktivnosti odvjetnika u državi članici, izuzevši njegove ili njezine osobne aktivnosti, neovisno o tome je li odvjetnik fizički prisutan u toj državi članici.

1.6. Definicije

Za potrebe ovog Kodeksa:

- "Država članica" je država članica Europske unije ili bilo koja druga država čija je odvjetnička profesija obuhvaćena člankom 1.4.
- "Matična država članica" je država članica u kojoj je odvjetnik ostvario pravo na svoju profesionalnu titulu.
- "Država domaćin" je svaka druga država članica u kojoj odvjetnik obavlja prekogranične aktivnosti.

- "Nadležno tijelo" je/su profesionalna/e organizacija/e ili tijelo/a države članice o kojoj se radi, a koji su odgovorni za utvrđivanje pravila profesionalnog ponašanja i upravljanje disciplinom odvjetnika.
- "Direktiva 77/249/EEC" je Direktiva Vijeća 77/249/EEC od 22. ožujka 1977. kojom se odvjetnicima olakšava efikasno pružanje usluga.
- "Direktiva 98/5/EC" je Direktiva 98/5/EC Europskog parlamenta i Vijeća od 16. veljače 1998. kojom se odvjetnicima olakšava obavljanje profesije na trajnoj osnovi u državi članici, a koja nije ona u kojoj su stekli kvalifikaciju.

2. OPĆA NAČELA

2.1. Samostalnost

2.1.1. Mnoge obveze kojima odvjetnik podliježe, zahtijevaju njegovu absolutnu samostalnost, slobodu od svih drugih utjecaja, posebice onih koji mogu proizaći iz njegovih ili njezinih osobnih interesa ili vanjskih pritisaka. Takva neovisnost je potrebna da bi se vjerovalo u postupak pravde kao i u nepristranost sudaca. Stoga, odvjetnik treba izbjegavati svako narušavanje svoje neovisnosti te je dužan paziti da ne radi kompromise u odnosu na svoje profesionalne standarde kako bi zadovoljio klijenta, sud, ili neku treću stranu.

2.1.2. Ta je neovisnost potrebna u izvanparničnim slučajevima kao i u parnicama. Savjet koji odvjetnik daje svojem klijentu nema nikakvu vrijednost, ako ga je odvjetnik dao samo zato da bi mu se dodvorio, da bi poslužio njegovim ili njezinim osobnim interesima ili ako je dao savjet kao odgovor na vanjski pritisak.

2.2. Povjerenje i osobni integritet

Odnosi povjerenja mogu postojati samo ako nema sumnji u osobni ugled odvjetnika, njegovo poštenje i integritet. Te tradicionalne vrline za odvjetnika su profesionalne obveze.

2.3. Povjerljivost

2.3.1. Suština odvjetničke funkcije je u tome da klijent odvjetniku otkrije ono što ne bi rekao drugima i da odvjetnik treba biti pri-

matelj drugih informacija na temelju povjerenja. Povjerenja ne može biti ako ne postoji garancija povjerljivosti podataka. Povjerljivost je stoga primarno i temeljno pravo i obveza odvjetnika.

Obveza odvjetnika na povjerljivost služi interesima provođenja pravde kao i interesima klijenta te kao takva ima pravo na posebnu zaštitu države.

2.3.2. Odvjetnik je dužan poštivati povjerljivost svih podataka koje dozna tijekom svoje profesionalne aktivnosti.

2.3.3. Obveza povjerljivosti nije vremenski ograničena.

2.3.4. Odvjetnik je dužan naložiti svojim partnerima, zaposlenicima te svima koje angažira tijekom pružanja pravnih usluga da poštuju obvezu povjerljivosti podataka.

2.4. Poštivanje kodeksa drugih odvjetničkih komora

U prekograničnim aktivnostima odvjetnik iz druge države članice dužan je pridržavati se kodeksa države domaćina. Odvjetnici su dužni informirati se o kodeksu koji će na njih utjecati tijekom obavljanja svake pojedine aktivnosti. Organizacije članice CCBE-a dužne su dostaviti svoj kodeks tajništvu CCBE-a, tako da svaki odvjetnik od tajništva može dobiti kopiju aktualnog kodeksa.

2.5. Nespojive profesije

2.5.1. Kako bi mogao obavljati svoje funkcije uz potrebnu neovisnost, te na način koji je dosljedan njegovom ili njezinom dužnošću sudjelovanja u provođenju pravde, odvjetniku se može zabraniti obavljanje određenih profesija.

2.5.2. Odvjetnik koji zastupa ili brani klijenta u sudskim postupcima ili pred državnim tijelima u državi domaćinu dužan je pridržavati se tamošnjih pravila koja se tiču nespojivih profesija na način na koji se ona primjenjuju na odvjetnike države članice domaćina.

2.5.3. Odvjetnik sa sjedištem u državi članici domaćinu, u kojoj želi izravno sudjelovati u trgovackim ili drugim aktivnostima, a koje nisu vezane za obavljanje odvjetništva, dužan je poštivati pravila koja se tiču zabranjenih ili nespojivih profesija na način na koji

se ona primjenjuju na odvjetnike te države članice.

2.6. Osobni publicitet

2.6.1. Odvjetnik ima pravo informirati javnost o svojim uslugama pod uvjetom da su sadržane informacije točne, dakle da nisu lažne, da poštuju obvezu povjerljivosti kao i ostale osnovne vrijednosti profesije.

2.6.2. Osobni publicitet odvjetnika putem svih medija, tiska, radija, televizije, elektroničke komercijalne komunikacije ili slične, dopušten je do mjere koja je u skladu s uvjetima navedenim pod 2.6.1.

2.7. Interes klijenta

Uz pridržavanje svih zakona i pravila profesionalnog ponašanja, odvjetnik je dužan uvijek djelovati u najboljem interesu klijenta te staviti interes klijenta ispred vlastitih ili ispred interesa kolega odvjetnika.

2.8. Ograničenje odgovornosti odvjetnika prema klijentu

Do mjere dopuštene zakonom matične države članice ili države domaćina, te u skladu s profesionalnim pravilima kojima podliježe, odvjetnik može ograničiti svoju odgovornost prema klijentu.

3. ODNOSI S KLIJENTIMA

3.1. Početak i prestanak odnosa s klijentom

3.1.1. Odvjetnik smije prihvati predmet isključivo po nalogu stranke. Međutim, odvjetnik smije preuzeti predmet ako za to dobije nalog od drugog odvjetnika koji zastupa tu stranku ili ako mu predmet dodijeli nadležno tijelo.

Odvjetnik je dužan uložiti razuman napor, kako bi utvrdio identitet, nadležnost i mjerodavnost osobe ili tijela koji ga angažiraju, ako posebne okolnosti pokažu da su identitet, nadležnost ili mjerodavnost neizvjesni.

3.1.2. Odvjetnik je dužan savjetovati i zastupati klijenta brzo, savjesno i marljivo. Odvjetnik osobno preuzima odgovornost za izvršenje naloga klijenta te je dužan klijenta obavje-

štavati o napretku u predmetu koji mu je povjeren.

3.1.3. Odvjetnik ne može prihvati predmet za koji zna, ili bi trebao znati, da ga nije u stanju riješiti bez suradnje s odvjetnikom koji je za to sposoban.

Odvjetnik ne može prihvati određeni nalog ako, vodeći računa o pritisku koji ima od ostalog posla, taj nalog ne može brzo izvršiti.

3.1.4. Odvjetnik ne može koristiti svoje pravo otkaza punomoći u predmetu na način ili pod okolnostima kada klijent ne bi mogao pravodobno pronaći drugu pravnu pomoć, kako bi izbjegao da klijent pretrpi ikakvu štetu.

3.2. Sukob interesa

3.2.1. Odvjetnik ne može savjetovati niti djelovati u ime dvaju ili više klijenata u istom predmetu, ako postoji sukob, ili značajan rizik od sukoba, između interesa tih klijenata.

3.2.2. Odvjetnik je dužan prestati raditi za oba klijenta, ili za sve dotične klijente, ako među njima dođe do sukoba interesa, a isto tako kad god postoji rizik od gubitka povjerenja ili kada može biti ugrožena neovisnost odvjetnika.

3.2.3. Odvjetnik je također dužan suzdržati se od rada za novog klijenta ako postoji rizik od gubitka povjerenja koje je odvjetniku ukazao prethodni klijent, ili ako znanje koje odvjetnik posjeduje vezano uz poslove prethodnog klijenta može pružiti novom klijentu pretjeranu prednost.

3.2.4. Ako odvjetnici obavljaju profesiju u udruženjima, tada se stavci od 3.2.1. do 3.2.3. primjenjuju na udruženje i na sve njegove članove.

3.3. Pactum de quota litis

3.3.1. Odvjetnik ne smije ugovoriti honorar temeljem načela *pactum de quota litis*.

3.3.2. "Pactum de quota litis" je sporazum između odvjetnika i klijenta koji se sklapa prije konačnog zaključenja predmeta u kojemu je klijent jedna od strana, a kojim se klijent obvezuje da će odvjetniku platiti udio u rezultatu bez obzira na to radi li se o novčanom iznosu ili kakvoj drugoj koristi koju je klijent ostvario po zaključenju predmeta.

3.3.3. Kao "pactum de quota litis" se ne smatra onaj sporazum prema kojem se honorar naplati proporcionalno s vrijednošću predmeta kojim se odvjetnik bavi, pod uvjetom da je to u skladu sa službeno odobrenom tarifom ili pod kontrolom nadležnog tijela koje je nadležno nad odvjetnikom.

3.4. Reguliranje honorara

Odvjetnik je dužan u potpunosti predočiti klijentu svoj zatraženi honorar; iznos honorara treba biti pravedan i razuman te usklađen sa zakonom i profesionalnim pravilima kojima odvjetnik podliježe.

3.5. Uplata predujma

Ako odvjetnik zatraži uplatu predujma svojeg honorara i/ili troškova, takav predujam ne smije premašiti razumno procjenu honorara i vjerojatnih troškova.

Ako uplata predujma izostane, odvjetnik može otkazati punomoć ili odbiti baviti se predmetom, ali uvjek sukladno uvjetima utvrđenim u gornjem stavku 3.1.4.

3.6. Podjela honorara s osobama koje nisu odvjetnici

3.6.1. Odvjetnik ne smije dijeliti svoj honorar s osobom koja nije odvjetnik, izuzevši u slučajevima kada je udruživanje odvjetnika i druge osobe dopušteno zakonom i profesionalnim pravilima kojima odvjetnik podliježe.

3.6.2. Odredba iz gornjeg stavka 3.6.1. ne primjenjuje se na plaćanje naknade, provizije ili druge naknade koje odvjetnik izvrši u korist nasljednika preminulog odvjetnika ili umirovljenog odvjetnika kod preuzimanja prakse preminulog ili umirovljenog odvjetnika.

3.7. Troškovi parnice i dostupnost besplatne pravne pomoći

3.7.1. Odvjetnik bi uvjek trebao pokušati ostvariti najpovoljnije rješenje klijentova spora, te bi ga u prikladnim fazama trebao savjetovati o poželjnosti pokušaja da se postigne sporazum i/ili ga uputiti na alternativno rješavanje spora.

3.7.2. Odvjetnik je dužan obavijestiti klijenta o dostupnosti besplatne pravne pomoći, ako je ona primjenjiva.

3.8. Sredstva klijenta

3.8.1. Odvjetnici koji dođu u posjed sredstava u ime svojih klijenata ili trećih strana (u dalnjem tekstu "sredstva klijenta") taj su iznos dužni položiti na bankovni račun ili u sličnu instituciju koja podliježe nadzoru državnog tijela (u dalnjem tekstu" račun klijenta"). Račun klijenta treba biti odvojen od svih ostalih računa odvjetnika. Sva sredstva klijenta koja odvjetnik primi trebaju se položiti na taj račun, osim ako se vlasnik tih sredstava ne složi da se sredstvima raspolaže drugačije.

3.8.2. Odvjetnik je dužan čuvati potpunu i točnu evidenciju koja pokazuje poslovanje odvjetnika s klijentovim sredstvima, a koja se razlikuje od ostalih sredstava koja odvjetnik posjeduje. Evidencija se mora čuvati određeno razdoblje sukladno nacionalnim pravilima.

3.8.3. Saldo klijentova računa ne smije biti negativan, osim u iznimnim okolnostima izričito dopuštenim nacionalnim pravilima ili uslijed bankovnih provizija, a na što odvjetnik ne može utjecati. Takav se račun ne može dati kao garancija, niti se iz bilo kojeg razloga može koristiti kao sigurnost. Nisu dopuštena nikakva prebijanja niti spajanja između računa klijenta i nekog drugog bankovnog računa, niti klijentova sredstva na bankovnom računu mogu biti dostupna za namirenje novca koje odvjetnik duguje svojoj banci.

3.8.4. Sredstva klijenta moraju se prebaciti vlasnicima tih sredstava u najkraćem roku ili pod uvjetima koja oni utvrde.

3.8.5. Odvjetnik ne smije prenijeti sredstva s računa klijenta na vlastiti račun radi plaćanje honorara, a da o tome u pisanom obliku nije obavijestio klijenta.

3.8.6. Nadležno tijelo u državi članici ovlašteno je provjeravati i ispitivati svaki dokument koji se tiče sredstava klijenta, uvažavajući pri tome obvezu povjerljivosti podataka ili profesionalnu tajnu kojoj podliježe.

3.9. Profesionalno osiguranje od štete

3.9.1. Odvjetnik je dužan sklopiti policu osiguranja od profesionalne građanske odgovornosti u razumnoj iznosu te uzimajući u obzir prirodu i stupanj rizika koji proizlaze iz njegove/njezine profesionalne aktivnosti.

3.9.2. Ako to ne bi bilo moguće, odvjetnik je dužan obavijestiti klijenta o toj situaciji i o njezinim posljedicama.

4. ODNOSI SA SUDOVIMA

4.1. Pravila ponašanja na sudu

Odvjetnik koji se pojavi ili sudjeluje u predmetu pred sudom ili tribunalom, mora se pridržavati pravila ponašanja koja se primjenjuju na tom sudu ili tribunalu.

4.2. Pravedno vođenje postupaka

Odvjetnik je dužan uvijek paziti na pravedno vođenje postupaka.

4.3. Ponašanje na sudu

Odvjetnik je dužan, uz dužno poštovanje i ljubaznost prema sudu, braniti interes klijenta na častan i neustrašiv način, bez obzira na svoje osobne interese ili na posljedice po njega ili neku drugu osobu.

4.4. Netočne ili lažne informacije

Odvjetnik nikada ne smije svjesno dati netočne ili lažne informacije sudu.

4.5. Dodatak za arbitre itd.

Pravila koja uređuju odnose odvjetnika sa sudovima primjenjuju se i na odnose odvjetnika s arbitrima i svim ostalim osobama koje obnašaju, makar samo povremeno, sudsku ili poludsksku funkciju.

5. ODNOSI MEĐU ODVJETNICIMA

5.1. Zajednički duh profesije

5.1.1. Zajednički duh profesije nalaže odnos povjerenja i suradnje među odvjetnicima na dobrobit njihovih klijenata i radi izbjegavanja nepotrebnih sudskih sporova te ostalih ponašanja štetnih za reputaciju profesije. Međutim, on nikada ne može opravdati postavljanje interesa profesije ispred interesa klijenta.

5.1.2. Odvjetnik je dužan prihvatići sve ostale odvjetnike države članice kao svoje profesionalne kolege i prema njima se ponašati pravedno i ljubazno.

5.2. Suradnja među odvjetnicima u različitim državama članicama

5.2.1. Odvjetnik kojemu se obrati kolega iz druge države članice ne smije prihvatići naloge u predmetu koje nije u stanju preuzeti. U takvom je slučaju odvjetnik dužan pomoći tom kolegi u dobivanju potrebnih informacija koje će mu omogućiti da pronađe odvjetnika koji je u stanju pružiti tražene usluge.

5.2.2. Ako odvjetnici iz različitih država članica rade zajedno, dužni su uzeti u obzir sve razlike koje mogu proizlaziti iz njihovih pravosudnih sustava, profesionalnih organizacija, nadležnosti i obveza odvjetnika u državama članicama.

5.3. Korespondencija među odvjetnicima

5.3.1. Ako odvjetnik namjerava poslati neku poruku odvjetniku u drugoj državi članici, a želi da ona ostane povjerljiva ili da se ne odriče bilo kakvih prava, odvjetnik je dužan izričito navesti svoju namjeru prije slanja prvog takvog dokumenta.

5.3.2. Ako primatelj poruke nije u mogućnosti osigurati njihov povjerljivi status ili pridržavanje svih prava, primatelj je dužan bez odgode o tome obavijestiti pošiljatelja.

5.4. Naknada za preporuku

5.4.1. Odvjetnik ne smije tražiti niti dati drugom odvjetniku ili bilo kojoj drugoj osobi honorar, proviziju ili neku drugu naknadu za preporučivanje odvjetnika klijentu ili upućivanja klijenta na odvjetnika.

5.4.2. Odvjetnik ne smije nikome platiti honorar, proviziju ili neku drugu naknadu kao nagradu za to što je klijenta uputio na njega ili nju.

5.5. Komunikacija sa suprotnim stranama

Odvjetnik ne smije govoriti o određenom slučaju ili predmetu izravno s osobom za koju zna da ju u tom predmetu ili slučaju zastupa ili savjetuje drugi odvjetnik, a bez pristanka tog

odvjetnika (o svakoj komunikaciji takve vrste dužan je obavijestiti tog drugog odvjetnika).

5.6. (Izbrisano odlukom plenarne sjednice održane u Dublinu, 6. prosinca 2002.)

5.7. Odgovornost za isplatu honorara

U profesionalnim odnosima među članovima odvjetničkih komora različitih država članica, odvjetnik koji se ne ograniči samo na preporučivanje drugog odvjetnika ili predstavljanja tog drugog odvjetnika klijentu, već mu povjeri određeno pitanje ili zatraži savjet od tog stranog odvjetnika, odvjetnik koji daje nalog osobno je dužan, čak iako je klijent insolventan, platiti honorar, troškove i izdatke koji su dospjeli njegovom stranom kolegi. Dotični odvjetnici mogu, međutim, od početka svojeg odnosa dogovoriti posebne međusobne uvjete u odnosu na to pitanje. Nadalje, odvjetnik koji daje nalog, može u bilo kojem trenutku ograničiti svoju osobnu odgovornost u odnosu na iznos honorara, troškove i izdatke koji su nastali do trenutka kada je stranog odvjetnika obavijestio o tome da se odriče od odgovornosti za budućnost.

5.8. Stalno profesionalno usavršavanje

Odvjetnik je dužan održavati i razvijati svoje profesionalno znanje i vještine, uzimajući u obzir europsku dimenziju svoje profesije.

5.9. Sporovi među odvjetnicima u različitim državama članicama

5.9.1. Ako odvjetnik smatra da je kolega u drugoj državi članici povrijedio pravila profesionalnog ponašanja, dužan je svojem kolegi ukazati na taj problem.

5.9.2. Ako dođe do osobnog spora profesionalne prirode među odvjetnicima u različitim državama članicama, oni su dužni, ako je to moguće, prvo pokušati riješiti spor na prijateljski način.

5.9.3. Odvjetnik ne smije pokrenuti nikakav postupak protiv kolege u drugoj državi članici po pitanjima koja se navode u gornjim stavcima 5.9.1 ili 5.9.2, a da prvo nije o tome obavijestio odvjetničke komore kojima pripadaju, kako bi se i njihovim ko-

morama pružila mogućnost da pomognu u postizanju rješenja.

KOMENTAR KODEKSA

KOMENTAR KODEKSA je na zahtjev CCBE-ova Stalnog odbora pripremilo CCBE-ovo deontološko radno tijelo, koje je bilo zaduženo za sastavljanje prve verzije Kodeksa. Svrha ovog Komentara je prikazati porijeklo odredbi iz Kodeksa te ukazati na probleme koji se njime rješavaju, posebice u vezi s prekograničnim aktivnostima, kao i pružiti pomoć nadležnim vlastima u državama članicama u primjeni ovog Kodeksa. Komentar nije obvezujući u odnosu na tumačenje primjene Kodeksa. Komentar je usvojen 28. listopada 1988., a ažuriran je na CCBE-ovoj plenarnoj sjednici od 19. svibnja 2006. godine. Ovaj Komentar sadrži i izmjene Statuta CCBE-a koje su službeno usvojene na izvanrednoj plenarnoj sjednici od 20. kolovoza 2007. godine. Popis profesija u komentaru članka 1.4. podložan je izmjenama.

Prvobitne su verzije Kodeksa na francuskom i engleskom jeziku. Prijevodi na druge jezike Zajednice pripremljeni su u nadležnosti nacionalnih delegacija.

Komentar članka 1.1. – Funkcija odvjetnika u društvu

Deklaracija iz Perugie, koju je CCBE usvojio 1977. godine, utvrdila je osnovna načela profesionalnog ponašanja koje se primjenjuje na odvjetnike u EZ-u. Odredbe članka 1.1. potvrđuju izjavu iz Deklaracije iz Perugie o funkciji odvjetnika u društvu koja je temelj za pravila koja reguliraju obavljanje te funkcije.

Komentar članka 1.2. – Priroda pravila profesionalnog ponašanja

Ove odredbe značajno ponovno iskazuju objašnjenje u Deklaraciji iz Perugie o prirodi pravila profesionalnog ponašanja i kako posebna pravila zavise od naročitih lokalnih okolnosti, ali se ipak temelje na zajedničkim vrijednostima.

Komentar članka 1.3. – Svrha Kodeksa

Ove odredbe uvode razvoj načela u Deklaraciju iz Perugie u poseban Kodeks za odvjetnike ši-

rom EU-a i Europskog gospodarskog prostora, i odvjetnike članova promatrača pri CCBE-u, s posebnim osvrtom na njihove prekogranične aktivnosti (definirane u članku 1.5.). Odredbe članka 1.3.2. utvrđuju posebne namjere CCBE-a u odnosu na neovisne odredbe u Kodeksu.

Komentar članka 1.4. – Područje primjene ratione personae

Pravila se primjenjuju na sve odvjetnike, kako je definirano u Direktivi o uslugama odvjetnika iz 1977. godine i Direktivi o slobodi nastana odvjetnika iz 1998. godine, i odvjetnike članova promatrača pri CCBE-u. To obuhvaća odvjetnike država koje su naknadno pristupile direktivama, čija imena su dodana izmjenama i dopunama direktiva. Kodeks se stoga primjenjuje na sve odvjetnike koji su zastupljeni u CCBE-u, bilo kao punopravni članovi ili kao članovi promatrači, naime:

Albanija	Avokat
Armenija	Pastaban
Austrija	Rechtsanwalt
Belgija	Avocat / Advocaat / Rechtsanwalt
Bosna i Hercegovina	Advokat / Odvjetnik
Bugarska	Advokat
Cipar	Dikegóros
Češka Republika	Advokát
Danska	Advokat
Estonija	Vandeadvokaat
Finska	Asianajaja / Advocat
Francuska	Avocat
Grčka	Dikegóros
Gruzija	Advokati / Advokatebi
Hrvatska	Odvjetnik
Island	Lögmaqr
Italija	Avvocato
Latvija	Zvērināts advokāts
Lihtenštajn	Rechtsanwalt
Litva	Advokatas
Luksemburg	Avocat / Rechtsanwalt
Mađarska	Ügyvéd
Makedonija	Advokat
Malta	Avukat, Prokuratur Legali

Moldavija	Avocat
Nizozemska	Advocaat
Norveška	Advokat
Njemačka	Rechtsanwalt
Poljska	Adwokat / Radca prawny
Portugal	Advogado
Rumunjska	Avocat
Slovačka	Advokat / Advokatka
Slovenija	Odvetnik / Odvetnica
Srbija	Advokat
Španjolska	Abogado / Advocat / Abokatu / Avogado
Švedska	Advokat
Švicarska	Rechtsanwalt / Anwalt / Fürsprech / Fürsprecher / avocat / avvocato / advocat
Turska	Avukat
Ujedinjeno Kraljevstvo	Advocate / Barrister / Solicitor
Ukrajina	Advokat

Nadalje, nadamo se da će Kodeks biti prihvativljiv i odvjetnicima iz država koje nisu članice CCBE-a u Europi i drugdje u svijetu, te da će se kao takav, uz pomoć odgovarajućih konvencija, moći primjenjivati između tih država i država članica CCBE-a.

Komentar članka 1.5. – Područje profesionalne primjene

Pravila iz Kodeksa izravno se primjenjuju na "prekogranične aktivnosti" odvjetnika unutar EU-a, Europskog gospodarskog prostora i Švicarske Konfederacije te zemalja članica i promatrača pri CCBE-u, vidi u gornjem članku 1.4. definiciju "države članice" i u članku 1.6. (vidi moguća buduća proširenja na odvjetnike iz drugih država). Definicija prekograničnih aktivnosti obuhvaća na primjer:

- kontakte unutar države A između odvjetnika iz države A i odvjetnika iz države B, čak i u odnosu na unutardržavna zakonska pitanja
- sve aktivnosti odvjetnika iz države A u državi B, čak i kada je riječ samo o korespondenciji posланој iz države A u državu B.

Iz primjene ove definicije izuzeti su kontakti između odvjetnika iz države A u državi A, u odnosu na pitanja koja se javi u državi B, ali

pod uvjetom da se nikakve profesionalne aktivnosti odvjetnika ne obavljavaju u državi B.

Komentar članka 1.6. – Definicije

Ova odredba definira termine koji se koriste u Kodeksu "države članice", "matične države", "države članice domaćina", "nadležnog organa", Direktivi 77/249/EEC i Direktivi 98/5/EC". Formulaciju "kada odvjetnik obavlja prekogranične aktivnosti" valja tumačiti u svjetlu definicije "prekograničnih aktivnosti" iz članka 1.5.

Komentar članka 2.1. – Neovisnost

Ovom se odredbom još jednom potvrđuje opće načelo utvrđeno u Deklaraciji iz Perugie.

Komentar članka 2.2. – Povjerenje i osobni integritet

I ovom se odredbom još jednom potvrđuje opće načelo utvrđeno u Deklaraciji iz Perugie.

Komentar članka 2.3. – Povjerljivost

Ovom se odredbom u prvom stavku 2.3.1. ponavljaju opća načela utvrđena Deklaracijom iz Perugie, a koju je ECJ potvrdio u predmetu AM&S (157/79). Nadalje, u stavcima 2.3.2 do 2.3.4., se razrađuje posebno pravilo koje se tiče zaštite povjerljivosti. Stavak 2.3.2. sadrži osnovno pravilo kojim se nalaže uvažavanje povjerljivosti, dok stavak 2.3.3. navodi kako je odvjetnik dužan pridržavati se obveze povjerljivosti čak i kada prestane zastupati određenog klijenta. Stavak 2.3.4. utvrđuje kako je odvjetnik dužan pridržavati se obveze povjerljivosti ali je isto tako dužan tražiti i od svih članova i zaposlenika svojeg odvjetničkog društva da se pridržavaju te obvezu.

Komentar članka 2.4 – Poštivanje kodeksa drugih odvjetničkih komora

Članak 4. Direktive o uslugama za odvjetnike sadrži odredbe u vezi s pravilima koja odvjetnik iz jedne države članice mora poštivati kada povremeno ili privremeno pruža usluge u drugoj državi članici na temelju članka 49. pročišćenog teksta Sporazuma o Europskoj zajednici:

- a) aktivnosti vezane uz zastupanje klijenata u sudskim postupcima ili pred državnim tijelima u svakoj se državi članici domaćinu

- obavljaju u skladu s uvjetima koji su utvrđeni za odvjetnike koji se nalaze u toj državi, izuzevši one uvjete kojima se nalaze borač ili upis u profesionalne organizacije u toj državi
- b) uz pridržavanje pravila kodeksa države članice iz koje dolazi, odvjetnik koji obavlja navedene aktivnosti dužan je pridržavati se i kodeksa ponašanja države domaćina
- c) kad se ove aktivnosti obavljaju u Ujedinjenom Kraljevstvu, "kodeks ponašanja države domaćina" odnosi se na kodeks ponašanja za "solicitore", ako te aktivnosti nisu rezervirane za "barristere" i "advocate". U suprotnom se Kodeks odnosi na ove potonje. Međutim, "barristeri" iz Irske uvijek podliježu kodeksu ponašanja koji se primjenjuje u Ujedinjenom Kraljevstvu za "barristere" i "advocate". Kada se ove aktivnosti obavljaju u Irskoj, "kodeks ponašanja matične zemlje članice", ako reguliraju usmeno predstavljanje predmeta na sudu, znači kodeks ponašanja koji se primjenjuje na "barristere". U svim drugim slučajevima važi kodeks ponašanja koji se primjenjuje na "advocate". Međutim, "barristeri" i "advocati" iz Ujedinjenog Kraljevstva uvijek podliježu kodeksu ponašanja koji se u Irskoj primjenjuje na "barristere"
- d) odvjetnik koji obavlja aktivnosti drugačije od onih navedenih u gornjem stavku (a), podliježe uvjetima i pravilima profesionalnog ponašanja države članice iz koje dolazi, a isto tako podliježe pravilima države članice domaćina, koja reguliraju obavljanje odvjetničke profesije, neovisno o njihovu porijeklu, a osobito onih pravila koja se odnose na nekompatibilnosti obavljanja odvjetničke profesije s obavljanjem ostalih aktivnosti u toj državi, profesionalnu tajnu, odnose s drugim odvjetnicima, zabranu istog odvjetnika da radi za stranke koje imaju konfliktne interese te reklamiranje. Ta se pravila mogu primjenjivati samo ako se odvjetnik, koji nema sjedište u državi članici domaćinu, može pridržavati i to do mjere do koje je njihovo pridržavanje objektivno opravданo, kako bi se u toj državi osiguralo pravilno obavljanje odvjetničkih usluga, ugled profesije te poštivanje pravila koja se odnose na nekompatibilnost.

Direktiva o olakšavanju stalnog obavljanja odvjetničke profesije sadrži odredbe u vezi s pravilima kojih se treba pridržavati odvjetnik iz jedne države članice koji trajno obavlja odvjetničku profesiju u drugoj državi članici na temelju članka 43. pročišćenog teksta Sporazuma EZ-a:

- (a) bez obzira na pravila ponašanja kojima podliježe u matičnoj državi članici, odvjetnik koji obavlja odvjetničku djelatnost pod stručnim nazivom matične zemlje podliježe istim pravilima profesionalnog ponašanja u odnosu na sve aktivnosti koje obavlja na teritoriju države članice domaćina kao i odvjetnici koji rade pod odgovarajućim stručnim nazivom države članice domaćina (članak 6.1.)
- (b) Država članica domaćin može zatražiti od odvjetnika koji radi pod stručnim nazivom matične zemlje da sklopi osiguranje od profesionalne odgovornosti ili da postane član profesionalnog fonda u skladu s pravilima koje ta država utvrđuje za profesionalne aktivnosti koje se obavljaju na njezinu teritoriju. Međutim, odvjetnik koji obavlja odvjetničku profesiju koristeći stručni naziv svoje matične zemlje, oslobođen je te obvezu ako može dokazati da je pokriven osiguranjem ili jamstvom u skladu s propisima svoje matične države, ali pod uvjetom da su to osiguranje ili jamstvo istovjetni u smislu uvjeta i stupnja pokrića. Ako je istovjetnost samo djelomična, nadležno tijelo države članice domaćina može zatražiti sklapanje dodatnog osiguranja ili jamstva kako bi se pokrili oni elementi koji nisu pokriveni osiguranjem ili jamstvom u skladu s pravilima matične države članice (članak 6.3.)
- (c) Odvjetnik koji je u zemlji domaćinu upisan pod svojim stručnim nazivom može obavljati odvjetničku profesiju kao zaposlenik kod drugog odvjetnika, u odvjetničkom društvu, u javnom ili privatnom poduzeću, u mjeri u kojoj država domaćin tako dopušta za odvjetnike koji su upisani pod stručnim nazivom koji se koristi u toj državi (članak 8.).

U slučajevima koji nisu pokriveni niti jednom od ovih Direktiva, ili nadilaze zahtjeve tih Direktiva, obveze odvjetnika, sukladno pravu

Zajednice da poštuje pravila ostalih odvjetničkih komora, stvar su tumačenja relevantne odredbe, kao što je Direktiva o elektroničkoj trgovini (2000/31/EC). Glavna svrha Kodeksa je umanjiti i, ako je moguće, ukloniti probleme koji se mogu javiti iz "duple deontologije", tj. primjene više od jedne grupe konfliktnih nacionalnih pravila na konkretnu situaciju (vidi članak 1.3.1.).

Komentar članka 2.5. – Nespojiva zanimanja

Postoje razlike između i unutar samih država članica o mjeri do koje je odvjetnicima dopušteno djelovati u okviru drugih zanimanja, na primjer u trgovačkim aktivnostima. Opća svrha pravila o isključenju odvjetnika iz drugih zanimanja je da se odvjetnik zaštiti od utjecaja koji bi mogli našteti njegovoj samostalnosti ili njegovoj ulozi u izvršavanju pravde. Varijacije u odnosu na ova pravila ukazuju na različite lokalne uvjete, različite percepcije pravilne funkcije odvjetnika i različite tehnike donošenja pravila. U nekim slučajevima primjerice postoji apsolutna zabrana djelovanja u određenim navedenim zanimanjima, dok je djelovanje u okviru drugih zanimanja u drugim slučajevima općenito dopušteno, uz pridržavanje određenih mjera zaštite odvjetnikove samostalnosti.

Članci 2.5.2. i 3 sadrže razne odredbe vezane uz okolnosti kada se odvjetnik jedne države članice, koji nije upisan u odvjetničku komoru države članice domaćina, u toj državi domaćinu bavi prekograničnim aktivnostima (kako je utvrđeno u članku 1.5.).

Članak 2.5.2. nameće odvjetniku koji djeluje u nacionalnim sudske postupcima ili pred nacionalnim državnim tijelima u državi domaćinu puno poštivanje pravila matične države članice koja se odnose na nekompatibilna zanimanja. Ovo se primjenjuje neovisno o tome je li odvjetnik upisan u državi domaćinu.

Članak 2.5.3. s druge strane, nameće poštivanje pravila države domaćina koja se odnose na zabranjena ili nekompatibilna zanimanja u drugim slučajevima, ali samo u slučajevima kada odvjetnik koji je upisan u državi članici domaćinu želi izravno sudjelovati u komercijalnim ili drugim aktivnostima koje nisu vezane za obavljanje odvjetničke profesije.

Komentar članka 2.6. – Osobni publicitet

Termin "osobni publicitet" pokriva publicitet društava ili odvjetnika, kao i pojedinačnih odvjetnika, nasuprot zajedničkom publicitetu koji organiziraju odvjetničke komore za svoje članove kao cjelinu. Pravila koja reguliraju osobni publicitet odvjetnika značajno se razlikuju u državama članicama. Članak 2.6. jasno kaže da ne postoji odlučujuća primjedba koja se odnosi na osobni publicitet u prekograničnim aktivnostima. Međutim, odvjetnici ipak podliježu zabranama ili ograničenjima koji su utvrđeni u njihovim matičnim profesionalnim pravilima, i odvjetnik će ipak podlijegati zabranama ili restrikcijama koja su utvrđena pravilima države domaćina, kad su oni obvezujući za odvjetnika na temelju Direktive o uslugama ili Direktive o olakšavanju stalnog obavljanja odvjetničke profesije.

Komentar članka 2.7. – Klijentov interes

Ova odredba ističe opće načelo da odvjetnik mora uvijek postaviti interes klijenta ispred svojih interesa ili interesa kolega koji su članovi odvjetničke profesije.

Komentar članka 2.8. – Ograničenja u obvezama odvjetnika prema klijentu

Ova odredba jasno pokazuje da ne postoji odlučujuća primjedba na ograničavanje obaveze odvjetnika prema klijentu u prekograničnoj praksi, bilo da je to ugovorom ili uz pomoć društva s ograničenom odgovornošću, partnerstva ili partnerstva s ograničenom odgovornošću. Međutim, ona ističe i da se to može očekivati tamo gdje relevantni zakon i relevantna Kodeks dozvole, i u jednom broju nadležnosti i tamo gdje zakon ili profesionalna pravila zabranjuju ili ograničavaju takvo ograničenje odgovornosti.

Komentar članka 3.1. – Početak i kraj odnosa s klijentom

Odredbe članka 3.1.1. osmišljene su na način da osiguravaju održavanje odnosa između klijenta i odvjetnika te da odvjetnik dobije upute uistinu od klijenta, čak iako se one mogu prenijeti putem propisno ovlaštenog posrednika. Odvjetnikova je odgovornost osigurati ovlaštenja posrednika te želje klijenta.

Članak 3.1.2. bavi se načinom na koji je odvjetnik dužan obavljati svoje obveze. Odredba da će odvjetnik preuzeti osobnu odgovornost za ispunjenje naloga koji su mu povjereni znači da odvjetnik ne može izbjegći odgovornost do-djeljujući je drugome. To ne sprječava odvjetnika u tome da pokuša ograničiti svoju pravnu odgovornost u mjeri u kojoj je to dopušteno relevantnim zakonom ili profesionalnim pravilima - vidi članak 2.8.

Članak 3.1.3. navodi načelo koje je od posebne važnosti u prekograničnim aktivnostima, na primjer, kada se od odvjetnika zatraži da riješi pitanje u ime odvjetnika ili klijenta iz druge države koji je možda nedovoljno upoznat s relevantnim zakonom i praksom, ili kada se od odvjetnika traži da riješi pitanje koje se tiče zakona druge države koji on ne poznaje dovoljno dobro.

Općenito, odvjetnik ima pravo odbiti ili prihvati predmet, ali sukladno čl. 3.1.4., kada ga jednom prihvati, ne smije otkazati punomoć, a da prije toga ne osigura zaštitu interesa klijenta.

Komentar članka 3.2. – Sukob interesa

Odredbama članka 3.2.1. odvjetniku nije izrečena zabrana zastupanja dvaju ili više klijenata u istom predmetu pod uvjetom da njihovi interesi nisu u konfliktu, i da ne postoji značajan rizik od nastanka takvog sukoba. Ukoliko odvjetnik radi za dva ili više klijenata na ovaj način, a naknadno dođe do sukoba interesa između tih klijenata, ili do rizika prekida povjerenja ili ostalih okolnosti u kojima može biti ugrožena neovisnost odvjetnika, tada je odvjetnik dužan prestati raditi za oba klijenta ili za sve njih.

Mogu, međutim, postojati okolnosti u kojima se javе razlike između dvaju ili više klijenata za koje radi isti odvjetnik, u kojima može biti pogodno da odvjetnik djeluje kao medijator. Na odvjetniku je da u takvim slučajevima koristi vlastitu procjenu o tome postoji li između njih sukob interesa zbog kojeg bi odvjetnik morao prestati raditi za njih. Ako ne, odvjetnik može razmotriti bi li bilo prikladno objasniti poziciju klijentima, dobiti njihovo slaganje i pokušati posredovati kao medijator na rješavanju razlika između njih, i samo

u slučaju da taj pokušaj medijacije ne uspije, prestane raditi za njih.

Članak 3.2.4. primjenjuje prethodne odredbe članka 3. na odvjetnike koji rade u uredu ili društvu. Na primjer, odvjetničko društvo treba prestati raditi kada postoji sukob interesa između dva klijenta društva, čak iako u društvu za svakog klijenta rade različiti odvjetnici. S druge strane, u tzv. "chambers" – obliku udruženja koja koriste engleski "barristeri", gdje svaki odvjetnik radi za klijente pojedinačno, moguće je da različiti odvjetnici u društvu rade za klijente sa suprotnim interesima.

Komentar članka 3.3.- *Pactum de quota litis*

Ove odredbe odražavaju zajedničku poziciju u svim državama članicama da je neregulirani sporazum za neočekivane honorare (*pactum de quota litis*) suprotan pravilnom izvršavanju pravde zato što potiče sumnjive sporove i mogao bi biti zloupotrijebljen. Namjera ovih odredbi, međutim, nije da se spriječi održavanje ili uvođenje aranžmana po kojima se odvjetnici plaćaju na osnovi rezultata samo ukoliko je aktivnost ili predmet uspješan, pod uvjetom da su ti aranžmani pod dovoljnom regulacijom i kontrolom za zaštitu klijenta i pravilno izvršavanje pravde.

Komentar članka 3.4. – reguliranje honorara

Člankom 3.4. utvrđena su tri uvjeta: opće načelo prema kojemu je odvjetnik dužan otkriti honorar klijentu, uvjet da honorar treba biti pravedan i razumnog iznosa, te uvjet za poštivanje zakona i profesionalnih deontoloških pravila.

U mnogim državama članicama postoji mehanizam za reguliranje honorara odvjetnika po nacionalnom zakonu ili pravilima ponašanja, bilo da je to upućivanjem na donošenje presude od strane tijela odvjetnikura ili slično. U slučajevima koje regulira Direktiva za olakšavanje stalnog obavljanja odvjetničke profesije, kada odvjetnik podliježe pravilima države domaćine kao i pravilima matične države, osnova za naplatu mora se uskladiti s obje skupine pravila.

Komentar članka 3.5. – Plaćanje predujma

Člankom 3.5. utvrđuje se da odvjetnik ima pravo zatražiti plaćanje predujma svojih honorara / troškova postavljajući granicu koja se temelji na razumnoj procjeni njihova iznosa. Vidi također u članku 3.1.4. pravo na otkaz pomoći.

Komentar članka 3.6. – Podjela honorara s osobama koje nisu odvjetnici

U nekim je državama članicama odvjetnicima dopušteno da rade zajedno s članovima neke druge odobrene profesije, neovisno o tome radi li se o pravnoj profesiji ili ne. Odredbe članka 3.6.1. nisu osmišljene kako bi branile podjelu honorara u okviru takvih odobrenih oblika suradnje, a niti između odvjetnika na koje se primjenjuje Kodeks (vidi članak 1.4.) i drugih "odvjetnika", na primjer, onih iz zemalja koje nisu zemlje članice ili pripadnika drugih pravničkih profesija u državama članicama kao što su bilježnici.

Komentar članka 3.7. – Troškovi parnice i dostupnost besplatne pravne pomoći

Članak 3.7.1. ističe važnost pokušaja da se spori riješe na način koji je povoljan za klijenta, uključujući pružanje savjeta oko toga da li da se pokuša postići nagodba i da li da se za rješavanje spora predloži neku od metoda alternativnog rješavanja sporova.

Članak 3.7.2. obvezuje odvjetnika da klijenta obavijesti o dostupnosti besplatne pravne pomoći, ukoliko je ona dostupna. U raznim državama članicama postoje vrlo različite odredbe o mogućnosti ostvarenja prava na besplatnu pravnu pomoć. U obavljanju prekograničnih aktivnosti odvjetnik treba voditi računa o tome da se u drugoj zemlji možda primjenjuju drugačije odredbe o besplatnoj pravnoj pomoći, a koje on / ona ne poznaje.

Komentar članka 3.8. – Sredstva klijenata

Odredbe članka 3.8. odražavaju preporuke koje je CCBE usvojio u Bruxellesu u studenome 1985., a koje se odnose na potrebu minimalnog broja propisa koji se moraju donijeti i primijeniti, kako bi se regulirala kontrola i raspolaganje sredstvima klijenata koja imaju

odvjetnici koji djeluju na području Zajednice. Članak 3.8. utvrđuje minimalne standarde koji se moraju poštivati, a da se ne miješa u norme nacionalnih sustava koji pružaju veću i strožu zaštitu za sredstva klijenata.

Odvjetnik koji raspolaže sredstvima klijenta, čak i kod prekograničnih aktivnosti, dužan je pridržavati se pravila svoje matične odvjetničke komore. Odvjetnik treba biti svjestan problema koji se javljaju kad se mogu primijeniti pravila više od jedne države članice, osobito ako obavlja odvjetničku profesiju u državi članici domaćinu sukladno Direktivi za olakšavanje trajnog obavljanja odvjetničke profesije.

Komentar članka 3.9. – Profesionalno osiguranje od štete

Članak 3.9.1. sadrži preporuku, koju je CCBE također usvojio u Bruxellesu u studenome 1985., o potrebi da svi odvjetnici u okviru Zajednice budu osigurani od profesionalne odgovornosti za slučaj tužbe zbog nesavjesnog postupanja.

Člankom 3.9.2. regulirani su slučajevi u kojima nije moguće sklopiti osiguranje od profesionalne odgovornosti temeljem članka 3.9.1.

Komentar članka 4.1. – Pravila ponašanja na sudu

Ovom se odredbom utvrđuje načelo prema kojem je odvjetnik dužan poštivati pravila suda ili tribunala na kojem obavlja svoju profesiju ili se pojavljuje.

Komentar članka 4.2. – Pravedno vođenje postupaka

Ovom se odredbom utvrđuje opće načelo prema kojem u kontradiktornim postupcima odvjetnik ne smije pokušati ostvariti nepravednu prednost u odnosu na svojeg protivnika. Tako, na primjer, odvjetnik ne smije ostvariti kontakt sa sucem prije nego što odvjetnika koji zastupa suprotnu stranu o tome obavijesti, a niti smije sucu dostaviti izlaganja, bilješke ili dokumente, a da ih na vrijeme ne dostavi i odvjetniku druge strane, osim ako ti koraci nisu dopušteni sukladno relevantnim pravilima o postupanju. Do mjere koja nije zabranjena zakonom, odvjetnik ne smije otkriti niti dostaviti sudu prijedloge za nagodbu slučaja druge strane ili

njezinog odvjetnika bez izričite suglasnosti odvjetnika te druge strane. Vidi također članak 4.5.

Komentar članka 4.3. – Ponašanje na sudu

Ova odredba predstavlja potrebnu ravnotežu između poštivanja suda i zakona na jednoj strani te praćenja interesa klijenta s druge strane.

Komentar članka 4.4. – Netočne ili pogrešne informacije

Ova se odredba odnosi na načelo prema kojem odvjetnik nikada ne smije svjesno obmanjivati sud. Takva je odredba potrebna radi uspostave povjerenja između sudaca i odvjetnika.

Komentar članka 4.5. – Savjeti arbitrima itd.

Ova odredba proširuje prethodne odredbe koje se odnose na sudove i druge tijela koja obavljaju sudske ili polusudske funkcije.

Komentar članka 5.1. – Zajednički duh profesije

Ove odredbe, koje se temelje na izjavama Deklaracije iz Perugie, ističu da je u državnom interesu za odvjetničku profesiju da održi odnos povjerenja i suradnje među svojim članovima. Međutim, to se ne može koristiti kao opravdanje za postavljanje interesa profesije iznad interesa pravde ili klijentata (vidi također članak 2.7.)

Komentar članka 5.2. – Suradnja među odvjetnicima različitih država članica

Ova odredba također razrađuje načelo koje je navedeno u Deklaraciji iz Perugie, a koje je namijenjeno izbjegavanju nesporazuma u radu između odvjetnika iz različitih država članica.

Komentar članka 5.3. – Korespondencija među odvjetnicima

U određenim državama članicama komunikacija među odvjetnicima (pisana ili usmeno) smatra se povjerljivom. To znači da se sadržaj te komunikacije ne smije otkriti tre-

ćima, ne smije se prenijeti odvjetnikovim klijentima, a niti se smije koristiti na sudu. U drugim pak državama članicama, takve posljedice neće nastupiti, osim ako se predmetnu korespondenciju ne označi kao "povjerljivu".

U nekim državama članicama odvjetnik je dužan u potpunosti obavijestiti klijenta o čitavoj relevantnoj korespondenciji sa svojim kolegom iz profesije koji radi za drugu stranu, a označavanje dopisa kao "povjerljivog" samo znači da se radi o pravnom predmetu namijenjenom odvjetniku primatelju i njegovu klijentu te da ga ne smiju zloupotrijebiti treće strane.

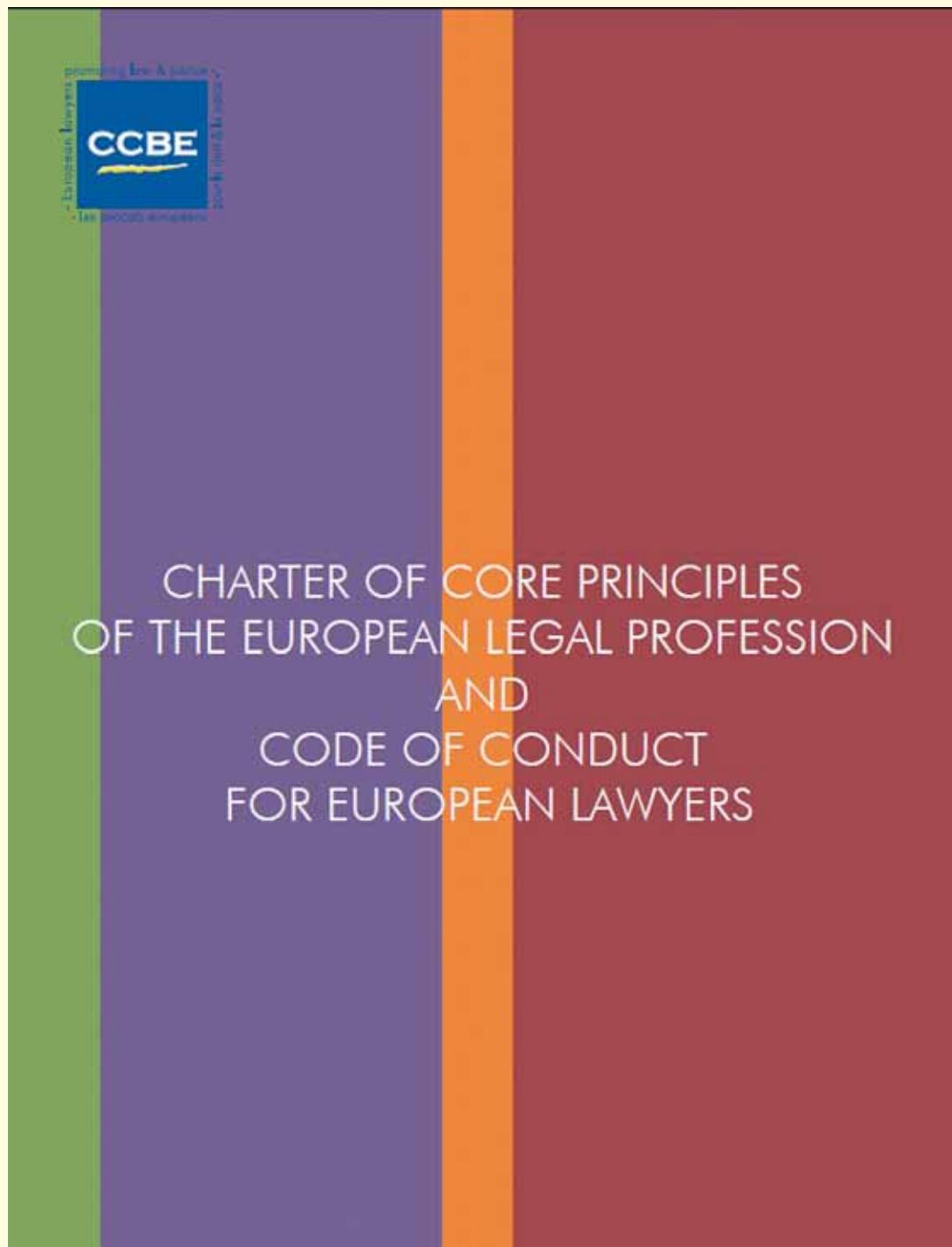
U nekim državama, ako odvjetnik želi nавести da je dopis poslan u namjeri da se riješi spor, a da nije namijenjen za korištenje na sudu, odvjetnik treba označiti da je to dopis "bez odricanja od bilo kakvih prava".

Ovako značajne razlike među državama predstavljaju izvor mnogih nesporazuma. Zbog toga odvjetnici moraju biti vrlo oprezni u vođenju prekogranične korespondencije.

Ukoliko odvjetnik namjerava poslati kolegi u drugoj državi članici dopis povjerljivog sadržaja, ili pismo "bez odricanja od bilo kakvih prava", dužan je unaprijed doznati može li se prihvati povjerljivi karakter dopisa. Odvjetnik koji želi da se dopis prihvati na toj osnovi mora to jasno navesti na početku komunikacije ili u propratnom pismu. Odvjetnik koji je primatelj takova dopisa, ali koji nije u poziciji da poštuje ili osigura poštivanje osnove na kojoj je dopis poslan, dužan je bez odgode obavijestiti pošiljatelja tako da ne dođe do slanja predmetnog dopisa. Ako je poruka već primljena, primatelj je mora vratiti pošiljatelju, a da ne otkrije njezin sadržaj ili da se na bilo koji način pozove na nju; ako nacionalni zakon ili pravila sprječavaju primatelja da se uskladi s tim zahtjevom, on je o tome dužan bez odgode obavijestiti pošiljatelja.

Komentar članka 5.4. – Honorari za preporuke

Ova odredba odražava načelo da odvjetnik ne smije platiti niti primiti uplatu samo zato

što je predstavio određenog klijenta. Takvo bi ponašanje moglo narušiti načelo prema kojem je klijent slobodan u izboru odvjetnika ili klijentov interes da ga se uputi na kolegu koji može pružiti najbolju uslugu. Ovom se odredbom ne zabranjuju aranžmani za podjelu honorara između odvjetnika na prikladnoj osnovi (vidi također u članku 3.6.).

U nekim se državama članicama odvjetnicima dopušta da u određenim slučajevima prihvate ili zadrže proviziju, ali pod uvjetom: a) da su zadovoljeni interesi klijenta; b) da je klijent o tome u potpunosti obaviješten; c) da je klijent suglasan sa zadržavanjem provizije. U takvim slučajevima zadržavanje provizije predstavlja dio odvjetnikove naknade za usluge koje je

pružio klijentu, te kao takvo ne ulazi u područje zabrane honorara za preporuke, jer je zabranjena osmišljena kako bi sprječila da odvjetnici ostvaruju tajnu dobit.

Komentar članka 5.5. – Komunikacija sa suprotnim stranama

Ova odredba odražava opće prihvaćeno načelo i osmišljena je kako bi promicala kolegijalnost među odvjetnicima i sprječavala svaki pokušaj da se iskoristi klijenta drugog odvjetnika.

Komentar članka 5.6. – Promjena odvjetnika

Članak 5.6., koji se odnosio na promjenu odvjetnika, izbrisana je iz Kodeksa 6. prosinca 2002. godine.

Komentar članka 5.7. – Odgovornost za honorare

Ove odredbe uglavnom reproduciraju odredbe sadržane u Deklaraciji iz Perugie. S obzirom na brojnost nesporazuma oko odgovornosti za neplaćene honorare između odvjetnika iz različitih

država članica, važno je da odvjetnik koji želi isključiti ili ograničiti svoju osobnu odgovornost za honorare kolege iz inozemstva treba na samom početku odnosa s tim kolegom postići jasan dogovor oko predmetne odgovornosti.

Komentar članka 5.8. – Stalno profesionalno usavršavanje

Odvjetnik je dužan profesionalno se usavršavati prateći na taj način razvoj prava. Osobito je važno da bude svjestan sve većeg utjecaja europskog prava na područje njegova profesionalnog djelovanja.

Komentar članka 5.9. – Sporovi među odvjetnicima iz različitih država članica

Odvjetnik ima pravo zatražiti bilo koji pravni lijek u odnosu na kolege iz druge države članice. Međutim, poželjno je da se kod povrede pravila profesionalnog ponašanja ili kod spora profesionalne prirode prvo iscrpe sve mogućnosti koje predviđa prijateljsko rješavanje sporova te da se po potrebi zatraži pomoć dotičnih odvjetničkih komora.

Ulaskom Republike Hrvatske u Europsku uniju 1. srpnja 2013. godine, Hrvatska odvjetnička komora postala je punopravna članica CCBE-a, krovne organizacije europskih odvjetnika. HOK još nije usvojio Kodeks profesionalne etike CCBE-a, ali većina članaka tog Kodeksa već se nalazi u Kodeksu HOK-a.